

doc. dr. Drago Papler

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

621.31(497.452)"1991"(0.034.2)
94(497.4)"1991"(0.034.2)

PAPLER, Drago

Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna
leta 1991 [Elektronski vir] : pomen elektroenergetske
infrastrukture in elektroenergetikov kot civilne strukture
v prizadevanjih in boju za samostojno državo / Drago
Papler. - El. knjiga. - Kranj : Elektro Gorenjska, podjetje
za distribucijo električne energije, 2017

Način dostopa (URL):

<http://www.elektro-gorenjska.si/za-medije/publikacije>

Način dostopa (URL):

<http://www.gek.si/podjetje/500300279/Publikacije>

ISBN 978-961-91196-8-6 (pdf)

288455680

doc. dr. Drago Papler

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

*Pomen elektroenergetske infrastrukture in
elektroenergetikov kot civilne strukture
v prizadevanjih in boju za samostojno državo*

Kranj, januar 2017

Pomen elektroenergetske infrastrukture

Doc. dr. Drago Papler

Elektroenergetska infrastruktura je imela pomembno vlogo pri uresničitvi osamosvojitve Slovenije pred petindvajsetimi leti. V osamosvojitveni vojni za Slovenijo je bila elektrika pomembna z vidika pritiska na jugoslovansko vojsko, ki je imela nalogo z agresijo preprečiti uveljavitev suverenosti države Slovenije. Odklopi elektroenergetskih naprav junija 1991 so potekali v nevarnih razmerah, bili pa so v veliko pomoč slovenski teritorialni obrambi.

Z dokumentarno raziskavo sem želel zabeležiti zgodovinska pričevanja, zbrati in dokumentirati avtentično gradivo, ga obdelati ter objaviti. Z zbiranjem gradiva sem pričel leta 2001, ko sem opravil pogovore s ključnimi udeleženci z območja Gorenjske, in zaključil ob 25-letnici osamosvojitve.

Knjiga je dokumentarni zapis pričevanj udeleženih zaposlenih iz Elektra Gorenjska kot civilne družbe in predstavlja njihov prispevek pri osamosvojitvenih procesih države Slovenije.

Knjigo sem napisal, da opozorim na stisko, ki so jo doživljali elektroenergetiki, ko so dobili zahtevno nalogo, ki so jo morali izvršiti. Odločno so se podali v neznane in nepredvidljive situacije ter izpolnili pričakovanja.

Elektrika je postala orožje. Pomenila je pritisk na vojsko kot prvi in učinkoviti ukrep civilne strukture.

Tudi knjiga je orožje s svojim poslanstvom in z dokumentarno vsebino pričevanj sopotnikov preteklega usodnega, a odločilnega časa. Prinaša pa tudi sporočilo za sodobnike, ki bodo spoznali širino celovitega delovanja in posledice, ki nastajajo ob nepravilnem poseganju v strukture sistema.

doc. dr. Drago Papler

NAGOVOR IZDAJATELJA

V času osamosvojitve smo odigrali pomembno vlogo

Mag. Bojan Luskovec

Elektro Gorenjska, d. d., je podjetje z več kot 50-letno tradicijo distribucije električne energije.

Od začetka svojega delovanja si zaposleni podjetja prizadevamo graditi sodobno elektrodistribucijsko omrežje, ki bo kos najrazličnejšim vremenskim razmeram ter bo omogočalo razvoj in uporabo sodobnih tehnologij.

Pot do današnjih uspehov podjetja je bila v preteklosti mnogokrat težka in celo nevarna. Prav prizadevanja zaposlenih Elektra Gorenjska so bila vidna v času osamosvojitvene vojne za Slovenijo. Takrat, leta 1991, je imelo podjetje pomembno vlogo pri preskrbi z električno energijo. In ker je bil prispevek zaposlenih Elektra Gorenjska pri osamosvojitvenih procesih naše države zgodovinskega pomena, smo se odločili, da podpremo izdajo te knjige.

Pričevanja zaposlenih o dogodkih v okviru osamosvojitvenih procesov v letu 1991, o poškodbah elektrodistribucijskih objektov Elektra Gorenjska v vojaških operacijah in njihovi sanaciji v težkih razmerah so eden redkih primerov tovrstnih zapisov zgodovine v slovenskem prostoru. Avtor v knjigi na nazoren in avtentičen način opisuje vključenost podjetja v času agresije na Slovenijo. Kot pravi avtor sam, je z napisano knjigo želel opozoriti na stisko elektroenergetikov in zaposlenih v distribucijskih podjetjih v času vojne. Izpadi napetosti ali namerni odklopi zaposlenih v Elektru Gorenjska so bili zelo smelo dejanje. Izvrševali so zahtevne in odgovorne naloge, v katerih so bili nekateri tudi ranjeni, pretepeni in poškodovani. Bili so pogumni predstavniki podjetja, ki so tudi v času osamosvojitve odigrali pomembno vlogo na področju oskrbe z energijo.

V podjetju dajemo zalet in ustvarjamo pogoje za izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje zaposlenih, hkrati pa z vso odgovornostjo skrbimo za ustrezen umestitev zgodovinskih mejnikov, ki nas bodo vedno spremljali.

Vesel sem, da je knjiga, ki je danes pred vami, natisnjena. Hvala avtorju in strokovnjaku doc. dr. Dragu Paplerju, ki je skrbno zbiral in uredil dogodke, ki so zaznamovali naše ravnanje v preteklosti. Z njimi je nam vsem na poseben način utrl pot v prihodnost. Naj nam bo v ponos, da smo delček nacionalne zgodovine soustvarjali tudi zaposleni Elektro Gorenjska!

*mag. Bojan Luskovec,
predsednik uprave Elektra Gorenjska, d. d.*

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

1 PROCESI PRI NASTAJANJU NOVE DRŽAVE

Pluralizacija in demokratični procesi so aprila 1990 prinesli prve demokratične volitve v Sloveniji, osnovana je bila nova vlada. V družbi so se začele dogajati velike spremembe. Leto 1991 je v življenje in poslovanje Elektra Gorenjska prineslo obilo sprememb. V osamosvojitveni vojni so bili elektroenergetski objekti strateškega pomena.

1.1 DEMOKRATIČNE VOLITVE IN PLEBISCIT LETA 1990

Slovenske težnje po decentralizaciji z drugačno ureditvijo odnosov so bile zavrnjene, demokratizacija je bila deležna nasprotovanja. Pritisk se je stopnjeval najprej na Kosovu in nato vedno bolj grozeče tudi v drugih delih Jugoslavije.

Jugoslovanska ljudska armada se je demokratičnim spremembam v Sloveniji in na Hrvaškem zoperstavila z odvzemom večine orožja Teritorialni obrambi.

Razglasitev samostojne države je Slovenija pripravljala tudi s krepitvijo svojih oboroženih sil – Teritorialne obrambe in policije. Slovenska skupščina je 28. septembra 1990 sprejela ustavno dopolnilo, ki je določalo, da je v miru in izrednih razmerah pristojnost nad Teritorialno obrambo prenesena na predsedstvo Republike Slovenije.

Na plebiscitu 23. decembra 1990 se je velika večina prebivalcev Slovenije odločila za samostojno in neodvisno državo; ta želja je namreč že dolgo tlela med Slovenci.

1.2 PRELOMNO LETO 1991

Leto 1991 je bilo v elektrogospodarstvu prelomno, saj so z novo reorganizacijo v elektrogospodarstvu in premogovništvu nastala nova javna in družbena podjetja.

Elektrogospodarstvo se je preoblikovalo z nastankom samostojne države. S 1. januarjem 1991 so začela poslovati javna podjetja za distribucijo električne energije: *Elektro Celje, p. o.* (popolna odgovornost), s sedežem v Celju, *Elektro Gorenjska, p. o.*, s sedežem v Kranju, *Elektro Ljubljana, p. o.*, s sedežem v Ljubljani, *Elektro Maribor, p. o.*, s sedežem v Mariboru in *Elektro Primorska, p. o.*, s sedežem v Novi Gorici ter javno podjetje za prenos električne energije *Elektro Slovenija – ELES*.

Prvo poletje 1991. leta je minilo v mrzličnem pripravljanju na razglasitev samostojne republike Slovenije. Teritorialna obramba (TO) je v globoki ilegali že več mesecev prej razvažala orožje v vse predele Slovenije.

Predsedstvo Republike Slovenije je 18. marca 1991 v vedno bolj zaostrenih razmerah ustanovilo Operativno koordinacijsko telo za primer izrednih razmer, ki je usklajevalo varnostne in obrambne priprave in med vojno opravljalo naloge štaba vrhovnega poveljnika. Glavni oboroženi sili Slovenije sta bili teritorialna obramba in policija. Pomembne naloge pri varovanju življenj in dobrin so opravljale civilna zaščita, kriminalistična služba in varnostno-informativna služba. Nastopile so tam, kjer so bile slovenske obrambne sile v prednosti.

V pripravi na osamosvojitve so se zaostrovali odnosi z Jugoslovansko ljudsko armado.

Medtem ko smo v prvem polletju še živeli v okviru države Jugoslavije, je skupščina Slovenije 25. junija 1991 sprejela Deklaracijo o neodvisnosti Republike Slovenije, Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije in Ustavni zakon za uresničevanje Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, s čimer je Republika Slovenija postala samostojna država.

V noči s 26. na 27. junij 1991 se je začela vojna za osamosvojitve Slovenije. Enote Jugoslovanske armade so napredovale proti državnim mejnim prehodom.

Tej razglasitvi je sledila desetdnevna vojna, ko je Jugoslovanska ljudska armada skušala zasesti slovenske meje in prevzeti nadzor nad novonastajajočo državo.

Že od prvega dne vojne je bila elektrika eno izmed sredstev pritiska na vojsko, podobno kot pred mesecem po incidentu na Ptuj. Vse vojašnice po Sloveniji so bile od četrтка, 27. junija 1991, oziroma petka, 28. junija 1991, odklopljene; izjeme so bile vojašnice in karavle na meji, kamor električarji niso mogli priti, ne da bi se izpostavljali vojaškim puškam. Odklop je trajal približno šest dni, in sicer do torka, 2. julija 1991 zvečer, oziroma srede, 3. julija 1991, ko so vojašnice znova dobile elektriko. V distribuciji je pri odklopih vojašnic kar precej monterjev okusilo nasilje Jugoslovanske ljudske vojske z grožnjami in s pretepi, na nekatere monterje pa so celo streljali.

Pri opravljanju delovnih nalog je prišlo do incidentov – odvzema prostosti elektromonterjev na karavli Tromeja in fizičnega obračuna nad nadzornikom na območju prisluškovalnega centra na Suhi. Transformatorski postaji sta bili poškodovani ob raketiranju RTV-oddajnika Krvavec in spopadu na karavanškem platoju, prestreljena sta bila daljnovod Ukova–Kranjska Gora in daljnovod na Brniku.

Vsa Slovenija se je dvignila proti okupatorski vojski, zato je bil odpor učinkovit in uspešen. Na vseh cestah in križiščih so se pojavljale barikade proti tankom, ki so jih ovirale, zadržale pa jih niso. Vse sile jugoslovanske armade so bile usmerjene na državne meje z Avstrijo in Italijo. Na Gorenjskem je bila jugoslovanska armada usmerjena na Jezersko in Jesenice, letala so bombardirala letališče Brnik in televizijski oddajnik na Krvavcu. Največja grožnja je bila namenjena Ljubljani, ki so ji grozili, da jo bodo uničili.

Slika 1: Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna za Slovenijo leta 1991 – Oblikovanje: Simon Papler

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

2 ELEKTRIKA KOT POMEMBNA INFRASTRUKTURA

Pri uresničitvi osamosvojitve Slovenije leta 1991 je imela elektroenergetska infrastruktura strateški pomen. Odklopi električnih naprav v vojaških objektih so ohromili delovanje vojske.

2.1 STRATEŠKI POMEN ELEKTROENERGETSKIH OBJEKTOV

Elektroenergetski objekti so imeli v nastajajoči državi strateški pomen z energetskega, obrambnega in civilnega stališča.

Nekateri zaposleni so bili vpoklicani kot rezervisti v milico in Teritorialno obrambo. V podjetjih je bila aktivirana narodna zaščita kot organizirana oblika delovanja za opravljanje varnostnih nalog in varovanje premoženja. Zaposleni, ki so sestavljali narodno zaščito v podjetju Elektro Gorenjska, so nalogo smatrali kot delovno obveznost s povečanim obsegom tudi izven delovnega časa. Zavedali so se napete situacije ob izvajanju pritiskov, blokad in nalog zavarovanja objektov. Bili so pripravljeni na morebitno posredovanje.

Nadzorovali so gibanje ali zadrževanje v okolici elektroenergetskih objektov, kot so bile razdelilne transformatorske postaje, obratovalno-energetski center ter drugi proizvodni, prenosni in distribucijski objekti ter lokacije operativnih enot podjetja Elektro Gorenjska.

2.2 OBRAMBNA PRIPRAVLJENOST ELEKTRA GORENJSKA

Napajanje z električno energijo je v vsakem oboroženem spopadu izjemno pomembno. Podjetje Elektro Gorenjska je izvajalo obrambno pripravljenost z zagotavljanjem delovanja najvitalnejših energetskega objektov na Gorenjskem. Podjetje Elektro Gorenjska je tedaj kot direktor vodil **mag. Drago Štefe**, tehnični direktor je bil **Tomaž Jamnik**. Podjetje Elektro Gorenjska je zagotavljalo elektriko za potrebe civilnega in vojaškega dela, vojašnic in karavl. Glede na razvoj dogodkov je ukaze posredovala republiška koordinacijska skupina. Izključevali in v posebnih primerih vključevali so napajanje v vojašnicah in karavlah oziroma v objektih, kjer so bili vojaki Jugoslovanske ljudske armade.

Takoj v začetku je podjetje organiziralo 24-urno dežurno službo v razdelilnih transformatorskih postajah, na poslovnih enotah in na sedežu podjetja. Delavci so bili zadolženi za budno spremljanje dogajanja okrog elektroenergetskih objektov. Celotni sistem je v tistem času deloval nemoteno, zagotovili so redne preglede in vzdrževali naprave. Poskrbeli so za obratovalno zanesljivost oskrbe z elektriko.

2.3 IZVAJANJE UKREPOV JE POTEKALO KOT LOGIČNO DEJANJE

Drago Kump, vodja obrambnih priprav v podjetju Elektru Gorenjska, je povedal: *»Pripravili smo ukrepe za pripravljenost, mobilizacijo in delovanje v vojni. V železni omari so bile mape, v katerih je bilo navedeno, kako je bil sestavljen ta dokument. Vsak fascikel je imel drugačno barvno oznako. Rdeča barva je bila tista za takojšnjo uporabo, zelena je bila spremljajoča, ostale barve pa so pomenile, katero dokumentacijo je treba uresničiti po jugoslovanski zakonodaji. Ta omara je imela ogromno dokumentov in načrtov. V njej je bilo tudi več torb različnih barv. Bilo je ogromno državnih uradnih listov strogo zaupne izdaje. Dobivali smo tiskane izvode. Strogo zaupnih tajnih zadev nam niso pošiljali. Bili so avtomatsko izpuščeni. Dejstvo je, da v času intervencije pisnih navodil ni bilo, vse je potekalo preko zveze koordinacijske skupine iz Ljubljane in gorenjske podskupine v Kranju po telefonu. Gradilo se je na zaupanju. Izvajali smo ukaze.«*

2.4 POMEMBNE NALOGE ZA ELEKTROGOSPODARSTVO

Koordinacija za strateške odločitve je potekala z republiške ravni, taktična operativna izvedba obveščanja in ukrepanje pa z regijske ravni. Električarji so bili kot civilisti prvi, ki so bili intenzivno angažirani v vojni in ves čas v pripravah na osamosvojitve, v času osamosvojitvene vojne in trimesečnega moratorija pa pod močnim pritiskom.

2.5 OPERATIVNA SKUPINA ZA GORENJSKO

Koordinacijo pomembnih operativnih posegov in usklajevanje treh dejavnosti republiškega pomena (PTT, elektro in železnice) je izvajala Republiška koordinacijska skupina (KO RS) v Ljubljani. V Sloveniji je delovalo še sedem koordinacijskih podskupin, ki so na nivoju pokrajin usklajevale ukrepe oborožene in civilne obrambe, milice in obveščevalnih dejavnosti v ljubljanski, dolenski, gorenjski, vzhodnoštajski, zahodnoštajski, južnoprimorski in severnoprimorski pokrajini. Po regijah so bile uveljavljene podskupine 26. maja 1991, povod so bili dogodki v Pekrah pri Mariboru.

Koordinacijsko podskupino za Gorenjsko je vodil Ivan Hočevar, načelnik Uprave za notranje zadeve Kranj, člani pa so bili: Jože Ajdišek, Milan Klemenčič, Peter Zupan in Zlato Erzin. Podskupino so tvorili predstavniki treh delov obrambe: civilna obramba, notranje zadeve in Teritorialna obramba. **Rina Klinar** v knjigi *Zgornja Gorenjska 1990–1991, Utrinki (pred)osamosvojitvenih dni (2001)* piše, da je bila podskupina odgovorna izključno republiški koordinacijski skupini, njene naloge pa so bile: vzdrževati in koordinirati vse obrambne, varnostne in zaščitne aktivnosti, združevati vse vire informacij s področij republiškega sekretariata za notranje zadeve, Teritorialne obrambe in upravnih organov za ljudsko obrambo, vzpostavljati zvezo z republiško koordinacijsko skupino in uvesti neprekinjeno dežurno službo tako v notranjih zadevah in Teritorialni obrambi kot v upravnih organih za ljudsko obrambo. Na sestanku s sekretarji upravnih organov za ljudsko obrambo so se dogovorili za izvajanje ukrepov, varovanje objektov, izdelavo načrtov za oviranje skupaj z ustreznimi podjetji, ažuriranjem zvez, delovanje narodne zaščite ter za vaje enot za zveze in kriptozasčito.

Slika 2: Direktor Elektra Gorenjska mag. Drago Štefe, 1980–2003

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 3: Vodja obrambnih priprav Elektra Gorenjska Drago Kump

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Za področje civilne obrambe so poleg Zlata Erzina razširili kadre s po enim predstavnikom občine s področja upravnih organov za ljudsko obrambo. Podskupina je delovala do 26. oktobra 1991.

2.6 OPERATIVNA KOORDINACIJA OBRATOVANJA

Z letom 1991 je bilo z odlokom Izvršnega sveta Republike Slovenije ustanovljeno enovito podjetje Elektro Gorenjska. V notranji organizacijski strukturi so bile Poslovna enota Kranj, Poslovna enota Žirovnica, Poslovna enota Sava Kranj, delovna skupnost skupnih služb pa je bila razdeljena na splošno kadrovske, finančno-računovodske in tehnične sektor. Operativna koordinacija obratovanja distribucijskega omrežja je potekala v oddelkih za obratovanje kranjske in žirovniške poslovne enote. Nadzor in vodenje distribucijskega sistema pa je potekalo iz Obratovalno-energetskega centra na Zlatem polju v Kranju.

Peter Lavtar, vodja oddelka za obratovanje Poslovne enote Kranj Elektra Gorenjska: *»Poveljnik narodne zaščite je bil direktor Elektra Gorenjska mag. Drago Štefe. Sam sem bil član narodne zaščite za področje obratovanja v Elektru Kranj. Po nalogu poveljnika Narodne zaščite je bilo treba izvesti naloge varovanja pomembnih elektroenergetskih objektov in odklope vojaških objektov. Pomagali smo pripadnikom Teritorialne obrambe. Najtežja naloga je bilo izklapljanje vojaškega skladišča Drulovka pri Kranju.«*

Slika 4: Peter Lavtar, vodja oddelka za obratovanje Poslovne enote Kranj Elektra Gorenjska, leta 1991
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 5: Peter Lavtar je leta 2001 razlagal o izvedenih aktivnostih pri obratovanju elektroenergetskih naprav in o nevarnostih, ki so jim bili izpostavljeni zaposleni

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 6: Jože Papler, vodja nadzorništva Podbrezje, se je leta 1992 spominjal aktivnosti zaščite in varovanja Narodne zaščite pri opazovanju ključnih elektroenergetskih objektov, kot je bila razdelilna transformatorska postaja Naklo

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

3 **TAJNO SKLADIŠČE OROŽJA V HIDROELEKTRARNI SAVICA**

Ukaz o oddaji orožja Teritorialne obrambe so na Gorenjskem razumeli kot razorožitev enot in štabov Teritorialne obrambe, zato niso izvedli predaje orožja. Zavarovali so ga s hrambo na skrivnih lokacijah. Hidroelektrarna Savica je imela vojaški pomen že med prvo in drugo svetovno vojno, v pripravi na osamosvojitve pa kot tajno skladišče orožja.

3.1 VOJAŠKI POMEN HIDROELEKTRARNE SAVICA

Pred stoletjem je za potrebe soške fronte med prvo svetovno vojno, konec leta 1915 in v začetku leta 1916, avstrijska vojska zgradila hidroelektrarno na potoku Savica v bohinjskem Ukancu, ki je služila za pogon žičnic na območju Komne in Bogatina.

Vodo so zajeli tik pod slapom, jo vodili v lesenih rakah po stenah Komarče in nato po železnem cevovodu do turbine, ki je bila nameščena v leseni baraki. Koristni padec je bil približno 160 metrov. Turbina je prek jermena poganjala generator 275 kVA, 500 V, 50 Hz. Turbina, že takrat starejšega izvora, je bila svojevrstna znamenitost. Še najbolj je bila podobna Peltonovem kolesu. Lopatice so imele obliko korcev, šoba je bila štirioglasta. Dotok vode se je reguliral ročno z ventilom, ker ni bilo regulatorja. Njeno moč so ocenili na 300 konjskih moči. Avstrijska vojska je zgradila tudi ozkotirno železnico od Bohinjske Bistrice do Ukanca, najprej na konjsko vprego, pozneje so jo elektrificirali. V Ukancu so generatorsko napetost 500 V prek treh enofaznih transformatorjev spreminjali na 1,7 kV. To napetost so vodili ob progi. Na ustreznih mestih so bili transformatorji in motorgeneratorji za napajanje voznega voda z enosmerno napetostjo 500 V. Po prvi svetovni vojni je elektrarna prešla pod okrilje Gospodarske komisije za stvarno demobilizacijo, od nje pa leta 1919 kot prva pridobitev h Kranjskim deželnim elektrarnam (KDE). V letih med obema vojnama je bila elektrarna zelo pomembna za razvoj elektrifikacije bohinjskega območja.

Bila je popravljena in vstavljena v obratovanje ter je vzdržala do leta 1950, ko se je morala umakniti sedanji hidroelektrarni HE Savica. Njeno gradnjo je vodila in nadzirala država, saj je imela vojaški pomen za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

3.2 SKRIVNA LOKACIJA V HIDROELEKTRARNI SAVICA

Tajni ukaz o oddaji orožja Teritorialne obrambe (TO) so v Sloveniji različno uresničili, na Gorenjskem so ga razumeli kot razorožitev enot in štabov Teritorialne obrambe. Zato ni prišlo do predaje orožja, razen tistega, ki je bil v skladiščih Jugoslovanske ljudske armade (JLA) na Gorenjskem.

V pripravi na osamosvojitve Slovenije je Teritorialna obramba v globoki ilegali že več mesecev prej razvažala orožje na skrivne lokacije. Po podatkih **Janeza Koselja**, predsednika Območnega združenja zveze veteranov vojne za Slovenijo iz Radovljice, je bilo od novembra 1990 do avgusta 1991 v hidroelektrarni Savica tajno skladišče orožja Teritorialne obrambe. Varovali so ga zaupniki, zaposleni v hidroelektrarni Savica: **Franc Sodja, Jože Sodja, Janez Pekol in Janez Strgar**.

Slika 7: Prva hidroelektrarna Savica, december 1945
Vir: Arhiv Simona Cvetka

Slika 8: Stavba hidroelektrarne Savica, v kateri je bilo v letih 1990 in 1991 tajno skladišče orožja
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 9: Okvirjena slika z opisom stare vojaške hidroelektrarne Savica, gonilnikom in s tehničnimi podatki sedanje hidroelektrarne Savica

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 10: Strojnica hidroelektrarne Savica, Ukanc 140

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 11: Generator hidroelektrarne Savica
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 12: Kletni prostori pod strojnico hidroelektrarne Savica, kjer je bilo tajno skladišče orožja
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

3.3 ZAUPNIKI IZ HIDROELEKTRARNE SAVICA SO VAROVALI OROŽJE

Radovljški občinski štab Teritorialne obrambe se je zoperstavil zloglasnemu povelju o odvzemu orožja slovenski Teritorialni obrambi. Vzpostavil je stražarsko zavarovanje objekta v Bohinjski Bistrici in ga izvajal od **19. maja 1990** pa vse do **27. novembra 1990**. Vpoklici pripadnikov v Teritorialno obrambo so bili velika obremenitev za delovne organizacije, v pripravah na plebiscit je obstajala nevarnost o zasegu. Zato so se odločili, da skladišče orožja razselijo po tajnih skladiščih v Bohinju. **Lovro Sodja** je poiskal primerne lokacije in ena od teh je bila tudi v hidroelektrarni Savica, kar so sprejeli tudi na Občinskem štabu Teritorialne obrambe Radovljica.

»Za Hidroelektrarno Savica smo se odločili, ker je bila na odročnem kraju, na koncu doline in stran od običajnih prometnih poti, moj brat Franc Sodja pa je bil vodja elektrarne in sem mu zaupal. Fantje so se med seboj dogovorili, bili so pristaši elektrarne. Zveza je potekala preko brata,« je dejal **Lovro Sodja**.

27. novembra 1990 so v hidroelektrarno Savica preselili orožje. To lokacijo so varovali zaposleni iz hidroelektrarne Savica: **Franc Sodja, Jože Sodja, Janez Pekol, Janez Strgar in Alojz Markelj** (do vpoklica v Teritorialno obrambo 28. junija 1991). Nadzor nad skladiščem in teritorijem sta izvajala **Lovro Sodja** in **Pavel Malej** skupaj s posameznimi člani stalne sestave Občinskega štaba Teritorialne obrambe Radovljica, ki ga je vodil zastopnik poveljnika **Janez Koselj**.

Janez Strgar se spominja: *»Ko sem nekega dne prišel v službo, mi je predhodnik povedal, da so pripeljali orožje. Če je bilo kaj novega, smo vse zapisali v obratovalni dnevnik, tega pa nismo smeli. Skrbelo me je, če bi prišlo do požara, ampak se to ni zgodilo.«*

»Delali smo v izmenah (12, 24, 12 in 48 ur) in ko si prišel na vrsto, si dobil v varstvo tudi puške. Skladišče je bilo v spodnjem prostoru nekdanje delavnice, do katerega si prišel po ozkih hodnikih,« je povedal **Jože Sodja**.

»Prostor smo zablokirali z omaro za avtomatizacijo. Opremo smo pokrili tudi s cerado. Strah nas je bilo, da bi se kaj zgodilo in da bi odkrili lokacijo. Tako je bilo do izpraznitve,« je povedal **Janez Pekol**.

»V elektrarni je bilo orožja za 380 pripadnikov Teritorialne obrambe, tam sta bili shranjeni tudi dve tretjini streliva bohinjskih enot. Ko smo morali konec marca 1991 sprazniti skladišče na Voglu, ker smo mislili, da je izdano, se je orožje prepeljalo v elektrarno,« je dejal **Janez Koselj**.

»Ob mobilizaciji 28. junija 1991 se je s tem orožjem oborožilo 2. bataljon 22. brigade Teritorialne obrambe, ki je bil nekaj časa v Bohinju, potem pa je šel na leško območje in na varovanje platoja Karavanke,« je povedal **Pavel Malej**.

»V elektrarno Savica sem prišel dve leti po odsluženju vojaškega roka. Varovali smo skrito orožje. Ko se je začela vojna, sem 28. junija 1991 moral oditi zaradi poziva v Teritorialno obrambo. Dali so nam puške, nas naložili v avtobuse in odpeljali v Lesce. Čakanje v leški šoli je bilo negotovo in mučno. Na srečo se je dobro izteklo,« je povedal **Alojz Markelj**.

»Nekaj rezerve je bilo v zalednih enotah pri bataljonu, nekaj se je dobilo tudi od drugod, ampak v elektrarni Savica je bila zlata rezerva. V skladišču je ostala intendantska, sanitetna in veterinarska oprema. Ko smo prevzemali v karavlah ob meji, smo od tam pripeljali še dodatno strelivo, predvsem iz karavle v Žirovnici in na Javorniškem Rovtu. Skladišče v Savici je bilo varno skrito,« je povedal **Janez Koselj**.

»Enkrat so rekli, da tega orožja ni več. Smo si kar oddahnili,« je dejal **Janez Strgar**.

»Nihče ni zvedel za tajno lokacijo orožja. Tudi doma niso vedeli. Šele čez nekaj časa, ko je bilo vse že za nami, sem sinu povedal, kaj vse smo imeli v elektrarni,« je dejal **Jože Sodja**.

Hidroelektrarna Savica je bila tajno skladišče oborožitve in streliva do **konca julija 1991**, ko se je pripravljala remont in je bilo treba sprazniti tajno skladišče orožja.

Slika 13: Udeleženci spominskega srečanja ob 25-letnici skrivne lokacije skladišča orožja v hidroelektrarni Savica 25. februarja 2016

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

4 PRIPRAVE NA OSAMOSVOJITEV S TESNOBO V SRCU

V pripravi na osamosvojitve so se zaostrele razmere z jugoslovansko vojsko. Po incidentu v učnem centru Pekre v Mariboru so se z odklopi vode, elektrike in telefonov začeli pritiski na vojašnice jugoslovanske vojske. Pri opravljanju naloge je bil ranjen elektromonter na Ptuj. Prišlo je do protesta delavcev, odprto je bilo vprašanje o varnosti elektromonterjev pri delu.

4.1 ZAVAROVANJE INFRASTRUKTURNIH OBJEKTOV

V maju 1991 se je začelo izvajati okrepljeno zavarovanje pomembnih infrastrukturnih objektov in komunikacij. Med ukrepi za pripravljenost so bili ažurirani mobilizacijski dokumenti, načrti narodne zaščite in načrti za okrepljeno varovanje objektov posebnega pomena za državo, kot je tudi elektroenergetska infrastruktura.

23. maja 1991 je prišlo do incidenta med Teritorialno obrambo in Jugoslovansko ljudsko armado v učnem centru Teritorialne obrambe v Pekrah pri Mariboru.

4.2 ZAOSTROVANJE IN INCIDENT NA PTUJU

V petek, **24. maja 1991**, je med opravljanjem monterske naloge pri izklopu ptujske vojašnice strel zadel **Borisa Frasa**, nadzornega monterja iz Elektra Ptuj.

Ogroženo je bilo življenje monterja na Ptuj in drugih monterjev v Sloveniji (s to razliko, da na druge niso streljali), ki so po nalogu o odklopih vojaških objektov, izdanem v slovenskem obrambnem vrhu, odklapljali vojašnice in njihova skladišča. Monterji niso uspeli povsod izpolniti naloge, ker jim je vojska to preprečila s tem, da jih je enostavno zajela in pridržala, ali pa se je takoj po odklopu sama priklopila, in sicer tako, da je vdrla v transformatorske postaje.

Strel na Borisa Frasa na Ptuj med opravljanjem monterske naloge v skrajno napetih odnosih med jugoslovansko vojsko in slovensko teritorialno obrambo je odprl vprašanje varnosti monterjev pri delu. Postavljala so se vprašanja o tem, kaj vse se lahko še pripeti, če se bodo odnosi še naprej zaostrovali, in kaj vse še čaka monterje, če bo v konflikth kot strateško orožje nastopala tudi elektrika.

Dogodek na Ptuj je pretresel večino zaposlenih v elektrogospodarstvu, predvsem pa distributerje, najbolj ogrožene pri izpolnjevanju nalog, kar so izražali z brzojavkami z izrazi ogorčenosti nad vojsko in s solidarnostjo z monterji, ki so jih prejeli v Elektru Ptuj in v Elektru Maribor. Najbolj je izstopala brzojavka iz Elektra Gorenjska, v kateri so Gorenjci Borisu Frasu ponudili brezplačen enotedenski dopust v njihovih kapacitetah.

»Na okrevanju v naših kapacitetah v Kranjski Gori je bil Boris Fras, mlad elektromonter iz Elektra Ptuj. Imel je uničeno koleno. Nanj je streljal stražar. Šele takrat sem videl, kako se je pri nas dobro izteklo,« je dejal **Ivko Blenkuš** iz Kranjske Gore.

Republiški odbor sindikata delavcev dejavnosti energetike Slovenije je podprl protest delavcev Elektra Maribor proti nasilnemu dejanju pripadnikov Jugoslovanske ljudske armade 24. maja 1991 na Ptuj. Za takšna dejanja se niso opravičili, čeprav naj bi bila armada ljudska in v službi ljudstva.

STREL NA BORISA

Franc Premužič in Drago Murko, oba zaposlena v Elektro Ptuj, sta Borisa Frasa spremljala v trafo postajo. Drago Murko ga je spremljal kot službeni monter, Franc Premužič pa se je prav takrat vračal iz službe domov in ko je opazil oba sodelavca, se jima je pridružil. Kot sam pravi, ni nikjer opazil, da bi kje za vojaško ograjo stal kakšen vojak z naperjeno puško. Zato je bil toliko bolj presenečen in pretresen, ko je slišal prvi strel. Pri drugem strelu, ki je šel tik mimo glave Draga Murka, sta se oba pognala v beg in kolikor se da hitro dospela do

približno 300 metrov oddaljene trgovine, da bi telefonirala po pomoč. No, kasneje so oba v Politiki ekspres razglasili za terorista hadezeja, ki sta skupaj z Borisom Frasom »skušala diverzantsko onеспособiti transformatorsko postajo v neposredni bližini vojaškega objekta.«

Lopa ob hiši družine Kolarič, kamor se je zatekel Boris Fras. V ozadju je vojašnica. Trafo postaje, ki je tudi v bližini, pa nisem uspela slikati, ker jo imajo ves čas na očesu vojaki in kot pravijo fantje iz Elektro Ptuj, si tudi sami ne upajo tja.

Slika 14: Strel na elektromonterja Borisa Frasa iz ptujske vojašnice, Elgo, 7. junij 1991, str. 2
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

BORISA FRASA, nadzornega monterja v Elektro Ptuj, je zadel strel iz vojaške puške, potem ko je v petek popoldne nekaj minut po tretji uri izklopil elektriko vojašnici na Ptuj. Nič hudega sluteč in ne da bi opazil karkoli pretečega, je zaklepal vrata trafo postaje Vičava, postavljene sredi hiš, točno nasproti vojašnice, ko je nanj nenadoma streljal vojak iz za ograje vojašnice. Zadel ga je v koleno leve noge.

Slika 15: Elektromonter Boris Fras v mariborski bolnišnici, Elgo, 7. junij 1991, str. 1
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Sledili so opozorilni izklopi vojaških objektov.

4.3 OPOZORILNI IZKLOPI VOJAŠKIH OBJEKTOV

Graničarji iz karavle v Završnici in na Ljubelju so nadzirali državno mejo in mednarodni mejni prehod na Ljubelju, graničarji iz karavle Medvodje pa državno mejo z Avstrijo na Košuti. Odklopa elektrike na območju občine Tržič se je spominjal **Peter Košir**, takratni elektromonter v nadzorništvu Tržič:

»V nadzorništvu Tržič smo imeli z elektriko priklopljeni dve karavli: v Medvodjah in drugo na Ljubelju, ki se je lokacijsko nahajala pri spomeniku ljubeljske podružnice koncentracijskega taborišča Mauthausen med drugo svetovno vojno. Iz Elektra Kranj je v nadzorništvo prišla depeša za odklop elektrike graničarjem. Vladimir Kosmač in jaz sva dobila nalogo, da odklopiva transformatorsko postajo za karavlo v Medvodjah. Takrat nama niso povedali, da je bil odklop odrejen zato, ker so vojaki ranili električarja na Ptuj. Sva pa slutila, da je nekaj narobe, zato sva bila na poti do karavle pošteno v skrbeh. Potem sva odklopila elektriko v jamborski transformatorski postaji za karavlo Medvodje. Prišli so vojaki in vprašali, zakaj sva odklopila elektriko. Rekla sva, da je defekt na daljnovodu. Zlagala sva se; ni šlo drugače. Po odklopu sva se hitro vrnila v Tržič.«

Peter Košir je sodeloval tudi pri izklopu elektrike za karavlo na Ljubelju. S tesnobo in z negotovostjo sta se s sodelavcem odpeljala še v podljubeljsko dolino.

»Ker nisva mogla odklopiti karavle pri transformatorski postaji, saj bi celotno naselje ostalo brez elektrike, sva jo odklopila v eni od nizkonapetostnih omaric pod glavno cesto. Bilo je napeto. K nama je prišel vojak. Spraševal naju je, zakaj odklapljava. Rekla sva, da je defekt na kablu. Treba se je bilo zlagati, saj bi bilo drugače še kaj narobe. Tudi strah naju je bilo, vendar tega nisva smela pokazati, da ne bi bila sumljiva. Izpostavljena sva bila nevarnosti. Ni mi bilo vseeno.«

Slika 16: Peter Košir pri transformatorski postaji Medvodje, kjer je odklopil električno energijo graničarjem državne meje na Košuti

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 17: »Elektromonterji smo bili v nevarnosti pri odklopih karavl. Strah me je bilo, pa tega nisem smel pokazati, da ne bi bil sumljiv. Prepričljiv sem moral biti, čeprav sem se zlagal, da sem opravil nalogo,« je dejal Peter Košir, ki je bil v času osamosvojitvene vojne elektromonter v krajevnem nadzorništvu Tržič.

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

4.4 ODPRT KARAVANŠKI PREDOR

V teh razmerah je bila **1. junija 1991** na Hrušici pri Jesenicah otvoritev 7864 metrov dolgega mednarodnega cestnega predora Karavanke, ki je zahteven potrošnik električne energije. Na platoju Karavanke so izročili namenu tudi druge objekte: carino, milico, špeditski in gostinsko-turistični objekt, brezcarinsko trgovino, tehtnico za tovornjake, ki daje podatke za obe državi, in objekt za nevarne snovi.

Slika 18: Notranjost transformatorske postaje na karavanškem platoju
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 19: Bernard Balantič in Janez Vidic
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

4.5 V PRIPRAVLJENOSTI IN POZORNI NA RAZMERE

Andrej Ropret, vodja nadzorništva Cerklje na Gorenjskem, je dejal:

»Bili smo že obveščeni, da moramo biti pozorni na električne naprave. Iz dežurne službe smo dobili obvestilo, da moramo biti v pripravljenosti in pozorni, če pride do vojaške intervencije. Znaki so kazali na vojno, območje nadzorništva Cerklje pa je bilo z vidika električnih naprav zelo pomembno zaradi letališča Brnik in Radio-televizijskega (RTV) oddajnika na Krvavcu.«

[illegible]

Slika 20: Razpored dežurne službe Elektra Gorenjska, Poslovna enota Kranj od 13. maja do 16. junija 1991
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

[illegible]

Slika 21: Razpored dežurne službe Elektra Gorenjska, Poslovna enota Kranj od 17. junija do 22. julija 1991
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

5 BLOKADE OSKRBE IN STOPNJEVANJE NAPETOSTI V SPECIALNI VOJNI ZA SLOVENSKO SUVERENOST

Izpadi napetosti ali namerni izklopi vojaških objektov so bili zelo smelo dejanje. Fizično nasilje, grožnje, psihološki pritiski in strah pred maščevanjem so bili prisotni ves čas izvajanja civilnih ukrepov proti agresorskemu vojaškemu režimu. Ko je zmanjkalo električne energije in so prenehali delovati stroji na električni pogon, ugasnila je luč, obmolnil je radio, s televizijskih ekranov je izginila slika, komunikacija preko telefonskih zvez pa ni več delovala, je v vojaških objektih zavladala panika. Rezervno napajanje je bilo zagotovljeno le za najnujnejše naprave določen čas, potem je sledil električni mrk. Zavladala sta preplah in občutek ogroženosti. Potekale so taktične vojne operacije na terenu, pripravljala se je specialna vojna, v ozadju pa psihološka vojna. Zavladala sta negotovost in hkrati trdna odločenost ubraniti suverenost nove slovenske države.

5.1 BARIKADE CEST IN BLOKADA VOJAŠKIH OBJEKTOV

Pomembne operativne posege v dejavnosti republiškega pomena – PTT, elektro in železnice – je usklajevala Republiška koordinacijska skupine (KO RS) v Ljubljani, na nivoju gorenjske pokrajine pa podskupina v Kranju. Regijski koordinatorji za obrambo so se 27. maja 1991 srečali v Ljubljani, kjer so se seznanili z ukrepi v primerih blokade objektov: odklopom vode, elektrike, telefonov, dovažanjem hrane in zaporo izhodov.

Slika 22: Asim Alidžanović
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

*»V skladu z odredbo ministra Janše so se podjetja posebnega pomena morala pripraviti na blokade vojaških objektov v vseh pogledih: elektrika, voda, telefon, prehrana in v fizičnem smislu zapiranje izhodov prometa ... V času od 27. junija do 10. julija 1991 sva z gospodom Hočevarjem prisostvovala na več sestankih v Ljubljani, kjer smo bili seznanjeni s trenutnim stanjem in z nadaljnjim delom v operativni skupini,« je dejal **Asim Alidžanović**, namestnik sekretarja za Ljudsko obrambo občine Kranj in član operativne podskupine za Gorenjsko.*

Slovenske obrambne sile, Teritorialna obramba in enote zvez ter milica so s pomočjo podjetij in posameznikov 27. junija 1991 blokirale vse vojašnice, odklopili so jim elektriko, vodo in telefon.

Blokada objektov Jugoslovanske ljudske armade (JLA) je veljala za vojašnico v Kranju, letalsko eskadriljo Brnik, skladišče na Drulovki ter vojašnice na Bohinjski Beli, v Radovljici in v Škofji Loki. 27. junija 1991 ob 9. uri so krenile bojne enote z oklepnimi vozili proti Zgornji Gorenjski ter proti Jezerskemu oziroma Ljubelju. Na cesti so bile barikade: prva pri Tržiški Bistrici, a so jo odstranili, druga na Posavcu in tretja pri Mošnjah. Pot so nadaljevali mimo Radovljice in Lesc na Jesenice in nato proti Hrušici, Korenskemu sedlu in Ratečam.

Na cesti Kranj–Jesenice so bile 27. junija 1991 podstavljene barikade: avtobusi, tovorna vozila na območju Bistrice v občini Kranj, v predoru Ljubno, v Podvinu in na mostu čez Peračico na stari cesti Podbrezje–Črnivec.

Za vse mejne prehode na Gorenjskem je bil 28. junija 1991 posredovan pisni zahtevek in odobritev iz Ljubljane za izklope vse infrastrukture, tudi za elektro. V vseh treh stopnjah varovanja (od prve osnovne do tretje najmočnejše stopnje) so bili zajeti ključni infrastrukturni objekti. V spisku objektov, ki jih je v tretji stopnji varovanja Teritorialna obramba pod poveljstvom Območnega štaba TO Kranj fizično zavarovala, so bili objekti: (5) PTT – Glavna avtomatska telefonska centrala Kranj, (16) Letališče Brnik, (20) RTV-oddajnik Krvavec, (33) Območni štab za teritorialno obrambo in (53) Dispečerski center Javnega podjetja Elektro Gorenjska Kranj.

Od 30. junija 1991 se je začelo javljati vse več prostovoljcev za enote Teritorialne obrambe. Po občinah so občinski štabi civilne zaščite intenzivno pristopili k izvajanju ukrepa zatemnjevanja in drugih ukrepov zaradi možnega desanta. Podskupina je aktivirala Elektro za odklop elektrike za celotno Gorenjsko. Preverili so možnost delovanja siren v primeru izklopa elektrike, za kar je bil zadolžen Center za obveščanje Kranj.

Dežurni operativne podskupine za Gorenjsko **Asim Alidžanović** je v svojih zapisih v dnevniku ohranil kronologijo dogodkov operativne podskupine za Gorenjsko. Ob obisku aprila 2001 sem po njegovih rokopisih povzel dejanja, povezana s področjem elektroenergetske in druge javne infrastrukture, ki na telegrafski način nazorno pojasnjujejo kronološki potek aktivnosti v času vojne.

KRONOLOGIJA ZAČETNIH BOJEV IN INFRASTRUKTURNIH INTERVENCIJ, 27. 6. 1991

- Od 3.42** dalje so začeli izdajati ukaze za cestne ovire Cestnemu podjetju Kranj, Gozdnemu gospodarstvu, Alpetouru, Gradbincu. Ovire: Bistrica, Peračica, dohodi na letališče Brnik, avtocesto in regionalne ceste.
- Ob 6. uri** so bili tanki po prebitih blokadah na Torovem in se preusmerili proti Vodicam oziroma po polju do letališča Brnik.
- Ob 6.50:** Radio Kranj povzema nočne dogodke.
- Ob 7.00:** Pokrajinski štab za Teritorialno obrambo (PŠ TO): Zupan naročil pripraviti blokado VP 1098 Kranj.
- Ob 7.08:** PTT, Maksimiljan Erzin – pripraviti vse za odklop vojaških objektov.
- Ob 7.10:** Elektro Gorenjska, Drago Štefe – pripraviti vse za odklop elektrike v vojaških objektih.
- Ob 7.15:** Žnidaršič – koordinacijo RS (KO RS) obvestil, da bo ukaz za Elektro in PTT prišel iz republiške koordinacije.
- Ob 7.15:** Komunala – vodovod: vse pripraviti za zaprtje vodovodov.
- Ob 7.20:** Avtocesta Kranj–Ljubljana do nadaljnjega zaprta.
- Ob 7.30:** Sekretarji obvestijo predsednike skupščin občin in izvršnih svetov o situaciji, vse informacije iščejo na podskupini. 14 tankov na južni strani letališča.
- Ob 7.35:** Naročiti preko Sveta gorenjskih občin, da vsa podjetja, ki zagotavljajo preskrbo za JLA, le-to ustavijo – zahteva republiške koordinacije.
- Ob 7.50:** SLO Radovljica – Vidic obveščen za izvršitev blokade vojašnice Bohinjska Bela.
- Ob 7.55:** JLA se približuje TP Korensko sedlo in Rateče – obvestil republiško koordinacijo.
- Ob 8.10:** Vkrčevanje transporterjev v VP 1098 Kranj.
- Ob 8.15:** Preleti nad Brnikom.
- Ob 8.35:** Direktor Cestnega podjetja sporočil, da so zajeti šoferji Boris Bravhar, Luka Belič in Franc Leben (izpušчени ob 8.55). Boris Bravhar je bil fizično napaden s strani vojaka JLA in hudo poškodovan (odpeljan v Zdravstveni dom Kranj).
- Ob 8.40:** Odstranjena blokada pred glavnim vhodom v vojašnico Kranj.
- Ob 8.50:** Koordinacijska skupina Republike Slovenije (KO RS): zapreti Peračico in Bistrico, dovoljeno streljanje v gume vozil (Kuzma).
- Ob 9.15:** Koordinacijska podskupina (KO PS) ukazala blokado vojašnice Škofja Loka (Tehnik).
- Ob 9.15:** Blokada vhoda na Jesenice (Korošec).
- Ob 9.20:** Obveščen SLO Tržič za blokado do Ljubelja.

- Ob 9.36:** Gozdnemu gospodarstvu naročena blokada z vozili in žaganjem proti mejnemu prehodu Jezersko.
- Ob 10.21:** Prebita blokada v Potočah.
- Ob 10.35:** **Elektro Gorenjska: Jamnik sporoča, da odklop VP Suha ni uspel.**
- Ob 10.52:** Letala JLA nad Kranjem.
- Ob 10.53:** Blokada na Bistrici prebita.
- Ob 11.25:** Prelet migov 29.
- Ob 11.30:** **Izklopi elektrike in vodovoda hotela Svoboda na Bledu.**
- Ob 11.30:** 30 vojakov pri Mlinem, Bled.
- Ob 12.10:** Helikopterji Mi vozijo vojsko na prehode.
- Ob 12.35:** 11 avionov iz Cerkelj proti Brniku.
- Ob 13.08:** 3 Migji 29 v zelo nizkem preletu.
- Ob 13.25:** **Elektro Gorenjska: začasen priklop Vojašnice Bohinjska Bela.**
- Ob 13.25:** Kdo je odredil deblokado v Potokih pred Jesenicami?
- Ob 13.57:** Kolona JLA iz Hrušice naprej na prehod.
- Ob 14.08:** Korošec – 60 vojakov pristalo s helikopterjem na platoju prehoda.
- Ob 14.25:** JLA zahteva predajo Teritorialne obrambe na Jezerskem.
- Ob 14.40:** Rateče – izkrcanih 43 vojakov in en tank.
- Ob 14.45:** Jezersko – streljanje – 6 granat na Postajo mejne milice (PMM).
- Ob 14.45:** **Elektro Gorenjska: komunikacija DCV Zlato polje in Štefe.**
- Ob 15.25:** Vojska (JLA) se s Postajo mejne milice (PMM) na Podkorenu pogaja o predaji.
- Ob 16.25:** Podkoren in Karavanke: Postaja mejne milice (PMM) predala vojski, promet se odvija nemoteno.
- Ob 17.00:** Predviden sestanek JLA – Teritorialna obramba na križišču Rateče.
- Ob 17.10:** Zvezna carina na Karavankah – 20 oseb zasedlo stavbe carine.
- Ob 17.30:** Močne eksplozije na Brniku.
- Ob 17.45:** 6 helikopterjev proti letališču Brnik, Teritorialna obramba ima ukaz – ogenj na helikopterje.
- Ob 19.23:** Ivan Hočevar odšel na pogajanja na Jezersko za izpustitev miličnikov in nekaj pripadnikov Teritorialne obrambe.
- Ob 20.15:** Na južni strani piste Brnik medsebojni boji JLA – Teritorialna obramba.
- Ob 21.25:** Mejni prehod Rateče zaprt oziroma zaseden.
- Ob 22.30:** Trije vojaki (Sandi Brgar, Dol pri Hrastniku, Žan Bohorč, Šentjur pri Celju, in Aleksander Ocepek) zbežali iz kasarne Kranj.
- Ob 23.30:** **Rupnik sporoča, da je antenski stolp za Radio Tržič onesposobljen in tako radio ne more oddajati. Informacija je preverjena in ugotovljeno je, da je okvara nastala zaradi izpada elektrike.**

Slika 23: Barikade s tovornimi vozili pred osnovno šolo Franceta Prešerna na cesti za kranjsko vojašnico
Vir: Fototeka Gorenjskega muzeja

Slika 24: Blokada prometa na mostu čez Tržiško Bistrico v Bistrici pri Naklem
Vir: Fotografija Mirka Kunšiča

Slika 25: Kolona oklepnih vozil na gorenjski regionalni cesti se je na vrhu klanca pri Podbrezjah razcepila na smeri Jesenice in Tržič
Vir: Fotografija Mirka Kunšiča

5.2 ELEKTRIČARJI IZVRŠILI ZAHTEVNE IN ODGOVORNE NALOGE

Direktor podjetja Elektro Gorenjska **mag. Drago Štefe** je menil, da je imel potek izvajanih aktivnosti značilnosti specialne vojne.

»Ob začetku agresije Jugoslovanske vojske na Slovenijo smo dobili prvo nalogo izklopiti električno energijo vsem vojašnicam in karavlam. Šlo je za zelo problematične posege. Ljudi sem že v fazi priprav, ko je kazalo, da bo prišlo do oborožene agresije Jugoslovanske vojske, opozarjal, da to verjetno ne bo klasična vojna puška na puško, ampak tako imenovana specialna vojna, v katero bodo vključeni civilisti. Naši električarji na terenu so bili v tej vojni prvi izjemno izpostavljeni, izklapljali so namreč vojašnice in karavle. Tudi sam sem imel nekaj klicev iz kranjske vojašnice z zahtevo po ponovnem priklopu električne energije. Grozili so mi, da oni že vedo, kje imam hišo in da mi jo bodo razstrelili, če ne bomo priklopili elektrike. Grozili so mi, bilo je zelo neprijetno.

*Komunicirali smo po telefonu, nekaj je bilo tudi depeš. Seveda smo te telefonske klice preverili, točno smo vedeli, s kom se pogovarjamo – od občinskega štaba do koordinacije na republiški ravni. Teh komunikacij je bilo več. Predvsem je bilo zelo dobro, da se niso med sabo križale, da ni bilo nobenih nejasnosti. Želeli pa smo, da se na nek način razbremenijo odgovornost električarjev in elektrogospodarstva, ker so bili pritiski Jugoslovanske vojske vsak dan hujši. Nestrpen je bil predvsem tisti del vojske, ki je ostal v vojašnicah v dejansko nemogoči situaciji, blokiran in brez vsakršne oskrbe. Na nas so vse bolj pritiskali z raznoraznimi poizkusi, kako bi prišli ven iz vojašnice,« je dejal **mag. Drago Štefe**.*

Električarji so zahtevne in odgovorne naloge izvršili, veliko so tvegali in na nekaterih izpostavljenih lokacijah so bili v precejšnji nevarnosti.

»Takrat je bilo zelo malo koordinacije. Vsi smo vedeli, katera je naša naloga. In vsi smo za to nalogo na nek način delali in živeli. V praksi je potekal predvideni in predvsem logični odziv v dani situaciji. Praktične izkušnje smo imeli že od prej, ker smo že v opozorilo izklapljali pomembne, samo glavne objekte. Že v začetku maja 1991 sem na seji kolegija direktorjev javnega podjetja Elektro Gorenjska opozoril, da bo verjetno prišlo do zelo specifične politične situacije, da se moramo na to zelo dobro pripraviti in da bomo kot električarji vpeti v to specialno vojno za Slovenijo in da moramo biti dobro pripravljeni. In da se moramo v vseh točkah izkazati.

Izjemno smo sodelovali z vsemi tistimi obrambnimi točkami, ki smo jih imeli v Distribucijskem centru vodenja Elektra Gorenjska na Zlatem polju, ki je bila lokacijsko ključna obrambna točka proti kranjski vojašnici. Sodelovali smo s Teritorialno obrambo, ki je imela tam oporno točko. Pomagali smo pri oskrbi s prehrano in bili aktivni v vseh drugih zadevah, kjer koli se je pojavil problem.

*Bilo je kar nekaj strahu, ni bilo enostavno, saj vsaka specifična situacija privede v tak položaj. Moram pa poudariti, da smo vse naloge opravili po svojih dolžnostih,« je povedal **mag. Drago Štefe**.*

Slika 26: Mag. Drago Štefe, direktor podjetja Elektro Gorenjska (1980–2003)
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

5.3 GROŽNJA Z NAPADOM NA OBRATOVALNO-ENERGETSKI CENTER

Obratovalno-energetski center Elektra Gorenjska na Zlatem polju v Kranju je bil energetsko stičišče daljnovodov in operativna točka komunikacij med vsemi dežurnimi na terenu. Lokacijsko je bil v sosesčini kranjske vojašnice in tarča morebitnega maščevanja blokirane vojske.

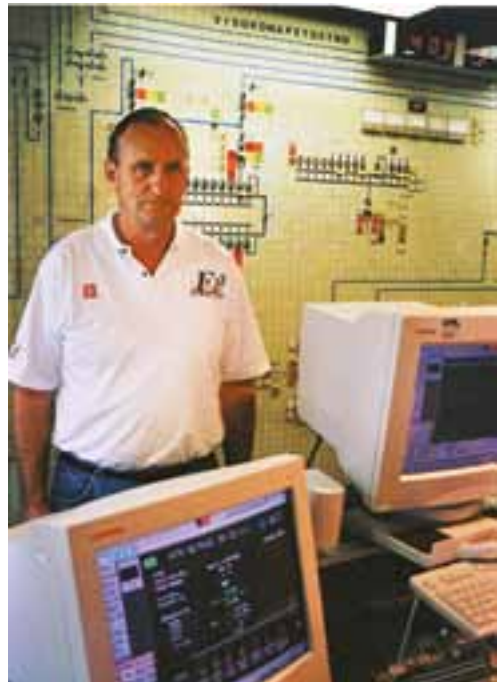
Boštjan Vogelnik, vodja Obratovalno-energetskega centra Elektra Gorenjska, je dejal: *»Iz kranjske vojašnice so grozili, da bodo streljali na sosednje objekte, tudi na nas, če jim ne priklopimo elektrike. Potekala so pogajanja Elektra Gorenjska s poveljstvom vojašnice. Začasno smo vzpostavljali in prekinjali električni tok. Tako je ves čas pretila nevarnost na dežurne energetike dispečerje. Strah nas je bilo, če bi komanda kranjske vojašnice v svoji brezizhodnosti in paniki uresničila to strašno namero, da bi uničili Obratovalno-energetski center Elektra Gorenjska na Zlatem polju, vodovodni stolp, bližnje stavbe, občino, milico ... Na tej lokaciji so zavzeli svoje položaje tudi teritorialci, zato so bili energetiki dispečerji še bolj izpostavljeni.«*

Slika 27: Vodja Obratovalno-energetskega centra Elektra Gorenjska Boštjan Vogeljik
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 28: Boštjan Vogeljik na delovnem mestu
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 29: Boštjan Vogeljik v sobi, v katero so se stekale vse informacije o obratovanju na električni mreži Gorenjske in razmerah na terenu
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

5.4 KRANJSKO VOJAŠNICO OPAZOVALI Z DALJNOGLEDOM

Mag. Matija Nadižar, vodja Službe za obratovanje, energetiko in telekomunikacije Elektra Gorenjska v času osamosvojitvene vojne leta 1991, je povedal:

»Pri Obratovalno-energetskem centru Zlato polje smo gradili garažo, zato je bil ob objektu postavljen gradbeni oder. Dobili smo nalogo, da smo z daljnogledi opazovali kranjsko vojašnico, če se kaj premika. Če bi prišlo do premikov vojakov iz kranjske vojašnice, bi sporočili in opozorili Teritorialno obrambo. Lokacija centra je bila idealna točka za opazovanje, hkrati pa se je nahajala v veliki nevarnosti.«

Slika 30: Mag. Matija Nadižar
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 31: Mag. Matija Nadižar in Gregor Štern v
razdelilni transformatorski postaji Labore
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 32: Teritorialci na položajih pri vrtnariji na Zlatem polju v Kranju
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

5.5 PRETEČA NEVARNOST IZ VOJAŠNICE

Janko Pavlič je bil dežurni energetik v Obratovalno-energetskem centru Elektra Gorenjska na Zlatem polju v Kranju, ki je dobil z daljinskimi komandami širšo funkcijo in tudi nov naziv Distribucijski center vodenja in okrajšavo DCV Elektra Gorenjska. Časa osamosvojitvene vojne se spominja kot zahtevnega in nevarnega obdobja. Zato je bil izklop vojašnic zelo smelo in predvsem nevarno početje. Jeza vodilnih v vojašnicah je naraščala, ko so spoznali, da so blokirani in zaprti v vojaških objektih.

»Lokacija tega daljinsko vodenega centra je le nekaj sto metrov od kranjske vojašnice. Vojašnica je v času osamosvojitve Slovenije zagotovo posedovala orožje in tehniko, s katero bi v nekaj minutah zravnila center vodenja na Zlatem polju. O tem ni bilo dvoma. Kdo ve, kaj vse se je takrat načrtovalo v Jugoslovanski vojski?

Naš DCV, center daljinskega vodenja vklopov in izklopov daljinovodov, center nadzora pretokov električne energije za vso Gorenjsko regijo, je bil v času osamosvojitvene vojne za Slovenijo zgolj in samo pod nadzorom takratne odlično organizirane Teritorialne obrambe, ki je tudi naš center vodenja odlično zastražila in ni dopustila, da bi komando nad centrom prevzela Jugoslovanska vojska.

Naloga omenjenega centra je v normalnih razmerah predvsem in zgolj skrbeti, da so vsi porabniki oskrbovani z električno energijo in da v primeru defekta ali kakršnegakoli izpada daljinovoda v najkrajšem možnem času vse uporabnike najhitreje priklopi na napetost. Ob morebitni okvari DCV je bilo treba čim hitreje odklopiti "bolni" del daljinovoda in preostanek priklopiti z druge strani, torej s sosednjega daljinovoda. Končni porabnik naj ne bi bil dolgo časa brez napetosti. To

je tudi z ekonomskega vidika slabo za elektro distribucijsko podjetje, saj dve-, tri-, ali celo večurni izpad električne energije neposredno povzroči tudi izpad prodaje oziroma izpad dohodka. Ne zgolj jeza končnega porabnika, da ne bi imel električnega toka dve uri, tudi elektro distribucijsko podjetje ne bi imelo dve uri prihodka tako rekoč "neporabljene" električne energije.

Jeza Jugoslovanske vojske je bila seveda upravičena, saj je bila strategija slovenskega vodstva posamično odklapanje napetosti vojaškim objektom. To so bila zelo zahtevna in za izvršitelja zelo tvegana dejanja. Vedeti je treba, da so bili vsi vojaški objekti zastraženi in da so imeli vsi stražarji prave naboje v svojih puškah in vsa pooblastila za varovanje vojaških objektov. Glavna transformatorska postaja za vojaški objekt je bila v vojašnici, varovani s stražo. In do glavnih varovalk je bilo treba priti, jih izvleči in v temi zapustiti vojašnico živ in zdrav. Ne, ni bilo tako preprosto. Naši visokokvalificirani delavci, ki so morali opraviti to nalogo, niso imeli lahkega dela. Tudi celoten daljnovod smo v Distribucijskem centru vodenja Elektro Gorenjska na Zlatem polju odklopili, da je bilo mišljeno, kot da je okvara v vojašnici, kjer je naš električar pod pretvezo, da popravlja daljnovod v okvari, odklopil in odstranil potrebno, da je po priključitvi daljnovođa pod napetost vojašnica ostala izklopljena in izločena iz napajanja, naš električar pa je v tem času že zapustil vojašnico. V DCV-centru na Zlatem polju smo takoj po opravljeni operaciji zopet priklopili daljnovod pod napetost, pri čemer je kranjska vojašnica ostala odklopljena. V centru vodenja na Zlatem polju pa smo imeli zabeleženo, da je v vojašnici okvara,« je povedal Janko Pavlič.

Slika 33: Več kot 30 let delujoči Distribucijski center vodenja na Zlatem polju je ves čas opravljal zahtevne naloge vodenja in obratovanja. Fotografija iz knjige Draga Paplerja in drugih avtorjev z naslovom Elektro Gorenjska 1990–2000: kronološki almanah razvoja Elektra Gorenjska (2001, str. 37)

Slika 34: Dežurna energetika v Distribucijskem centru vodenja na Zlatem polju sta podnevi in ponoči bdela nad elektroenergetskimi napravami Elektra Gorenjska
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 35: Izdajanje komand s sinoptične plošče je postopoma prevzel računalnik v DCV Elektra Gorenjska Kranj
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 36: Janko Pavlič, dežurni energetik
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

5.6 NA SREDI MED DVEMA OBOROŽENIMA SILAMA

Emil Finžgar, ki je opravljal delo dežurnega energetika v Distribucijskem centru vodenja (DCV) Elektra Gorenjska, se je spominjal dogodka, ko je nastala zelo napeta, mučna situacija, in le zdrav razum in srečno naključje sta vplivala na dober razplet:

»Ura je bila ena popoldne. Stavbo DCV na Zlatem polju je varovala slovenska policija. Naneslo je tako, da je policija zaustavila avto Jugoslovanske vojske, ki se je nameravala po cesti mimo centra prebiti naprej. Najprej so vpili eden na drugega. Deset mladih vojakov je pleglo, potem so se skušali prebiti po vrtovih s puškami. Ko je bilo najbolj napeto, je nenadoma prišel z desne strani Franc Lesičnik, vodja krajevnega nadzorništva Stražišče. V center je prišel zaradi priklopov in ni vedel, kaj se dogaja. Znašel se je sredi napetosti obeh nasprotujočih se sil in se sploh ni zavedal nevarnosti, v katero se je podal.

Tisti dan je bil obrambni dežurni centra Franc Kozelj. S Kozeljem sva se skrila za garažo in Lesičnika začela usmerjati in mu razložila, v kakšni situaciji se nahaja in da naj gre mirno naprej do centra. Zatekli smo se v klet centra. Pustil sem priključen telefon, da smo poslušali, ali poka ali ne. Po 20 minutah smo se vrnili v zgornje prostore centra. Zunaj se je napetost pomirila. Potem so se miličniki in vojaške starešine začeli pogovarjati. Pomirilo se je in vojaki so šli samo mimo..«

Slika 37: Franc Lesičnik (prvi z desne) se na Zlatem polju v Kranju ni zavedal nevarnosti, ko je bil na sredini med dvema oboroženima silama. Na fotografiji je s svojo ekipo, ki je skrbela za vzdrževanje in obratovanje v krajevnem nadzorništvu Stražišče.

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

28. junija 1991 ob 16.24 je prvi pobegli oficir JLA iz kranjske vojašnice povedal, da nameravajo napasti občino, milico in vodovodni stolp v Kranju. Nekaj minut za tem so iz kranjske vojašnice po ozvočenju obveščali ljudi iz okolice, da se javijo v vojašnico, sicer bodo streljali.

Slika 38: Emil Finžgar, dežurni energetik

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

6 BOJ ZA KOMUNIKACIJE V PSIHOLOŠKI VOJNI ZA SLOVENSKO DRŽAVNO SAMOSTOJNOST

Enote Jugoslovanske vojske so imele nalogo zasesti mednarodne mejne prehode in pomembne komunikacijske poti. Pri prodoru so jih ovirale improvizirane, nebranjene barikade iz avtomobilov. Boj za komunikacije v psihološki vojni je prešel v agresorsko vojno, v kateri so bile tarče tudi elektroenergetske naprave. Razmere so se še bolj zaostrole.

6.1 RAZGLASITEV SUVERENOSTI DRŽAVE SLOVENIJE

Dan osamosvojitve se je hitro bližal. **25. junija 1991** je skupščina Republike Slovenije sprejela osamosvojitvene zakone: Deklaracijo o neodvisnosti Republike Slovenije, Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije in Ustavni zakon za uresničevanje Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, s čimer je Republika Slovenija postala samostojna država.

26. junija 1991 je potekala glavna slovesnost ob razglasitvi suverenosti Republike Slovenije.

27. junija 1991 je prišlo do agresije Jugoslovanske ljudske armade na Slovenijo.

V noči s **26. na 27. junij 1991** je prišlo do agresije Jugoslovanske ljudske armade na Slovenijo. S tem se je začela vojna za osamosvojitve Slovenije. Enote Jugoslovanske ljudske armade (JLA) so napredovale proti državnim mejnim prehodom in letališču Brnik.

Predsedstvo Republike Slovenije je **27. junija 1991** zjutraj ukazalo izvajanje pripravljenih ukrepov za oviranje prodora enot agresorske Jugoslovanske (ne več ljudske, ker se je obrnila proti ljudstvu) armade (JA), za blokado infrastrukturnih objektov ter uporabo Teritorialne obrambe Slovenije za obrambo objektov in komunikacij.

Slovenske obrambne sile, Teritorialna obramba, narodna zaščita in enote zvez ter milica so s pomočjo podjetij in posameznikov z barikadami blokirale ceste do vojašnic in Jugoslovanski armadi (JA) onemogočale delovanje. Z odklopi vode, električne energije in telefonskih zvez je bilo oteženo delo, življenje in komuniciranje.

Ob 7.10 je Elektro Gorenjska dobil ukaz: pripraviti vse za odklop elektrike v vojaških objektih.

Ob 7.15 je bilo sporočeno, da bo ukaz za elektro podjetja in podjetja za pošto telegraf in telefon (PTT) prišel iz republiške koordinacije.

6.2 MOBILIZACIJA IN RAZPOREDITEV NA DELOVNO DOLŽNOST

Zaposleni v Elektru Gorenjska so bili mobilizirani v enote Teritorialne obrambe. Vročili so jim mobilizacijske pozive, na katere so se vojaški obvezniki polnoštevilno odzvali. Mobilizacija ni bila splošna, ampak samo po določenih enotah, od 24. do 30. 6. in od 1. 7. do 16. 7. 1991.

Ko se je pričela vojna, je bila Teritorialna obramba v fazi organizacijskega preoblikovanja operative. Ves čas so mobilizacije formalno potekale kot poskusne, ukazoval jih je poveljujoči v Republiškem štabu Teritorialne obrambe, hitrost mobilizacije pa se je povečala z ukazom načelnika v Republiškem štabu Teritorialne obrambe o prenosu pravice mobilizacije vojaških obveznikov na poveljnike Pokrajinskih štabov Teritorialne obrambe.

Pomembne elektroenergetske objekte so zavarovali zaposleni v okviru razporeditve v narodno zaščito podjetja in razporeditve na delovno dolžnost.

6.3 ODKLOPI VOJAŠKIH OBJEKTOV NA JEZERSKEM

Dežurni delavci Elektra Gorenjska so dobili ukaz, da vsem vojaškim objektom odklopijo elektriko. Pri tem je prišlo do incidentov.

Matjaž Kotnik, namestnik vodje nadzorništva Visoko, je doživel mučno situacijo pri odklopu transformatorske postaje karavel na območju mejnega prehoda Jezerski vrh. Opisal je dogajanje na mejnem prehodu Jezersko:

*»Po prejemu depeše iz Elektra Kranj sva s Francem Gašperlinom odklopila spodnjo Virnikovo karavlo. Bil je čuden, slab občutek negotovosti, ko se pelješ en kilometer skozi gozd. Takrat nisi vedel, ali te bodo agresorski vojaki pričakali, ustavili, ujeli, odpeljali ... Porajale so se nama črne misli o tem, kaj bo z nama, če se to zgodi. Na Jezerskem vrhu sva videla miličnike, carinike, vse je bilo zunaj stavb mednarodnega mejnega prehoda med Slovenijo in Avstrijo. Vprašali so, po kaj sva prišla. Rekla sva, da sva iz Elektra Kranj in da morava odklopiti karavlo. Takoj ko sva odklopila karavlo, je zazvonil poljski telefon. Miličnik na mejnem prehodu Jezerski vrh naju je posvaril, naj se hitro umakneva in odpeljeva, če želiva priti v dolino. Opozorilo sva seveda upoštevala in se po hitrem postopku vrnila v dolino,« je povedal **Matjaž Kotnik**.*

Slika 39: Matjaž Kotnik pri transformatorski postaji na Jezerskem vrhu
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 40: Izklapljanje napetosti v omarici transformatorske postaje Jezerski vrh je nevarno
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 41: Proti mejnemu prehodu Jezerski vrh je krenila oklepna enota treh Prag. Streljanje iz samohodnega protiletalskega topa Praga 30 mm na Jezerskem vrhu je povzročilo škodo na stavbi mejnega prehoda in prisililo miličnike v predajo. Izpustili so jih še isti dan zvečer.
Vir: Fotografija Mirka Kunšiča

Slika 42: Na Gorenjskem je bil 27. junija 1991 najprej zavzet mednarodni mejni cestni mejni prehod Jezersko. Kot prvega so ga enote Teritorialne obrambe in milice dobile nazaj 29. junija 1991 ob 19.15. Fotografijo so posneli avstrijski cariniki.
Vir: Fototeka Gorenjskega muzeja

6.4 ZBIRALI PODATKE ZA POVRAČILNE UKREPE

Nalogo sta nadaljevala **Matjaž Kotnik** in **Franc Gašperlin** z izklopom vojaškega prisluškovalnega centra Suha pri Predosljah.

»Da bi delo opravila kar najhitreje, sva šla vsak na svojo pozicijo: jaz v razdelilno postajo Britof, Franc Gašperlin pa k stikalu vojne pošte na Suho. Odklop je potekal po postopku; sam sem odklopil daljnovod Britof–Oljarica v razdelilni postaji Britof, Franc Gašperlin pa je odklopil stikalo za Vojno pošto Suha. Ko je Gašperlin odklopil močnostno stikalo, sem sam priklopil nazaj daljnovod Britof–Oljarica. Po tem sva bila dogovorjena, da se dobiva pri Hotelu Brdo, kjer naj bi naju čakal Franc Čebulj. Prispel sem na Brdo, Gašperlina pa ni bilo od nikoder. Ker bi moral Franc Gašperlin glede na razdaljo priti pred meno, sem začutil, da je nekaj narobe. Pogledat sem šel proti Suhi. Ko sem prišel iz vasi Predoslje, sem počakal, ker sem videl, da je vojska zunaj svojega vojaškega območja in se nahaja daleč naokoli. Klical sem Gašperlina nekajkrat tudi po telefonu in ker se sploh ni oglasil, sem slutil, da je res nekaj narobe. Odpravil sem se v Kranj in obvestil vodjo oddelka za obratovanje Elektra Kranj Petra Lavtarja. Sedla sva v osebni avto brez nalepk podjetja in se odpeljala proti Suhi. Jugoslovanska vojska je bila še vedno zunaj svojega območja, tako da sva sklepala, da z Gašperlinom nekaj ni v redu. Odšla sva na Brdo. Pogrešanega Gašperlina nisva našla, pa tudi javil se ni po radijski zvezi. Ko sva odhajava z Brda, se je pripeljal Franc Gašperlin. Stopil je iz avta, ves razmršen. Ko je stopil iz avta, je rekel, da ima za danes dovolj. Povedal je, kako je bilo, ko so ga takoj po izklopu ujeli, ko je sedel v avto in so merili nanj s puško. Potem smo ponovno priklopili napetost. Peljali so ga nazaj v kasarno in izprašali.

*Kot dežurni sem bil v preteklih letih večkrat v kranjski vojašnici, tako da je imela Jugoslovanska vojska vse podatke o vseh posluževalcih elektroenergetskih naprav. O tem sem se prepričal takoj naslednji dan, ko so vojaški obveščevalci med vožnjo ustavili mojo ženo, ki je vozila osebni avto, registriran na moje ime. Ustavili so jo na poti iz službe proti domu. Pregledali so dokumente in ostalo ter jo povprašali tudi po meni. Takoj sem ukrepal: otroke sem nemudoma odpeljal v Hraše k ženinim staršem, da so bili na varnem. Sam pa sem doma čakal, kaj bo,« je dejal **Matjaž Kotnik**. Jugoslovanska armada je zbirala podatke za povračilne ukrepe.*

Slika 43: Matjaž Kotnik, namestnik vodja nadzorništva Visoko, je opravljal stikalne manipulacije s progovnim stikalom za vklop ali izklop visokonapetostnega daljnovoda. Na Suhi je pokazal mesto incidenta vojakov JLA na Franca Gašperlina.

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

6.5 PRETEPLI NADZORNIKA

27. junija 1991 so ob odklopu vojaškega prisluškovalnega centra na Suhi pri Predosljah vojaki pretepli **Franca Gašperlina**, nadzornika v nadzorništvu Visoko.

Slika 44: Stavba vojaškega objekta na Suhi pri Predosljah
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 45: Vojaški prisluškovalni center Suha pri Predosljah
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Tam je bil komunikacijski objekt z radarjem, ki naj bi dosegel 600 kilometrov. Do incidenta je prišlo, ko je Franc Gašperlin, vodja nadzorništva Visoko, pri transformatorju odklopil elektriko. Ko sta to opazila dva oficirja v komunikacijskem objektu, sta skočila vsak v svoj avto (civilna avtomobila golf z dubrovniško registracijo in fičo) in ga lovila po Suhi. Ko sta ga ujela, sta ga oklofutala, nato pa prisilila, da je elektriko ponovno priklopil.

O tem je **Franc Gašperlin** pripovedoval:

»V četrtek, 27. junija 1991, ob 9. uri sem dobil nalogo, da odklopim transformatorsko postajo Vojna pošta (VP) Suha pri Kranju. Odklop sem izvršil na progovnem stikalu visokonapetostnega kablovoda. Po opravljeni nalogi sem se hotel vrniti v stavbo nadzorništva na Visokem pri Kranju. Pri tem sem opazil, da za mano vozi golf rdeče barve s civilno registracijo. Ko me je avtomobil dohitel, mi je začel dajati znak, naj počakam. Nič hudega sluteč sem to storil, izstopil iz avta, takrat pa sta me obstopila oficir in vojak Jugoslovanske armade, oblečena v uniformo, z naperjenimi avtomati. Vprašala sta me, če sem jim jaz izklopil elektriko. Potrdil sem, hkrati pa sem že dobil boleč udarec s pestjo po glavi. Istočasno mi je oficir odtrgal radijsko UKV-postajo iz službenega avtomobila in zahteval ključe transformatorske postaje, da bo sam priklopil elektriko. Ključe mi je odvzel in me prisilil, da sem ponovno priklopil na progovnem stikalu odcep za Transformatorsko postajo Vojne pošte (VP) Suha. Odvzel mi je UKV-radijsko postajo, nakar sta me odpeljala na dvorišče vojaških objektov na Suhi.

Slika 46: Franc Gašperlin

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 47: »Zob in članek v časopisu sta spomin na vojno leta 1991,« pravi Franc Gašperlin

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Tam sem moral podpisati izjavo, da sem jim odklopil napajanje elektrike in da so me prisilili, da sem ponovno izvedel priklop, in da v postopku nisem bil maltretiran z njihove strani. Odgovoriti sem moral na nekaj vprašanj o tem, od koga sem dobil nalog za odklop njihovih objektov, vmes so bile izrečene razne nekulturne grožnje maščevanja nad mojo družino. Vzeli so moje osebne podatke in me ob 10. uri izpustili.»

Naslednji dan, 28. junija 1991, je vojaške radarske naprave na Suhi razbila slovenska teritorialna obramba, še isti dan proti večeru pa so ta objekt vojaki zapustili in se vrnili v kranjsko vojašnico. Ta dogodek je na Franca Gašperlina, ki je vajen dela s strankami, naredil grenak vtis. Še sreča v nesreči, da se je vse končalo pri udarcih, saj so bili časi takšni, da so razjarjeni pripadniki Jugoslovanske armade brez razuma posegali po orožju.

Franco Gašperlin pravi, da je izgubil zaupanje v armado, katere pripadnik je bil pred tremi desetletji, in da se sramuje, da je sploh kdaj nosil uniformo J(L)A. Sprašuje se, koliko škode so naredili po Sloveniji zaradi ukazov generalov in zgrešene strategije politike. Zob so mu vojaki tako razdejali, da ga je moral odstraniti.

Kljub neljubemu dogodku so visoški monterji v petek, **28. junija 1991**, ponovno odklopili obe jezerski karavli.

Slika 48: Transformatorska postaja na mednarodnem mejnem prehodu Jezersko, leta 2001
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

6.6 ODKLOPI TRŽIŠKIH KARAVEL

Za območje tržiške občine je nadzorništvo Tržič dobilo ponoven ukaz o izklopu električne energije za karavlah Medvodje in Ljubelj. **Peter Košir** je povedal:

»Zopet sva izklapljala elektriko z Vladimirjem Kosmačem, vodjem gradbene skupine iz Tržiča. Prišla je depeša iz Elektra Kranj, da se izklopi cel daljnovod od Jelendola do Medvodja, ker je bilo izklapljanje pri transformatorski postaji za karavlo Medvodje nevarno. Za karavlo Ljubelj sva izvedla odklop na progovnem stikalu daljnovoda za Ljubelj, na polju nasproti vasi Podljubelj. Tako je ostalo do vdaje in odhoda vojske z Ljubelja. Za tem je bila elektrika ponovno priklopljena.«

Slika 49: Na mejnem prehodu Ljubelj je zavihrala slovenska zastava
Vir: Fotografija Mirka Kunšiča

Slika 50: Mejni prehod Ljubelj v slovenskih rokah
Vir: Fotografija Mirka Kunšiča

Slika 51: Transformatorska postaja Medvodje

Vir: Fotografija Mirka Kunšiča

Slika 52: Peter Košir, fotografiran maja 2001

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

V ponedeljek, 1. julija 1991, ob 17. uri se je predala posadka karavle na Ljubelju, ob 21. uri pa so za promet odprli mednarodni mejni prehod Ljubelj Republike Slovenije z Republiko Avstrijo.

6.7 ODKLOPI VOJAŠKIH OBJEKTOV V ŠKOFJI LOKI

Ukaz o odklopu so izvršili na škofjeloškem območju. **Bojan Luskovec**, vodja nadzorništva Škofja Loka, je povedal:

»Na škofjeloškem območju sta bila dva vojaška objekta: vojašnica v Škofji Loki in Vojna pošta v Crngrobu, kjer se nahaja strelišče. Najprej smo brez obvestila odklopili vojašnico v Škofji Loki na nizki napetosti v transformatorski postaji. Vojno pošto Crngrob pa smo odklopili na progovnem stikalu daljnovoda. Odklop je bil zoprno opravilo, ker nisi vedel, ali te čaka kakšna vojaška zaseda. K sreči se je vse uredilo brez zapletov.«

Slika 53: Daljinovod za transformatorsko postajo Vojne pošte Crngrob
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 54: Transformatorska postaja VP Crngrob
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 55: Transformatorska postaja Stolpnice
Škofja Loka
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 56: Vodja nadzorništva Škofja Loka Bojan Luskovec
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 57: Bojan Luskovec pri transformatorski postaji
Stolpnice v Škofji Loki
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 58: Bojan Luskovec, leta 2001
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Po tem, ko pogajanja o vrnitvi orožja, odvzetega Teritorialni obrambi pred letom, niso bila uspešna, so se na štabu TO v Škofji Loki odločili, da si ga vzamejo. 28. junija 1991 ob 13. uri so se odločili za vpad v vojašnico Jožeta Gregorčiča s prebitjem vhodne rampe. Kljub številčni premoči je eden od presenečenih stražarjev začel streljati in pri tem smrtno ranil komaj 18-letnega Mohorja Berganta, ki si je s prijateljem dogodke ogledoval na vrhu Kamnitnika. Straža je spoznala, da je odpor zaman, zato se je kmalu polegel. Pripadniki TO so v nekaj minutah vdrli v skladišče in na tovarnjake, ki so bili medtem že pripravljeni za odvoz, naložili orožje.

Trajno so pripadniki TO vojašnico v Škofji Loki zavzeli 2. julija 1991 ob 13. uri, ko so ponovno vdrli v objekt. Poveljstvu vojašnice je bil dan ultimat za predajo, velika premoč pa jo je prisilila, da ga je sprejela. V vojašnici je bilo 10 starešin in 20 vojakov. Polovica starešin se je odločila za prestop v TO (nekateri še pred zavzetjem), med vojaki pa le redki, saj sta bila med njimi le dva Slovenca. To zavzetje je pomenilo prevzem kontrole nad vsemi objekti. K škofjeloški vojašnici sta spadali še prašičja farma in strelišče pri Crngrobu.

6.8 PRIDRŽANA NA KARAVLI NA TROMEJI

Ivko Blenkuš in **Simon Cuznar** iz nadzorništva Kranjska Gora sta po nalogu podjetja odklopila karavlo Slatna, karavlo na Korenskem sedlu in karavlo Kardeljevo na Tromeji. Tam so ju pridržali graničarji. Vzdušje je bilo mučno, stražarji so stali pri vhodu s čeladami in z avtomati. Potekala so telefonska pregovarjanja s komando v Radovljici. Po ponovnem priklopu elektrike za karavlo so ju po šestih urah spustili.

Ivko Blenkuš, vodja krajevnega nadzorništva Kranjska Gora, je povedal:

*»S **Simonom Cuznarjem** sva odklopila karavlo Korensko sedlo v jamborski transformatorski postaji. Carinarnica in policija sta ostali priklopljeni. Potem sva šla do Rateč in odklopila karavlo Slatna v transformatorski postaji Rateče. Nato sva se napotila še na Tromejo in v jamborski transformatorski postaji odklopila odcep za karavlo Kardeljevo. Transformator stoji ob karavli, ob vhodu. Po odklopu sva, kot je bila ustaljena navada, obvestila stražarja, naj komandirja karavle obvesti o odklopu elektrike. Komandir karavle je sporočil v vojaško komando v Radovljico, da je karavla odklopljena. Iz komande v Radovljici je dobil nalog, da naju pridržijo. Po približno eni uri je vodnik spet klical komando vojske v Radovljico. Po daljšem razgovoru s komandantom v Radovljici je vodnik dal telefon meni, da sem govoril s komandantom. Od mene je zahteval, da priklopim karavlo. Skliceval sem se na to, da nimam naloga, da bi jo priklopil. Potem je rekel, naj grem v Elektro Žirovnica po nalog, sodelavca pa pustim kot talca. Tega nisem hotel.*

Obrazložil sem mu, da sva prišla skupaj v karavlo in da se bova skupaj tudi vrnila. Nisem se hotel vrniti in s komandirjem, po činu vodnikom, sva čakala do 16.50. Ker smo bili vsi v nevednosti, brez informacij, sem ponovno priklopil karavlo, da smo ob 17. uri gledali poročila na televiziji. Hotel sem ponovno odklopiti elektriko, pred tem pa sem se povezal z Obratovalno-energetskim centrom v Kranju, od koder so mi sporočili, da so odklopi preklicani in da lahko priklopim nazaj. Do 18. ure sva počakala v karavli. Komandir karavle Kardeljevo na Tromeji iz komande v Radovljici ni dobil nobenih navodil. Odšla sva. Nisva nikogar spraševala, oni pa naju niso ovirali. Elektriko so imeli, po šestih urah sva prišla domov.«

Slika 59: Simon Cuznar
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 60: Simon Cuznar in Franc Ravnik v nadzorništvu Kranjska Gora
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

6.9 PROPAGANDNA VOJNA GLEDE RAZMER V SLOVENIJI

Simon Cuznar se je spominjal dogodka v času osamosvojitvene vojne za Slovenijo. 27. junija 1991 sta z nadzornikom **Ivkom Blenkušem** po nalogu podjetja odklapljala karavle. Na Tromeji pri karavli Kardeljevo sta bila pridržana. Vzdušje je bilo mučno, stražarji so stali pri vhodu s čeladami in z avtomati. Potekala so telefonska pregovarjanja s komando v Radovljici. Po ponovnem priklopu elektrike za karavlo so ju po šestih urah izpustili.

»Temu, da se je dobro izteklo, je botrovalo dolgoletno sodelovanje med električarji in graničarji. Ukaz za pridržanje je bil izveden na prijateljski način brez uporabe sile. Ubogala sva in komandir karavle je izvršil nalogo, midva pa tudi. Ni bilo prisile z orožjem. Vsa leta smo bili odvisni eden od drugega, vseskozi smo se gibal po državni meji. Vojska in ljudje so živeli v sožitju, nabirali gobe. Imeli smo seveda proceduro: javljali smo se na karavli, da gremo k našim napravam, težav s stražami in patrolami nismo imeli. Poznali smo se. Ko smo se oglasili, so nas prijazno postregli s kavo ali sokom. Odvisni smo bili namreč eden od drugega.

*Na centru v Kranju so vedeli, da je karavla odklopljena in da sva tam. Sporočila sva, da sva zapustila karavlo in se vračava z višine 1800 metrov v dolino. Potem sva v obratnem vrstnem redu priklopila elektriko v karavlah. Transformatorske postaje so oddaljene od karavli; v klasični zidani transformatorski postaji Rateče sva priklopila nizkonapetostni odvod za odcep karavle Srnjak, v zidani kabelski transformatorski postaji (TP) Kokalj Kranjska Gora sva priklopila karavlo Slatna. Potem sva priklopila jamborsko transformatorsko postajo Korensko sedlo, v bližini pa še transformatorsko postajo Tromeja,« je povedal **Ivko Blenkuš**, vodja krajevnega nadzorništva Kranjska Gora.*

»Naslednji dan, 28. junija 1991, so dobile karavle ojačana moštva, bali so se, da jih ne bi spet odklopili in so okrog transformatorja na Korenskem sedlu postavili mrtvo stražo. O tem nas je obvestil komandir mejne milice z mednarodnega mejnega prehoda Korensko sedlo. Po opozorilu se trafotu na Korenskem sedlu nisem več približeval.

Iz karavle Korensko sedlo je ušel drugi dan dobro oborožen vojak, ostali graničarji so se bali, da ne bi zaminiral televizijskih pretvornikov. Pregledati je bilo treba oba pretvornika na Srnjaku in na Tromeji.

Ko sem šel na pretvornik na Tromeji, sem se ves čas javljal. Desetar, ki me je spremljal do pretvornika, mi je med potjo pripovedoval o propagandni vojni v Srbiji, ki jim je napačno predstavljala razmere v Sloveniji, da bi jih prestrašila. Po trije vojaki so odhajali s karavle v Rateče in se po telefonu javljali domov. Ostali so čakali v karavli. Ko sva prišla na pretvornik, ni bilo nič narobe. Desetarja sem nato pustil na karavli, popil kavo in šel naprej. Opravilo je bilo rutinsko. Ni me bilo strah. Sicer ne bi šel v kontrolo na pretvornike, ki so bili v bližini vojaških objektov.

Ko sem se vrnil na rajon Kranjska Gora, so me že klicali z mednarodnega mejnega prehoda Rateče, da je mejni prehod, na katerem je že bila slovenska milica, brez luči. En teden je Jugoslovanska vojska zasedala mejni prehod. Potem so se umaknili v karavlo. Nikamor niso mogli. V vas so hodili in se javljali po poštnem telefonu.

Ob umiku so vojaki Jugoslovanske vojske vse razstavili – od električne napeljave do avtomatike. Popravl sem, da so lahko imeli luč. Ves dan se je vleкло. Takrat je imela Teritorialna obramba že zaporo, vsakokrat sem bil pregledan, da ne bi imel pri sebi kakšnega fotoaparata ali kamere.

*Čez tri dni je bila Teritorialna obramba nameščena v hotelu Erika v Kranjski Gori. Na 20-kilovoltni daljnovod je padla smreka in so preverjali, ali gre morda za sabotažo. Ni bilo prijetno. Počasi se je pomirilo,« je dejal **Ivko Blenkuš**.*

Slika 61: Ivko Blenkuš, vodja nadzornišтва Kranjska Gora
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

6.10 ODKLOPI DRUGIH VOJAŠKIH OBJEKTOV NA OBMOČJU ELEKTRA ŽIROVNICA

»Pri izklopih elektrike za karavlo Valvazor na območju jeseniške občine ni bilo težav,« je dejal **Janez Vidic**, vodja nadzorništva Jesenice.

Anton Vidic, vodja nadzorništva Bled, je povedal:

»Kritično je bilo ob izklopu transformatorske postaje za vojašnico Bohinjska Bela.«

»Na Pokljuki ni bilo težav,« je dejal **Stane Dobravec**, vodja nadzorništva Bohinjska Bistrica.

Franč Jauh, vodja nadzorništva Radovljica, je povedal:

»Radovljiško vojašnico smo odklopili, Teritorialni obrambi pa smo pustili električni tok.«

Janez Vidic je orisal podvig, ko sta 27. junija 1991 ponoči v pričakovanju spopada z motoristom ugašala javno luč na Hrušici.

Slika 62: Odklop elektrike v transformatorski postaji pri stražnici v Ratečah
Vir: Arhiv UNZ Kranj

Slika 63: Mejni prehod Rateče je bil med osamosvojitveno vojno z odklopom v transformatorski postaji brez elektrike, vode in hrane
Vir: Fotografija Janeza Šorlija

Slika 64: Mejni prehod Korensko sedlo, 27. junij 1991

Vir: Fotografija Joška Wrolich

Slika 65: Franc Jauh, vodja nadzorništva Radovljica, leto 1992

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 66: Franc Jauh v RTP Radovljica, leta 1992

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

7 POŠKODBE ELEKTROENERGETSKIH OBJEKTOV V VOJAŠKIH OPERACIJAH

Po zasedbi mejnih prehodov in strateških pozicij, kot sta karavanški plato in letališče Brnik, je prišlo do vojaškega spopada. Pri tem so bili poškodovani elektroenergetski objekti.

7.1 NALOGA PO ZASEDBI MEJNIH PREHODOV

Vojna za Slovenijo se je začela, ko je bilo Jugoslovanski armadi ukazano, da s tanki zasede mejne prehode na območju koprške in novogoriške regije. Prehodi so ostali pod kontrolo slovenske policije. **27. junija 1991** ob 1.15 ponoči je protiletalska oklepna baterija JLA pri Metliki prestopila državno mejo. Ob 2.40 je iz vojašnice na Vrhnikih proti letališču Brnik krenil prvi oklepni bataljon. Ob 10.30 je kolona odpeljala proti Ljubljani, vendar jo je ob 15.45 ustavila zapora na cesti pri Medvedjeku.

Oklepni bataljon z Vrhnik je proti Brniku prodiral v dveh kolonah. Na poti je naletel na improvizirane, nebranjene barikade iz avtomobilov. Ena oklepna kolona je prodirala po avtocesti in ljubljanski obvoznici ter čez Trzin in Mengeš, druga po stari cesti.

Prvi tanki so prišli na letališče Brnik okoli 5. ure zjutraj. Zavzeli so okolico letališča, enota Teritorialne obrambe pa jih je napadla okoli 18. ure. Po napadu so tanki zavzeli položaj za krožno obrambo.

Slika 67: Tanki na območju letališča Brnik
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA, p. o. KRANJ
Služba obratovanja in energetike
Koroška cesta 22, KRANJ

Telefon: (064)212 864
Telefax: (064)213 775
Telex : 34 502 YU ELEKRN

Telefax št.: 211362	
Naslov: EG, Cesta JLA 6/III, Kranj	
za: direktor, mag. Drago Stefe, dipl. ing.	
Predmet: Poročilo o motnjah na VN napravah EG od 25.6. do 1.7.91	
Pošiljka: Služba obratovanja, odd. za energetiko, Koroška 22	
Število strani vključno s to: 2	Datum: 1.7.1991

Besedilo:

PE Kranj:

25.6.91 od 8.⁰⁰ do 12.³⁴ ure 20kV OV Zg. Benica-Njivica
vrst: nadni letni remont

27.6.91 od 6.⁴² do 8.³⁷ ure 20kV OV Njivica-Podolica
vrst: nadni

27.6.91 od 21.⁴² do 28.6.91 do 00.²⁶ 20kV OV RTP Trzin-Mlaka
vrst: mreža čez OV pri TP Konor

27.6.91 od 23.⁰⁰ do 28.6.91 do 7.²⁶ ure 10kV odcep na Lubmil
vrst: delo pri OV

27.6.91 od 23.⁰⁰ do 28.6.91 do 17.⁰⁰ ure 10kV OV TP Velhica -
- Sov. planina - Jarica vrst: delo pri OV

28.6.91 od 18.⁴⁹ do 28.6.91 do 20.⁴⁹ ure 20kV OV Reddvor-Lik Reddvor
vrst: prelit izolator

PE Žirovnica:

28.6.91 od 9.⁰⁴ do 10.³⁴ ure 20kV OV RTP Radovljica-Kropa
vrst: prelit nove TP

28.6.91 od 11.⁴⁴ do 20.⁴⁴ ure 20kV OV RTP Ysenine-Mlejni plato
vrst: JA

Pogačnik Andrej

Slika 68: Poročilo o motnjah na visokonapetostnih napravah Elektra Gorenjska od 25. 6. do 1. 7. 1991, stran 1
(dežurni energetik - dispečer Andrej Pogačnik)
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA, p. o. KRANJ
Služba obratovanja in energetike
Koroška cesta 22, KRANJ

Telefon: (064)212 864
Telefax: (064)213 775
Telex : 34 502 YU ELEKRN

Telefax št.: 211362	
Naslov: EG, Cesta JLA 6/III, Kranj	
za: direktor, mag. Drago Stefe, dipl. ing.	
Predmet: Poročilo o motnjah na VN napravah EG od 24.6. do 1.7.91	
Pošilja: Služba obratovanja, odd. za energetiko, Koroška 22	
Število strani vključno s to: 1	Datum: 1.7.1991
Besedilo:	
<u>PE Žirovnica:</u>	
29.6.91 od 12. ⁵⁴ do 13. ¹⁰ ure 20kV KBV RTP Ypsaria - Kr. gona vzrok: izpad zaradi defekta na 20kV KBV Kobilj	
29.6.91 od 12. ⁵⁴ do 15. ¹⁵ ure 20kV DV HE Kr. gona - Anšič vzrok: chemo padlo na DV	
29.6.91 od 10. ³⁰ do 30.6.91 do 4. ²⁰ ure 20kV DV RTP Ypsaria <u>- Mejni plati vzrok: JA</u>	
Papir: I. Rduj	

Slika 69: Poročilo o motnjah na visokonapetostnih napravah Elektra Gorenjska od 25. 6. do 1. 7. 1991, stran 2
(dežurni energetik - dispečer Andrej Pogačnik)
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA, p. o. KRANJ
Služba obratovanja in energetike
Koroška cesta 22, KRANJ

Telefon: (064)212 864
Telefax: (064)213 775
Telex : 34 502 YU ELEKRY

Telefax št.: 211362	
Naslov: EG, Cesta JLA 6/III, Kranj	
za: direktor, mag. Drago Stefe, dipl. ing.	
Predmet: Poročilo o motnjah na VN napravah EG od 1.7. do 5.7.91.	
Pošiljka: Služba obratovanja, odd. za energetiko, Koroška 22	
Število strani vključno s to: 2	Datum: 8.7.1991
Besedilo:	
<u>PE KRANJ:</u>	
1.7.91	od 10 ⁰⁰ - 11 ⁰⁰ 20 kV DV Predvor - Tipič Predvor vzrok: zamenjava izolatorja po defektu
2.7.91	od 8 ⁰⁰ - 12 ⁰⁰ 20 kV DV Mlake vzrok: razbit zatodni odvodnik
2.7.91	od 11 ⁰⁰ - 12 ⁰⁰ 20 kV DV RTP Primakovo - Cerklje Kravce vzrok: zamenjava transf. po napadu JAR Kravce
4.7.91	od 21 ⁰⁰ - 5.7. do 8 ⁰⁰ 20 kV DV RTP Zlato polje - Lipnica vzrok: razbit izolator na 70 čepalje - Besnice
5.7.91	od 00 ⁰⁰ - 1 ⁰⁰ 20 kV DV TP Kamnolom Lokra vzrok: mehan
5.7.91	od 10 ⁰⁰ - 11 ⁰⁰ 20 kV DV RTP Zlato polje - Lipnica vzrok: zamenjava zat. odvodnika
<u>PE ŽIRDNICA:</u>	
2.7.91	od 0 ⁰⁰ - 11 ⁰⁰ 20 kV DV RTP Radovljica - Lencovo vzrok: zamenjava izolatorja poškodovanepreventivni
3.7.91	od 15 ⁰⁰ - 18 ⁰⁰ 20 kV DV RTP Radovljica - Moste vzrok: posek drevoja
5.7.91	od 0 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ 20 kV DV RTP Hraščevnica - Jesenice vzrok: prebit zat. odvodnik
5.7.91	od 13 ⁰⁰ - 14 ⁰⁰ 20 kV DV RTP Ukova - Jevoznik vzrok: prebitje zat. odvodnika

Slika 70: Poročilo o motnjah na visokonapetostnih napravah Elektra Gorenjska od 1. 7. do 5. 7. 1991, stran 3 (dežurni energetik - dispečer Andrej Pogačnik)
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA, JAVNO PODJETJE ZA DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE
ENERGIJE, p.o. KRANJ, Cesta JLA 6
POSLOVNA ENOTA KRANJ, Ul. Mirka Vadnove 3, KRANJ

OBVESTILO

Obveščamo vas, da ima podjetje Elektronabavi Ljubljana od dne 4/7 do 7/7-1991
organizirano del. službo od 7. do 15. ure na tel. štav. 372-212, od 15. ure
dalje pa na tel. št. 376-212 ali 376-314 (g. PERME). Material za ružno dela
v izrednem stanju, se lahko nabavi tudi brez naročilnic - na reverz.

Obremen vas naprošam, da danes, 3.7.1991, po končanem delu službena vozila
gracajirate v zaprte prostore.

Direktor PE:

IVO RAKOVEC, dipl. el. inž.

Slika 71: Obvestilo o uporabi zaklonišč Elektra Gorenjska, PE Kranj
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA, JAVNO PODJETJE ZA DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE
ENERGIJE, p.o. KRANJ, Cesta JLA 6
POSLOVNA ENOTA KRANJ, Ul. Mirka Vadnove 3, KRANJ

KSEM DELAVCEM
CO PRIMKOV PE KRANJ

ZADEVA: Obvestilo

Obveščamo vas, da smo zagotovili uporabo zaklonišč za primer alarma za zračni napad
pri vodni varnosti in čišnji. V primeru alarma za zračni napad uporabijo delavci
priloge in II. nadstropja zaklonišče pri vodni varnosti, vsi ostali delavci pa
zaklonišče v čišnji.

ELEKTRO GORENJSKA p.o.
KRANJ Cesta JLA 6
POSLOVNA ENOTA KRANJ
KRANJ, Ul. Mirka Vadnove 3

Direktor PE:

IVO RAKOVEC, dipl. el. inž.

Slika 72: Obvestilo o dežurstvu za zagotovitev materiala v Elektronabavi, Elektro Gorenjska, PE Kranj
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

V petek, **28. junija 1991**, so slovenske enote začele vzpostavljati ravnotežje. Jugoslovanska armada je začela izvajati letalske napade – cilji so bili brniško letališče, Medvedjek, Šentilj in portalna stavba predora Karavanke na Hrušici. Z letali so napadli tudi televizijske oddajnike na Kumu in Nanosu.

28. junija 1991 je koordinacijska skupina poslala vsem podskupinam dopis, v katerem je bilo med drugim zapisano, da je zaradi brezobzirnega raketiranja in bombardiranja civilnih objektov na letališču Brnik in položajev Teritorialne obrambe na Medvedjeku ter groženj ukazala, da na točkah, kjer so obrambne sile RS v taktični prednosti, izvedejo ofenzivne akcije proti okupatorskim enotam in objektom (in nasprotnika pozovejo k predaji).

7.2 OFENZIVNE AKCIJE PROTI OKUPATORSKIM ENOTAM IN OBJEKTOM

Ponoči so slovenske oborožene sile krepile blokade in novomobilizirane enote Teritorialne obrambe usmerjale proti zavzetim mejnim prehodom. Vse koordinacijske podskupine so 28. junija 1991 dobile ukaz: »Na vseh točkah, kjer so oborožene sile RS v taktični prednosti, izvršite ofenzivne akcije proti okupatorskim enotam in objektom. Nasprotnika pozivajte k predaji, določite čim krajši rok in izvedite akcijo z vsem razpoložljivim orožjem. Pri akcijah poskrbite za evakuacijo in varnost civilnega prebivalstva.«

Za **28. junij 1991** je v dnevniku operativnega dežurstva 33. območnega štaba Teritorialne obrambe zapisano, da je ob **7.33** vodja Karavanške poslovne skupnosti sporočil, da so pripravljeni na izklop elektrike in vode. Ko se bo vrh odločil, bo sporočil.

28. junija 1991 ob 10.15 je bil letalski napad na letališče Brnik. Ob napadu je bil poškodovan hangar Adrie in njihova letala. Pokrajinski štab Teritorialne obrambe ob **10.16** javlja: Orli bombardirajo letališke zgradbe na Brniku.

7.3 PRESTRELJEN DALJNOVOD ZA KRANJSKO GORO

28. junija 1991 ob 17.21 sta po zgornjesavski dolini prileteli dve reaktivni vojaški letali z namenom raketiranja karavanškega platoja. Letalo ni zadelo cilja, ampak vodnik električnega daljnovoda za Kranjsko Goro.

Janez Vidic, vodja elektro nadzorništva Jesenice, je povedal:

»Izstrelek je pri Belem polju zadel žico dvosistemskega 35 kV daljnovoda razdelilne transformatorske postaje (RTP) Ukova Jesenice–RTP Kranjska Gora. Območje Kranjske Gore je bilo potem prenapajano po starem 20-kilovoltnem daljnovodu. Popravilo prestreljene žice je bilo izvedeno 2. julija 1991 ob 11.56 in daljnovod je bil vključen v ponovno obratovanje.«

Slika 75: Vodniki daljinovoda za Kranjsko Goro na območju Hrušice
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 76: Janez Vidic, vodja nadzorništva Jesenice
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

7.4 PREKINJEN DALJNOVOD ZA LETALIŠČE BRNIK

Letališče Brnik so **27. junija 1991** zavzeli tanki Jugoslovanske armade. Med Jugoslovansko armado in enotami slovenske Teritorialne obrambe so potekali srditi boji. Položaje na letališču so napadla tudi letala Jugoslovanske armade.

Ves čas je pretila grožnja po bombardiranju letališča in civilnih ciljev kot nepredvidljivega odziva Jugoslovanske vojske.

Na zahtevo občanov Visokega in Šenčurja je **29. junija 1991 ob 23.55 Franc Logar**, električar krajevnega nadzorništva Visoko, izklopil javno razsvetljavo na Visokem in v Šenčurju.

Med streljanjem na letališču Brnik in v njegovi okolici je na vojaškem delu letališča prišlo do prestrelitve vodnika na 20-kilovoltnem daljnovodu med Razdelilno postajo Brnik – transformatorsko postajo Vojna pošta Brnik in Razdelilno postajo Letališče Brnik.

Posledično je prišlo do izpada daljnovoda, tako da je kar nekaj okoliških vasi ostalo brez električne energije.

V nedeljo, **30. junija 1991, ob 3. uri** zjutraj sta Robert Fajon in Andrej Ropret odšla odpraviti defekt. Dostop do progovnega stikala ni bil mogoč. K sreči je ponoči začelo močno deževati in je proti jutru nastala megla. Prav megla je bila zaščita za akcijo. Odločila sta se, da na odcepnem A-drogu Spodnji Brnik odstranita vodnike proti vojaškemu delu letališča.

Spomin na srhljivo delovno nalogo sta opisala **Andrej Ropret**, vodja elektro nadzorništva Cerklje na Gorenjskem, in elektromonter **Robert Fajon**.

Andrej Ropret: *»Prišlo je do defekta. Nismo vedeli, kaj se je zgodilo. Nismo vedeli, ali so pretrgane žice ali kaj drugega. Poskušali smo priklopiti daljnovod v Razdelilni postaji proti letališču Brnik. Ker je bil daljnovod v okvari, je prišlo do ponovnega izpada. Brez elektrike so bile vasi Zgornji Brnik, Spodnji Brnik in Vopovlje. Mislim sem, da je napaka na letališču. Šel sem domov po najbližjega monterja Roberta Fajona. Dostop do progovnega stikala ni bil mogoč. Odpeljala sva se do odcepnega A-droga za Spodnji Brnik. Tišina. K sreči je ponoči deževalo. Bila je megla. Zaščita za akcijo. Napovedan je bil letalski napad in desant. Na avto Niva sva naložila dve pikni. Odcepni A-drog pri cerkvi Spodnji Brnik, oddaljen od letališke ograje od 400 do 500 metrov, sva podprla s piknami. Drog stoji na čistini. Bilo je dramatično. Robert Fajon je pripel plezalke, s seboj vzel ščipalke in splezal na lesen drog.«*

Robert Fajon: *»Bila je noč. Temno je bilo. Ko sem splezal na lesen drog, sem preščipnil žice pri vojaškem delu letališča. Brez občutkov. Takrat nisem mislil nase, ampak samo na to, da čim prej opravim nalogo. »Pocvikal« sem žice daljnovoda proti letališču. Delo sem opravil hitro.«*

Andrej Ropret: *»Ko je Robert porezal žice, sva se hitro umaknila in šla nazaj priklopiti daljnovod. Občutki niso bili nič kaj prijetni, ker so bili 500 metrov stran tanki Jugoslovanske armade. Šele potem, ko je bila akcija za nama, sva se zavedala nevarnosti.«*

Robert Fajon: *»Da, tako je bilo, tvegala sva. Nalogo je bilo treba izvesti, zato ni bilo časa za razmišljanje o nevarnosti.«*

Andrej Ropret: »Bila sva kot diverzanta. Vrnila sva se v Razdelilno postajo Brnik in priklopila daljnovod. In je držal – izpada ni bilo. Tako sva zagotovila luč vsem omenjenim vsem (razen transformatorske postaje Vojna pošta Brnik).«

9. julija 1991, ko je bilo konec vojne, je bilo ugotovljeno dejansko stanje okvare.

Andrej Ropret: »Dve žici sta bili pretrgani v gozdičku ob končnem A-drogu. Prej tega nismo vedeli. Našli smo defekt pred končnim drogom dve razpetini pred koncem. Strgani sta bili dve žici Al-Fe, prereza $3 \times 35 \text{ mm}^2$. Bili sta prestreljeni. Daljnovod smo popravili. Takrat sem našel čelado vojaškega pilota. Delo je opravila ekipa nadzorništva Cerklje: Andrej Ropret, Tone Stare, Boris Mušič in Robert Fajon. Občutil sem tesnobo, ker nihče ni vedel, ali je območje minirano, ali so ob trasi daljnovoda ostanki eksplozivnih sredstev, saj so na letališču Brnik potekali hudi boji. V tistem času, ko se je s sprejetjem Brionske deklaracije začel trimesečni moratorij, je bila Jugoslovanska vojska še na notranjem vojaškem delu letališča.«

Slika 77: Andrej Ropret, vodja nadzorništva Cerklje na Gorenjskem

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 78: Nevarno dejanje diverzanta Roberta Fajona, rekonstrukcija dogodka, junij 2001

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 79: Robert Fajon je porezal žice za daljnovod za Vojno pošto Brnik
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 80: Prekinitev daljnovoda na odcepu za letališče Brnik, rekonstrukcija dogodka, junij 2001
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 81: Hangar Adrie Airways po letalskem napadu na letališču Brnik
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 82: Tanki so zavzeli položaje na letališču Brnik
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 83: Prodor tankov so ovirala civilna vozila: tovornjaki in avtobusi
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 84: Prelomno dejanje: vdaja vojakov JLA, ki zapuščajo blokirane tanke na letališču na Brniku
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 85: Posledica preboja tankov so bili uničeni avtobusi, ki so jih ovirali na poti do letališča Brnik
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

7.5 IZPUSTITEV PRIDRŽANEGA POGOJEVALI Z OSKRBO Z ELEKTRIKO IN S HRANO

Cestni mejni prehod (predor) Karavanke na Hrušici je bil odprt 1. junija 1991.

Na Zgornjem Gorenjskem sta bila cestna prehoda še v Ratečah in na Korenskem sedlu ter železniški mejni prehod Jesenice.

Vse tri cestne mejne prehode je Jugoslovanska armada zasedla v četrtek, 27. junija 1991. V času agresije je deloval le železniški mejni prehod.

Enote Območnega štaba Teritorialne obrambe (TO) Radovljica–Jesenice so izvajale širšo blokado cestnega mejnega prehoda Karavanke že od 20. maja 1991.

Po zasedbi je bila, tako kot drugod, cestnemu mejnemu prehodu prekinjena dobava električne energije in dobava vode.

S tem je bilo onemogočeno izvajanje carinske službe zvezni milici, ki je skupaj z Jugoslovansko ljudsko armado zavzela cestni mejni prehod.

KRONOLOGIJA INFRASTRUKTURNIH INTERVENCIJ, 28. 6. 1991

Ob 10.01: PTT odklop carine, Kompas Karavanke, postaja mejne milice.

Ob 10.30: Izpad elektrike v enem delu Cerkelj. Obvestilo Centra za obveščanje, da gre dežurna ekipa na teren.

V petek, 28. junija 1991, popoldne je prišel s cestnega mejnega prehoda na pogajanja na Občino Jesenice poveljnik obmejnih enot Jugoslovanske ljudske armade in zahteval, da se jim zagotovita elektrika in voda, predstavniki občine, milice in Teritorialne obrambe pa so pogojevali, da naj Jugoslovanska ljudska armada zapusti mejni prehod.

Janez Koselj je dejal, da sta v času pogajanj dve letali Jugoslovanske armade znamke Orel ob 17.10 preleteli položaje enot Teritorialne obrambe nad portalom mejnega prehoda in eno je izstrelilo dve raketi. Teritorialci so na raketiranje odgovorili z ognjem, usmerjenim na mejni prehod.

Pogajanja so bila prekinjena in doseženo je bilo premirje, poveljnik Jugoslovanske ljudske armade se je vrnil na karavanški plato. Pri raketiranju je prišlo do izpada električne energije za Zgornjesavsko dolino.

Janez Koselj se je po dogovoru s poveljnikom odpeljal na karavanški plato, da bi s poveljnikom Jugoslovanske ljudske armade dosegel dogovor o umiku enot Jugoslovanske armade s platoja. Med pogovorom so ga obkolili in napadli zvezni miličniki, ga razorožili in ga vklenili. Priklenili so ga k radiatorju, če pa je obstajala nevarnost napada Teritorialcev, so ga priklenili na zunanjo rampo.

V poznih večernih urah je komandant Teritorialne obrambe Gorenjske major Peter Zupan dvakrat posredoval za njegovo izpustitev.

Minila je noč, tudi v soboto so ga, glede na premike enot Teritorialne obrambe, večkrat z radiatorja priklenili na rampo. Potekala so pogajanja za njegovo izpustitev. Ker se Jugoslovanska armada in zvezni miličniki niso mogli oskrbeti s hrano, so njegovo izpustitev pogojevali z oskrbo z elektriko in s hrano.

Na platoju je Jugoslovanska armada imela tudi dva tanka PT 76 in oklepni transporter. Večkrat so grozili, da bodo v primeru našega napada z granatami napadli vlakovno kompozicijo z nevarnimi odpadki v Železarni Jesenice.

V nedeljo, 30. junija 1991, okrog 12. ure so vžgali motorje na tankih, en tank je izpod nadstrešja mejnega prehoda zapeljal na čistino, da je imel boljšo možnost delovanja proti enotam Teritorialne obrambe.

Sledila so pregovarjanja, da bi se tank ponovno umaknil pod nadstrešje platoja. Ker Jugoslovanska ljudska armada tega ni storila, je ob 12.06 prišlo do spopada. Z raketometom Zolja je bil zadet avtovlačilec tankov, ob razlitju goriva se je vnel še drugi tank, tank, ki je bil na čistini, pa je dvakrat ustrelil proti položajem enot Teritorialne obrambe.

Spopad se je končal okoli 12.30, sledili so še posamezni streli.

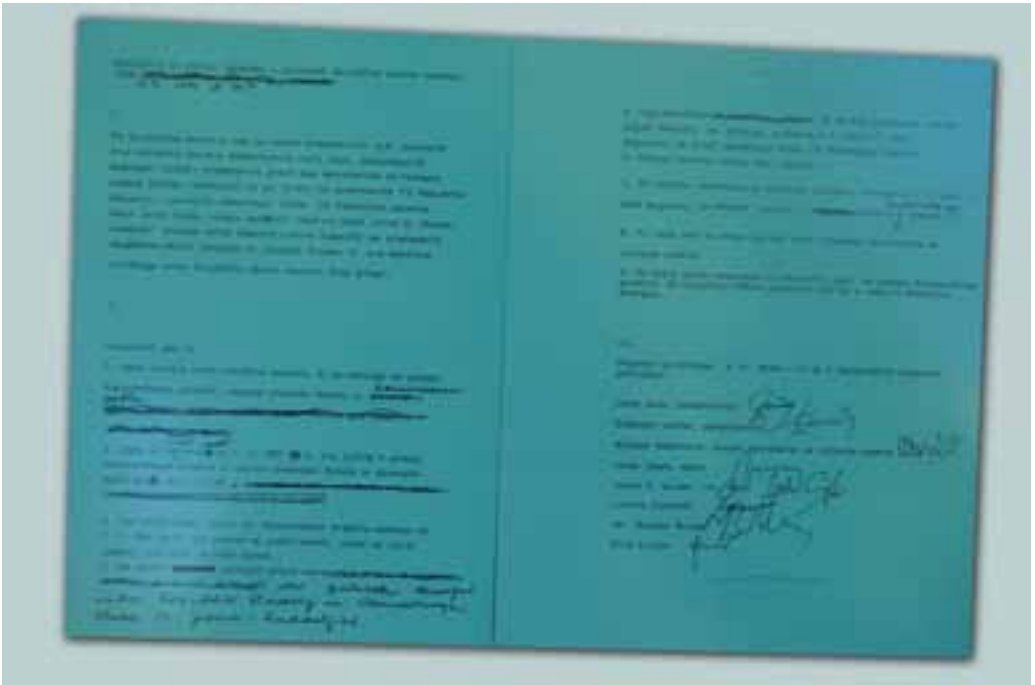
Stekli so dogovori, da bi ponovno prišlo do pogajanj. Ta so se, kljub drugačnim zahtevam Jugoslovanske ljudske armade, pričela ob 18. uri na Občini Jesenice.

Ko je bil dosežen dogovor za pogajanja in ker je bil tudi eden od pogojev, da izpustijo dva dni pridržanega Janeza Koselja, so ga s pogajalci Jugoslovanske ljudske armade in zvezne milice odpeljali nazaj v poveljstvo.

Pogajanja so bila težka in dolgotrajna, saj je bil dogovor dosežen ponoči z nedelje na ponedeljek, in sicer 1. julija ob 0.50.

Z dogovorom je bilo doseženo, da je Jugoslovanska ljudska armada predala osebno oborožitev in bojno tehniko. Vojaki Jugoslovanske armade in zvezne milice so bili ob 16. uri z avtobusi prepeljani v vojašnico v Radovljico.

Hkrati s predajo na platoju so se vojaki Jugoslovanske armade predali na mejnih prehodih Rateče in Korensko sedlo. V torek, 2. julija 1991, so se predali vojaki iz stražnic Rateče, Tromeja in Korensko sedlo in tako v Zgornjesavski dolini ni bilo več pripadnikov Jugoslovanske armade,« je povedal **Janez Koselj**.

Slika 86: Dogovor na Občini Jesenice glede karavanškega platoja
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 87: Janez Koselj in Janko S. Stušek ob okvirjenem dogovoru o izpustitvi Janeza Koselja in umiku JLA s karavanškega platoja
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ALARM JE BIL VELIKA PREIZKUŠNJA

Alarm, ki je v nedeljskem jutru, 30. junija 1991, pognal v zaklonišča ljudi po vsej Sloveniji, je pokazal našo samozaščitno organiziranost in kulturo. Postal je grenka šola, ki je pokazala na nekatere napake, ki bi se jim morali v prihodnje izogniti.

KRONOLOGIJA INFRASTRUKTURNIH INTERVENCIJ, 30. 6. 1991

- Od 3.30 do 3.40:** Občinski štab za Teritorialno obrambo je dal zahtevo občinam in Elektro Gorenjska, Jamnik o pripravi na kompletni izklop elektrike za Gorenjsko.
- Ureditev nočnega zatemnjevanja zaradi grožnje letalskih napadov.
 - Energetik Pavlič: V koliko časa je možno pripraviti ta mesta? Odgovor: pol ure.
 - Občinski štabi Civilne zaščite (CZ) intenzivirajo ukrep o zatemnjevanju in druge ukrepe CZ zaradi možnega desanta letal Antonov, ki letijo iz Bihača in Varaždina.
- Podskupina aktivira Elektro za izklop celotne Gorenjske. Obveščeni: predsedstvo Republike Slovenije, Izvršni svet RS, Občinski štabi za Civilno zaščito.
- Ob 3.55:** Pavlič, Elektro Gorenjska, obveščen, da se Elektro Gorenjska pripravi za kompleten ali delen izklop Gorenjske v 2 do 5 minutah. Organiziranje operativcev.
- Naročeno. Ljudje na mestih. Ukrep izveden: ven (izklop) – notri (vklop).
- Z izklopom RTP Primskovo v Kranju je ostalo v temi območje od zahodnega dela Kranja, Šenčurja, Visokega, Cerkelj do Brnika, vključno z letališčem, na katerega se je predvideval letalski napad.
- Ob 9.00:** Alarm.
- Ob 9.10:** Zaklonišče.
- Ob 10.10:** Preklic nevarnosti.
- Ob 10.55:** Vzpostaviti zvezo s Karavankami: voda, elektrika. Naročilo skupine iz Ljubljane.
- Ob 13.37:** Žnidaršič – koordinacija RS (KO RS: Ali »držimo« še mejni prehod Jezersko ali ne. Če je še v rokah JLA, odklopite elektriko. Preveriti vojašnico Škofja Loka. Če je pod napetostjo, odklopiti elektriko in PTT.
- Ob 14.30:** Izklop Karavank: PTT.

Slika 88: Načrt izvajanja bojnih delovanj v vojni za Slovenijo 1991 v stavbi Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Zgornja Gorenjska v Radovljici
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

7.6 STRELJANJE NA KARAVANŠKEM PLATOJU

Od 27. junija do 1. julija 1991 so potekali spopadi na platoju novega karavanškega predora.

Na objektih karavanškega predora so bila zdrobljena vsa domača stekla, 38 fasadnih oblog je uničenih od streliv.

»V Elektru Žirovnica smo izvajali naloge, v času bojev pa nismo bili neposredno navzoči. Pozvani smo bili na klic po napadu. Bili smo takoj obveščeni, posadka je ostala v pričakovanju, dokler teritorialci območja niso usposobili. Nismo tvegali, bili smo pozvani na koncu, ko so bili dogodki že mimo. Izklapljanje je potekalo po direktivah Teritorialne obrambe in po območjih, daljinsko.

Odklopili smo elektriko za karavanški plato. Iz zasede so na karavanški plato prišli naši teritorialci. Smatrali so, da ga je treba onesposobiti. Sledovi streljanja so še vedno vidni na transformatorski postaji karavanškega platoja, na vhodnih vratih in na fasadi,« je povedal **Bernard Balantič**, vodja oddelka za obratovanje v Poslovni enoti Žirovnica Elektra Gorenjska.

1. julija 1991 so pripadniki Jugoslovanske armade in zvezni miličniki zapustili mejni prehod Karavanke.

»Pregled objektov: delno poškodovan objekt mejnega turističnega servisa Kompas, vidne so sledi krogel, razbito steklo, poškodbe na vratih, v slabem stanju je bil objekt C1, kjer so bili prostori carinske izpostave Karavanke Jesenice in postaje mejne milice.

Na objektu F1 prostocarinskih prodajaln je bila poškodovana zunanja fasada, z izolacijo, razbita so bila stekla, ena vhodna vrata in okno, poškodovana sta bila streha, napis ...

Objekt H1 – energetski objekt je imel na več mestih poškodovano zunanjo fasado, prestreljena vhodna vrata v prostor s transformatorjem, glavna vhodna vrata, vrata garaže in dispečerskega centra so bila popolnoma uničena. Na območju od tehtnice do objekta C1 je bil na več mestih poškodovan asfalt, kjer sta bili transportni vozili, zaradi požara je bila uničena asfaltna obloga, poškodovani so bili robniki ter pretrgani zaščitna in varovalna ograja. Vse zunanje poškodbe na objektih so bile posledica obstreljevanja Teritorialne obrambe in Jugoslovanske armade, poškodbe v prostorih pa posledica strelnega orožja ter neprimerne in nasilnega obnašanja oseb, ki so bile v objektu,« je pisalo v zapisniku ob zaključku opravljenega pregleda **1. julija 1991 od 19.30 do 22.05** (Klinar Rina, Zgornja Gorenjska 1990–1991, Utrinki (pred)osamosvojitvenih dni, 2001, str. 91–92).

Slika 89: Bernard Balantič, vodja oddelka za obratovanje v Poslovni enoti Žirovnica Elektra Gorenjska
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 90: Poškodbe na fasadi transformatorske postaje na karavanškem platoju
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 91: Poškodbe na notranji strani vrat transformatorske postaje na karavanškem platoju
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

KRONOLOGIJA INFRASTRUKTURNIH INTERVENCIJ, 2. 7. 1991

- Ob 9.50:** Alarm, nevarnost iz zraka.
- Ob 10.10:** Krvavec, bombardirali RTV-oddajnik Krvavec. Bomba padla pred oddajnik, sporočajo iz Centra za obveščanje.
- Ob 10.33:** Podatki s Krvavca, da iz transformatorja izteka tekočina. Obveščen občinski štab za civilno zaščito. Štefeta, Elektro Gorenjska, kliči takoj. Zamenjava transformatorja.
- Ob 14.40:** V kranjski kasarni so pripeljali protivionski top pred izhod kasarne. Obveščeni Teritorialna obramba in milica, ki sta izvajali zaščito DCV Elektra Gorenjska na Zlatem polju.
- Ob 17.10:** Kasarni Radovljica in kasarni Pokljuka zagotoviti elektriko. Zahteval Vidic, sekretar za ljudsko obrambo Radovljica.
(Teritorialna obramba je zavzela obe kasarni in potrebuje elektriko.)
- Ob 21.20:** Odredba predsedstva RS. Kučan: priklop elektrike vsem kasarnam.
(Radijska in televizijska obvestila za oficirje o možnosti amnestije in prestopa iz Jugoslovanske armade k Teritorialni obrambi).
- Ob 23.00:** Center za obveščanje sporoča, da ljudje sprašujejo, če ugasnejo ulično razsvetljavo zaradi možnosti nočnega desanta.
(Odobri občinski štab za civilno zaščito glede na oceno v tistem trenutku.)

KRONOLOGIJA INFRASTRUKTURNIH INTERVENCIJ, 3. 7. 1991

- Ob 9.05:** Miklavčič, PTT, sporoča, da je bila 2. 7. odobrena vključitev kasarne na Rudnem polju. Ponovno priklopljena PTT.
- Ob 11.00:** Strelišče Crngrob – zahtevek za priključitev farne prašičev.
- Ob 14.35:** Pokljuka – za vklop PTT manjka odredba. Naročeno je bilo 2. 7. ob 17.10, KO RS.
- Ob 16.05:** Pokljuka: vklopljeno.
- Ob 17.18:** Zlato Erzin naročil priklop terminala na Ljubelju. KO RS še ni uredila.
- Ob 21.05:** Ekar pošlje hišnika na Gorenjski sejem v zbirni center za ujetnike, da uredi luč.

KRONOLOGIJA INFRASTRUKTURNIH INTERVENCIJ, 4. 7. 1991

- Ob 0.10:** Klicali so iz Republiške koordinacijske skupine (KO RS) in zahtevali, da se za vklapljanje karavel striktno držimo dogovora za soglasje iz Ljubljane.
Ne sme se dogajati, da bi kdo sam priklapljal.
- Ob 7.55:** Žnidaršič – koordinacija RS (KO RS) je opozoril na striktno dežurstvo v infrastrukturnih podjetjih.

Slika 92: Poškodovana vrata stikalnega bloka v transformatorski postaji objekta H1 na karavanškem platoju
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

8 RAKETIRANJE TELEVIZIJSKEGA ODDAJNIKA NA KRVAVCU

V vojni je bilo pomembno informiranje občanov pri zaščiti življenj. Elektronski mediji so poročali o posledicah vojne in o agresiji obveščali svet. Lokalne radijske postaje so prenašale skupni program Radia Slovenija. Potrdila se je sposobnost hitrega delovanja radia in televizij. Zato so RTV-oddajniki postali tarča agresorja, ki je medije hotel utišati in tako onemogočiti prenos informacij.

8.1 LETALSKI NAPAD NA RTV KRVAVEC

V **torek, 2. julija 1991, ob 10.10** sta dve letali MIG-21 napadli osrednji televizijski oddajnik Radio-televizije Slovenija na Krvavcu.

Ob raketiranju RTV-oddajnika Krvavec je bila poškodovana transformatorska postaja. Rakete so pretrgale električne in telefonske kable, odletel je del strehe na stavbi televizijskega stolpa, zdrobila so se stekla v okvirih, v stenah je bilo veliko lukenj, saj so rakete prebile zidovje, zelo poškodovana je bila UKV-dvorana.

Radijski in televizijski sprejemniki so obnemeli. V akciji odprave defekta na Krvavcu so sodelovali: **Andrej Ropret, Boris Mušič, Robert Fajon, Marko Remic, Bojan Maček, Zdravko Udir in Jože Jelar.**

Delo je bilo odgovorno in tvegano. Po dveh urah je oddajnik spet začel delovati.

Slika 93: Silvester Berguš, Andrej Ropret, Robert Fajon, Boris Mušič iz nadzorništva Cerklje so se po desetih letih, 2. julija 2001, še živo spominjali dogodkov osamosvojitvene vojne
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

8.2 TESNOBA PRI MENJAVI TRANSFORMATORJEV NA KRVAVCU

Med strateške objekte je sodil oddajnik Radio-televizije (RTV) Slovenija na Krvavcu. Med vojno za Slovenijo je bil izjemnega pomena zaradi obveščanja domače in tuje javnosti z oddajanjem skupnega informativnega vojnega programa Radia Slovenija in lokalnih radijskih postaj ter Televizije Slovenija.

Desetletnico raketiranja RTV-oddajnika in transformatorske postaje na Krvavcu s strani jugoslovanske armade sem obudil v raziskovalnem novinarskem pogovoru z akterji intervencijskega popravila.

Kako je potekalo popravilo transformatorske postaje na Krvavcu, so 2. junija 2001 pripovedovali: **Boris Mušič, Andrej Ropret, Robert Fajon, Silvester Berguš, Bojan Maček in Zdravko Udir.**

Slika 94: Nekdanji in sedanji vodja nadzorništva Cerklje Andrej Ropret in Boris Mušič pri pregledu dokumentacije in dokumentarnih časopisnih člankov o vojnih operacijah
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Boris Mušič, namestnik vodje nadzorništva Cerklje: »Delali smo na Trati na omrežju, ko nas je prav nizko preletelo vojaško letalo MIG. Kljub temu smo nadaljevali z delom. Gledali smo proti Krvavcu, ko je ob 10.15 zaropotalo. Dve letali sta raketirali RTV-oddajnik Krvavec. Prileteli sta iz Jezerske smeri. Po nas je prišel Andrej Ropret.«

Andrej Ropret, vodja nadzorništva Cerklje: »Prišlo je do izpada 20 kV daljnovoda Cerklje–Krvavec v razdelilni transformatorski postaji Primskovo. Bila je intervencija z Obratovalno-energetskega centra na Zlatem polju v Kranju, da je bil raketiran oddajnik RTV na Krvavcu. RTV-delavci so Elektru Kranj sporočili, da sta uničena transformatorja. V tem času je Peter Lavtar, vodja oddelka za obratovanje Elektra Kranj, organiziral prevoz obeh transformatorjev. Od njega sem dobil komando za odpravo poškodb na Krvavcu. Takoj smo morali ukrepati, zato smo se Boris Mušič, Andrej Ropret, Robert Fajon in Marko Remic odpravili na Krvavec na popravilo. Najhujšo paniko in strah je doživel Tone Stare, ki je jokal. Tone Stare in Primož Gerkman sta bila v skladišču, dežurna in pripravljena na vezi. Iz Kranja je šofer Bojan Maček s specialnim tovornjakom peljal transformatorje na Krvavec. Iz montažne skupine Kranj sta se z dvema avtomobiloma peljala Jože Jelar – Zima in Zdravko Udir – Kembo.«

Bojan Maček, voznik specialnega tovornega vozila: »Naložili smo dva transformatorja iz rezerve. Med tem smo se dogovarjali, kdo bo moj spremljevalec. Vse je bilo malo strah, nihče ni hotel z mano. Na pot sem šel sam. Nisem vedel, v kaj se podajam, kaj se dogaja, kakšne so razmere na terenu. Da so razmere resne in da je vojna, sem spoznal šele med vožnjo, ko sem s tovornjakom zaradi velike teže in vzpenjanja na Krvavec vozil počasi. Med potjo sem srečeval vojake Teritorialne obrambe, pri vzpenjanju me je bilo kar malo strah. Pod zgornjo postajo gondole sem srečal gorskega reševalca Romana Herleca. Zaželel mi je srečno vožnjo do stolpa in mi povedal, da zgoraj že čakajo naši monterji. Preko UKV-postaje smo bili na zvezi, povezava je bila do RTV-stolpa in s podjetjem. Takrat nisem vedel, da me je ves čas budno spremljala policija, čeprav nisem nikjer nikogar opazil, kar je glede na vojne razmere razumljivo. Ves čas sem bil nadzorovan in opazovan.«

Boris Mušič: »Šli smo v podjetje, naložili material in se z avtom Nivo odpeljali proti Krvavcu. Bili smo tiho kot miške. Na poti smo počakali na kmečkem turizmu Florjan Slatnar na Ambrožu pod Krvavcem. Okrog 11. ure smo prišli na Krvavec k transformatorski postaji Kabinska žičnica. Tam smo ločili odcep kablovoda, ki je napajal takratni Planinski dom RTV. Potem smo šli na objekt oddajnika RTV; videli smo poškodbe od raketiranja in odprta vrata transformatorskih celic. Začeli smo demontirati poškodovane transformatorje. Gasilci iz Kamnika so odstranili pesek iz oljnih jam, ki je bil polit s transformatorskim oljem. Steklo je iz obeh transformatorjev. Brez zapletov na lokaciji ni šlo, vendar smo se znašli, saj smo se morali, ker nismo imeli izbire. Med demontažo je bilo napovedanih nekaj zračnih napadov. Srečali smo se z Zvonetom Šerugo, ki je bil fotograf za novi časnik Slovenske novice. Z motorjem je prišel gor, ko smo delali, in nas fotografiral za časopis.«

Bojan Maček: »Tovorno vozilo sem pripeljal do hotela na Krvavcu. Srečal sem prve naše vojake, ki so me usmerili proti stolpu RTV. Naši so že demontirali poškodovane transformatorje. Začel sem dvigati in odstranjevati uničene in poškodovane transformatorje iz transformatorskega prostora.«

Boris Mušič: »Premajhne transformatorje so pripeljali, moči 250 kilovoltamperov namesto 400 kilovoltamperov. Bili so šibki transformatorji, dimenzijsko so bili manjši. Kabelske povezave niso ustrezale. Provizorično smo zvezali transformatorje in jih priklopili. Med tem časom so bili sproženi alarmi za ponovni napad na RTV-stolp na Krvavcu. Pri enem alarmu sva stala za transformatorjem s Silvom Berkušem.«

Bojan Maček: »Vmes smo zaslišali alarm za nov zračni napad. Vsi smo šli po komandi Teritorialne obrambe v notranje prostore RTV-stolpa. Tam smo bili iz Elektra, Teritorialne obrambe, CNN, novinarji. Hotel sem še ustaviti motor tovornjaka, pa ni bilo več časa. Zaradi varnosti smo morali v nekaj sekundah zapustiti teren okrog stolpa. Umaknili smo se v zaklonišče v stolpu RTV. Do preklica zračne nevarnosti smo bili več kot pol ure v stolpu. Po preklicu alarma smo dobili komando: čim prej opraviti svoje delo in se čim prej vrniti v dolino na varno. Delo sem opravil in naložil uničene transformatorje, monterji pa so nadaljevali z montažo pripeljanih transformatorjev v transformatorski postaji.«

Zdravko Udir, elektromonter iz montažne skupine: »Naenkrat so zatulile sirene in naznanile alarm za zračni napad. Priletela so letala, slišal sem pike. Pogledal sem skozi okno montažne delavnice Elektra Kranj na Primskovem, pokadilo se je na Krvavcu pri televizijskem oddajniku. Čez nekaj časa sem dobil nalogo, da greva z Jožetom Jelarjem na Krvavec na popravilo poškodovane transformatorske postaje. Videla sva pravo razdejanje, prestreljena vrata, uničeno streho. Prvi transformator je bil povsem uničen, iz njega je odtekalo olje, drugi transformator je imel prestreljena hladilna rebra. Šofer Bojan Maček je s kamionom pripeljal nadomestna transformatorja. Opravila sva demontažo poškodovanih transformatorjev, skrajšala kabelske povezave in izdelala nove kabelske končnike. Med delom sva se zaradi alarma za zračni napad morala trikrat umakniti v zaklon. Na srečo so vojaška letala imela za cilj druge oddajnike in ne Krvavec. Naše delo je spremljala Teritorialna obramba.«

Silvo Berguš: »Pri tej montaži v transformatorski postaji se je alarm kar nekajkrat oglasil. Nismo vedeli, kam bi se umaknili. Hitro sem stekel ven iz prostora in legel za rob stavbe RTV-ja. Jože Jelar – Zima je pritekel ven in vpil: »Silvo, kje si, pojdi noter, ne leži tamle zunaj, da te ne bodo zbili, pazi se!« Nekako sem skočil pokonci in se zatekel v stavbo.«

Robert Fajon: »Spomnim se, da sem bil zunaj za vogalom stolpa. Nisem imel pojma, kam se skriti, Jože Jelar je tekel noter. Ven je pritekel Silvo Berguš in vprašal, kje sem.«

Andrej Ropret: »Ta defekt je bilo treba odpraviti. Nekaj materiala je manjkalo, imeli smo ga v transformatorski postaji Gospinc. Z Nivo sem šel iskat rezervni material, da smo potem lahko priklopili dva transformatorja in je RTV-oddajnik začel delovati.«

Bojan Maček: »Po komandi sem se moral odpraviti v dolino in zaradi nevarnosti zapustiti to območje. Zaradi naloženega tovora, strmine in slabe ceste nisem mogel voziti hitro. Takrat me je bilo kar malo strah, saj nisem vedel, ali sem varen ali ne. Ponovni zračni napad smo pričakovali vsak trenutek. Bil sem živa tarča na strmini od RTV-stolpa, hotela do zgornje postaje gondole, ker je teren gol in pozimi namenjen smučanju. Čistina. Ko sem prišel me drevje, sem si oddahnil. Popravil sem lego transformatorjev, ki so se malo premikali.«

Boris Mušič: »Trebalo je bilo podaljšati spoje za povezave kablov na transformatorjih. Po končanem delu sva z Robertom Fajonom ponovno odšla na transformatorsko postajo Kabinska žičnica in priklopila odcep kablovoda za RTV Krvavec. Na radijski UKV-zvezi sva bila Andrej Ropret in jaz. Priklopil sem transformatorja in uspešno sta prestala preizkus. Še enkrat sva šla k oddajniku. Ko smo zaključili z delom, so nas povabili, da še malo ostanemo tam, pa smo se raje umaknili na varno. Potem smo se vsi vrnili proti dolini. Zamudili smo se dve uri. Priklopili smo in oddajnik je začel delovati. Sekretar za informiranje Jelko Kacin se je po radiu pohvalil, da Krvavec ponovno obratuje. In vojska je takoj še enkrat bombardirala Krvavec. Vendar jih je stari stolp rešil, prišli

so s štajerske strani in niso mogli napasti. Poškodovali niso nobene električne naprave. Naredili so luknjo na postaji Gorske reševalne službe in prestrelili nosilno vrv za žičnico.«

Zdravko Udir: »Popoldne smo zaključili z delom in priklopili transformatorsko postajo Kabinska žičnica Krvavec pod napetost ter se umaknili proti dolini. Ko smo bili na Ambrožu pod Krvavcem, je ponovno zaropotalo.«

Robert Fajon: »Vračali smo se s Krvavca. Ko smo bili na Ambrožu pod Krvavcem, je bil okrog 13. ure ponovni napad vojaških letal na Krvavec. Raketirala so postajo Gorske reševalne službe. K sreči naše naprave niso bile poškodovane. Imeli smo srečo, da smo se že umaknili.«

Bojan Maček: »V dolino sem se vrnil okrog 16. ure. Na poti do podjetja sem se ustavil še doma v Voklem. Takrat se je zgodil drugi zračni napad na Krvavec, ki sem ga opazoval iz svojega doma. Raketirali so Gorsko reševalno službo. Takrat sem si oddahnil, da sem že proč od nevarnosti. Razmišljal pa sem o tem, kaj bi lahko bilo, če bi bili še pri opravljanju naloge.«

Andrej Ropret: »Naslednji dan smo šli dokončat kabske glave. Z nami sta šla tudi inženir Peter Lavtar iz Elektra Kranj in pokojni Joža Jelar iz montažne skupine Kranj.«

Bojan Maček: »Transformatorje sem peljal na popravilo v EKD Tacen. Prestrelke so zavarili in opravili servis. Po popravilu sem transformatorje ponovno peljal na Krvavec, vendar umirjeno, brez tesnobe občutka. Takrat je bilo vojne že konec. Začasno montirane transformatorje moči 250 kilovoltamperov smo vrnili nazaj na rezervo v skladišče Elektra Kranj.«

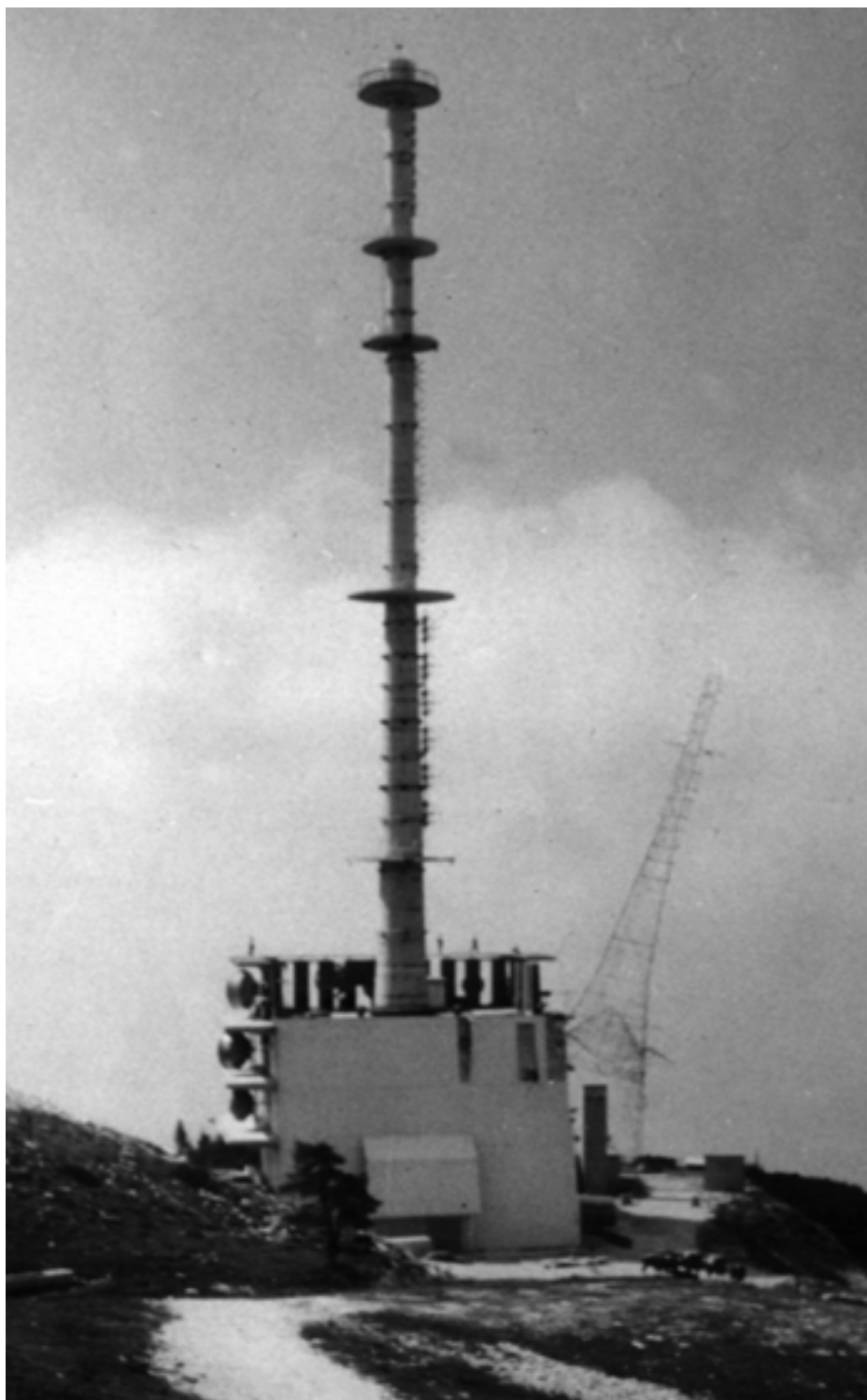
Andrej Ropret: »V roku štirinajstih dni smo transformatorje zamenjali in oljne jame sčistili, tako da je bilo na Krvavcu 19. julija 1991 vzpostavljeno normalno stanje.«

Boris Mušič: »Po tistem smo delali kot običajno, sicer s čudnim občutkom. Vse poškodbe smo odpravili. Kablili smo nizkonapetostno omrežje na Brniku in demontirali omrežje v Cerkljah. Ljudje so nas spraševali, ali smo zmešani, da delamo, medtem ko potekajo vojaške operacije. In takrat so nam iz glavnega štaba za to območje po domače rekli: »Odstranite se, vojska je, ne vi tukaj delat.« Po tem smo z delom prenehali.«

Slika 95: Boris Mušič

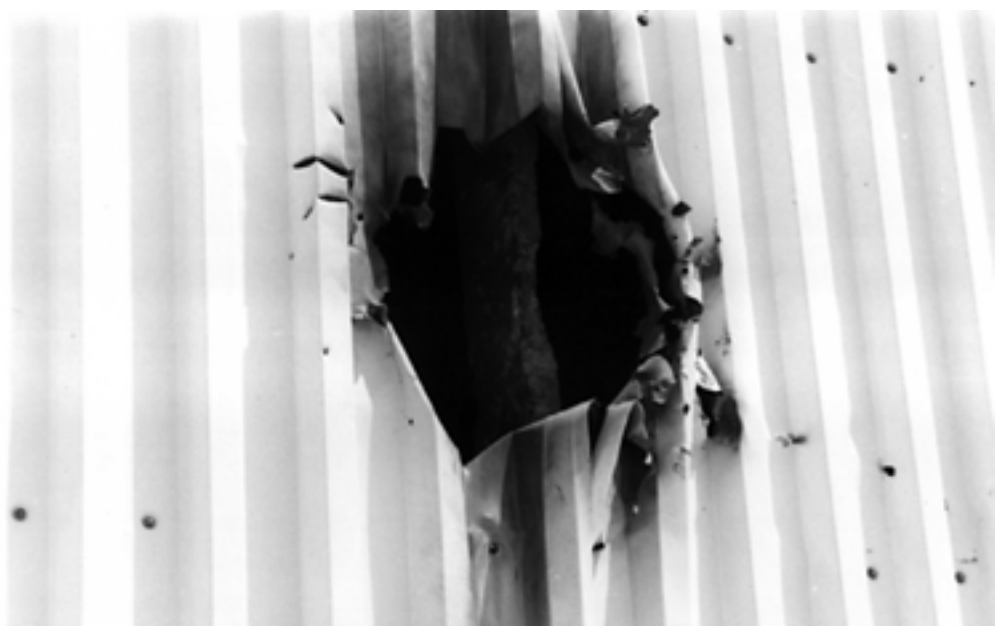
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

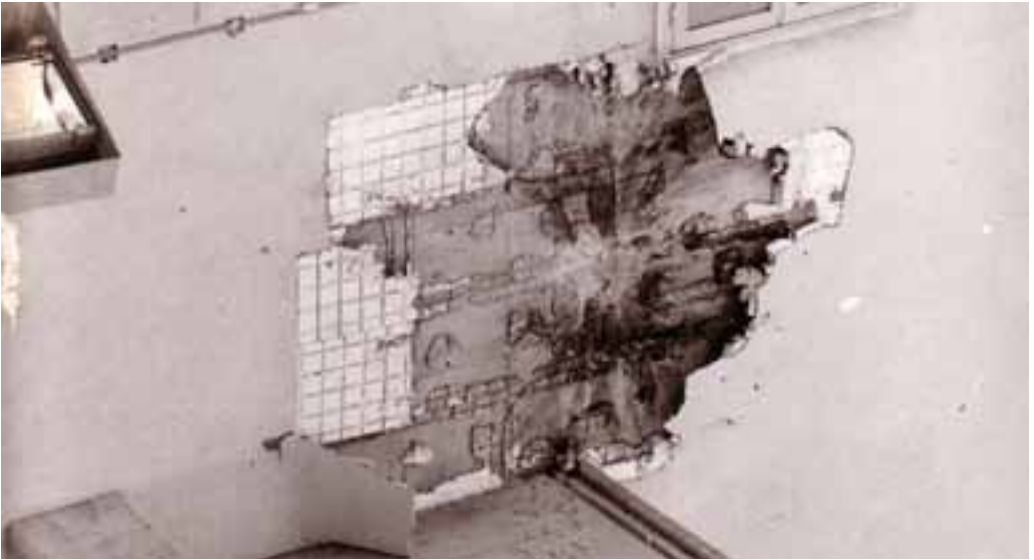
Slika 96: Raketiran RTV oddajnik Krvavec
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 97: Naprave za sprejem in oddajanje radijskih in televizijskih signalov na Krvavcu
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 98: Prestreljena pločevina
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 99: Poškodbe streljanja na objektu
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 100: Cilj napada vojaških letal Mig21 je bil RTV-oddajnik na Krvavcu
Vir: Fototeka Gorenjskega muzeja

Slika 101: Ostanki streljanja na fasadi objekta
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 102: Razdejena transformatorska postaja RTV Krvavec, 2. julij 1991
Vir: Fototeka Gorenjskega muzeja

Slika 103: Boris Mušič, v času vojne namestnik nadzornika Cerklje, od leta 1994 vodja nadzorništva Cerklje
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 104: Bojan Maček, leta 2001
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

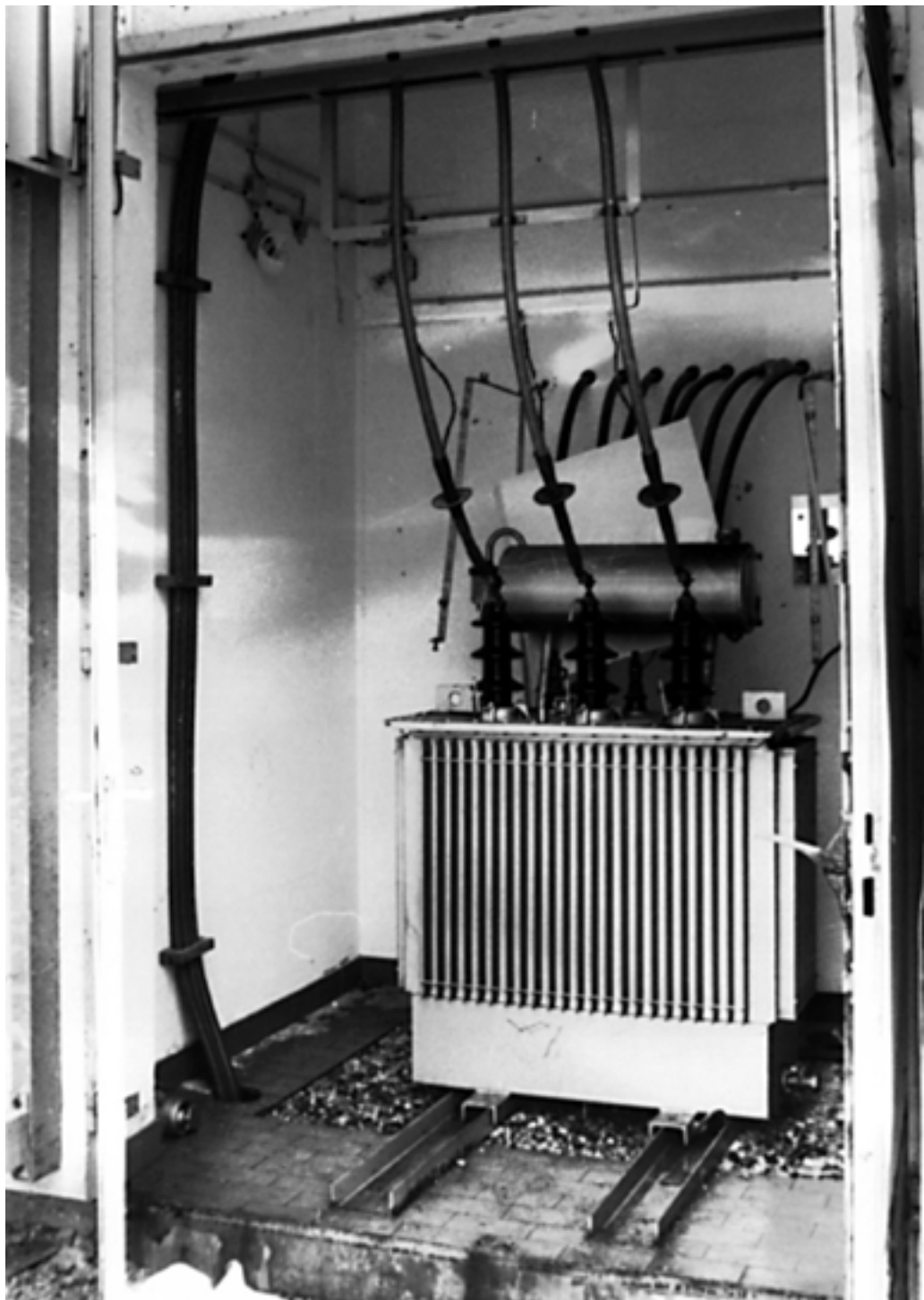
Slika 105: Elektromonter Zdravko Udir je iz montažne delavnice Elektra Kranj odšel na intervencijsko zamenjavo transformatorjev na Krvavec, 2. julija 1991
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

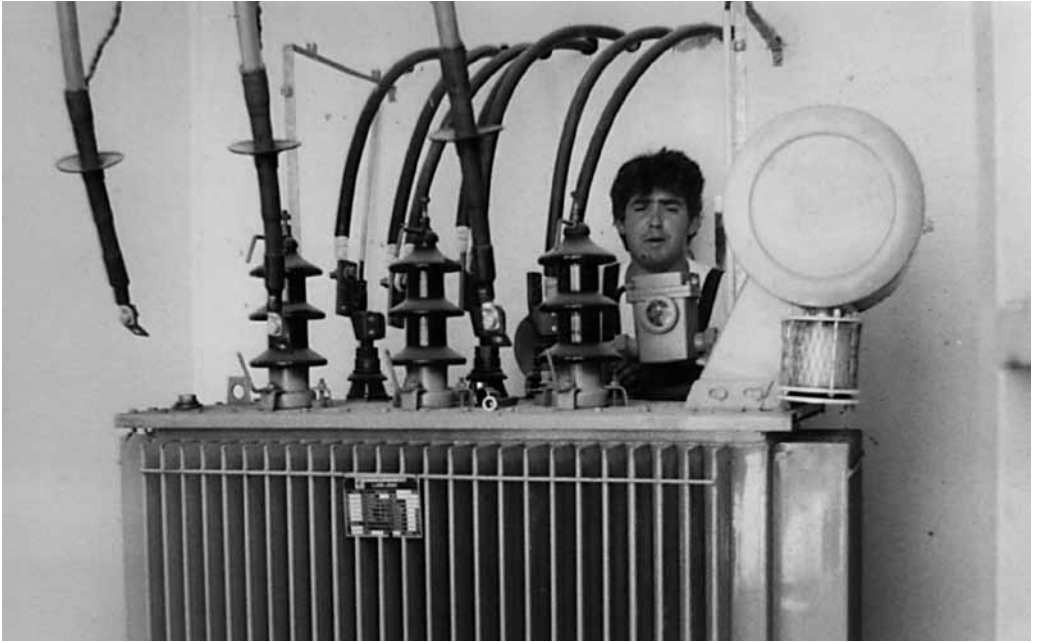
Slika 106: Zdravko Udir v nadzorništvu Železniki leta 2004
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 107: Bojan Maček je 2. julija 1991 s specialnim vozilom na Krvavec pripeljal dva nadomestna transformatorja; dogodka se je s tesnobo spominjal 3. septembra 2001
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

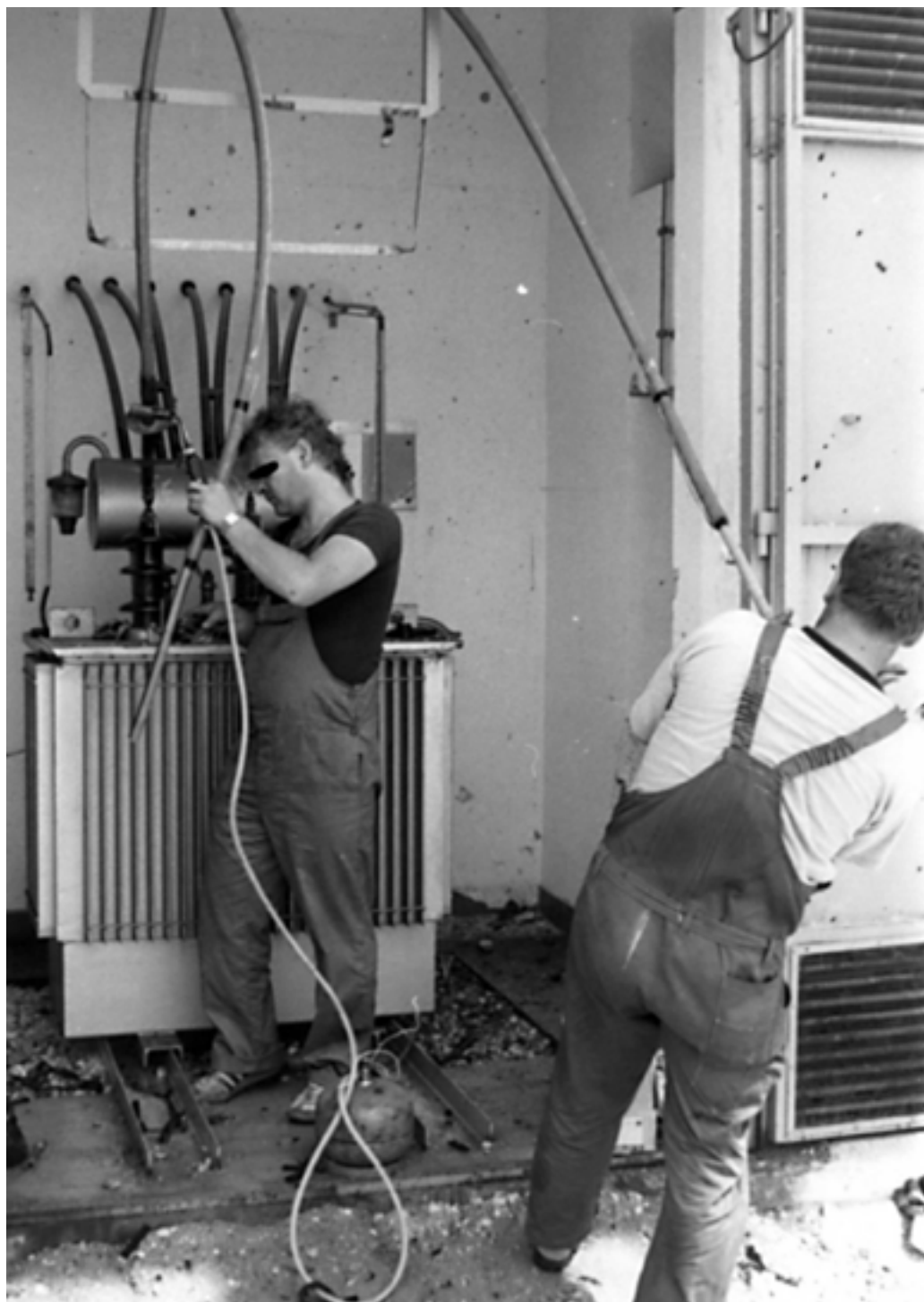
Slika 108: Transformatorju je izteklo transformatorsko olje
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

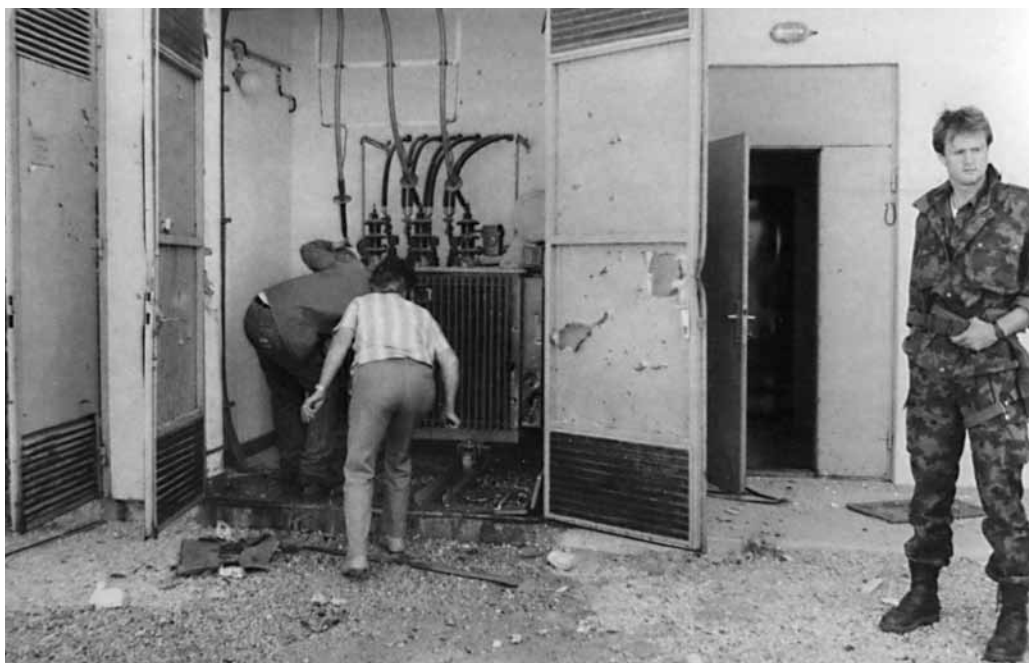
Slika 109: Robert Fajon pri montaži transformatorja
Vir: Fototeka Gorenjskega muzeja

Slika 110: Poškodovana transformatorja na Krvavcu
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 111: Ekipa je opravila demontažo poškodovanih transformatorjev: skrajšala kabel povezave, izdelala nove končnike in montirala nove transformatorje. Na fotografiji električarja pri delu na Krvavcu, 2. julija 1991.
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 112: Prvi transformator je bil popolnoma uničen, iz njega je odtekalo olje, drugi je imel uničena hladilna rebra
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slika 113: Delo elektrimonterjev je spremljala Teritorialna obramba
Vir: Fototeka Gorenjskega muzeja

Slika 114: Posledice raketiranja so bile vidne na vratih transformatorske postaje RTV Krvavec
Vir: Fototeka Gorenjskega muzeja

Slika 115: Prestreljeni transformatorski boks na Krvavcu
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

(Manga Zenshu, R17 OK, Kurosawa)

mašina postrojenosti pa je bila radi loših okolnosti.

(Chernobil' 1986, p. 17)

Abstract *Staphylococcus aureus* strains were isolated from various sources and tested for sensitivity to various antibiotics.

Materialna škoda na sudovima in zapravo je bila ogromna

Public Space

© 2004 Blackwell Publishing Ltd, *Journal of Internal Medicine* 255: 105–112

Public not served

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

9 VZPOSTAVITEV NEODVISNOSTI SLOVENIJE

Teritorialna obramba je postopno zavzela vojaške objekte. Vojaški spopad se je končal s sprejetjem Brionske deklaracije. Po trimesečnem moratoriju je Republika Slovenija začela izvajati osamosvojitveno zakonodajo, 26. oktobra 1991 je zadnji sovražni vojak zapustil Slovenijo.

9.1 IZKLOP ELEKTRIKE SREDSTVO PRITISKA NA VOJSKO

Stanje v nekaterih vojašnicah in karavlah je pokazalo kar precejšnje posledice stiske vojakov, ki je nastala z odklopom vode in elektrike.

Prišlo je do umika enot Jugoslovanske armade in zvezne policije z mejnih prehodov na Gorenjskem.

Že od prvega dne vojne za osamosvojitve Slovenije je bila oskrba z električno energijo zelo pomembno sredstvo pritiska na vojsko. Odklop je trajal približno šest dni, v torek, 2. julija 1991, zvečer in v sredo, 3. julija 1991, pa so vojašnice na Gorenjskem zopet dobile elektriko.

9.2 VOJNA IN MIR

Vojaško nasilje in grožnje pa so še bolj utrdile prepričanje, da je slovenska neodvisnost osnovni pogoj prihodnosti.

Vojna v Sloveniji je prizadela tudi energetiko, posebej elektrogospodarstvo. Razen tega, da se je morala Nuklearna elektrarna Krško zaradi groženj bombnega napada popolnoma zaustaviti, sta pokazatelja vojne tudi dnevna poraba in prodaja elektrike. Medtem ko ob navadnih delovnih dneh Slovenija porabi okrog 27 milijonov kWh, jih je v prvih julijskih delovnih dneh toliko kot ob nedeljah. To pomeni okrog 4 milijone kWh manjšo dnevno porabo, ker industrija v celoti ni obratovala.

9.3 VOJNA ŠKODA

V petek, 5. julija 1991, so v Republiškem sekretariatu za energetiko zbrali prve ocene o vojni škodi v celotnem energetskem gospodarstvu. Ugotovili so, da znaša škoda v elektrogospodarstvu, premogovništvu in naftno-plinskem gospodarstvu skupaj 233,3 milijona dinarjev. Ocene posebej v elektrogospodarstvu pa so pokazale, da je pet poškodovanih prenosnih daljnovodov utrpelo za 5 milijonov dinarjev škode, distribucijski daljnovodi pa za 5,5 milijona dinarjev. Posredna škoda na distribucijskih napravah je znašala 28 milijona dinarjev, na prenosnih pa 4,8 milijona dinarjev. Zaradi manjše porabe elektrike je bil izpad proizvodnje v hidroelektrarnah ocenjen na 0,3 milijona dinarjev, v termoelektrarnah na 8 milijonov dinarjev, v nuklearni pa na 37,4 milijona dinarjev. Vojna je prizadela tudi premogovnike, in sicer velenjskega za 5,5 milijona dinarjev, zasavskega pa za 4,3 milijona dinarjev.

9.4 BRIONSKA DEKLARACIJA

Vojaški spopad se je končal s sprejetjem skupne deklaracije 7. julija 1991 na Brionih, ki so jo podpisali predstavniki Slovenije, Hrvaške, federacije (SFRJ) in delegacija Evropske gospodarske skupnosti. S podpisom brionske deklaracije se je Slovenija zavezala, da bo za obdobje treh mesecev zamrznila nadaljnje osamosvajanje, v tem času pa naj bi se našla mirna rešitev krize v Jugoslaviji.

9.5 SABOTAŽE NA DALJNOVODIH

V času moratorija je prišlo do sabotaž elektroenergetskih naprav. V nedeljo, 21. julija, in v torek, 23. julija 1991, je bil poškodovan 20 kV daljnovod RTP Krško–RTP Brežice. 8. avgusta 1991 je bil v Posavju miniran 20 kV daljnovod Krško–Kostanjevica kot maščevanje in nestrpnost vojske do električarjev.

9.6 IZTEK TRIMESEČNEGA MORATORIJA

7. oktobra 1991 je potekel trimesečni moratorij in Republika Slovenija je lahko začela izvajati osamosvojitveno zakonodajo, prevzela nadzor nad svojimi mejami, uvedla lasten monetarni sistem, odpoklicala slovenske predstavnike iz federalnih organov Jugoslavije in zahtevala nepreklicen umik jugoslovanske vojske iz Slovenije.

S sprejetjem zakona o denarni enoti Republike Slovenije je bil na teritoriju Slovenije z 8. oktobrom 1991. leta uveden lasten denar – slovenski tolar, začasno v obliki vrednostnih bonov.

9.7 RAZPAD JUGOSLOVANSKE VOJSKE – MORALA JE BILA NA TLEH

Po izteku trimesečnega moratorija, ki ga je določala Brionska deklaracija za slovenska osamosvojitvena dejanja, so se začela dogovarjanja za umik Jugoslovanske armade iz vojašnic.

Miha Skuber je vodil oddelek za prevzem in prodajo električne energije Poslovne enote Kranj Elektra Gorenjska in je mesečno odčitaval porabo elektrike v kranjski vojašnici.

»Vojašnica je imela pogodbeni odjem električne energije, zato sem vanjo redno, mesečno prihajal. V nevarnih izrednih razmerah sva odčitavanje opravljala dva zaposlena. Z Mitjo Anžejem, ki je vodil službo za prevzem in prodajo v Elektru Gorenjska, sva šla v vojašnico odčitat porabo elektrike za pretekli mesec. Bilo je že po vojni, ko je bil moratorij in je vojska ostala blokirana v kranjski vojašnici. Glavna cesta mimo vojašnice je bila zaprta, dostop je bil naokrog čez polje preko Zlatega polja. Videti je bilo neurejeno. Vojska je bila v vojašnici.

Namestnik komandanta sploh ni imel pojma, kaj se dogaja na nekaterih drugih lokacijah.

Telefonirati niso upali. Bili so blokirani. Edino v Kranju so imeli elektriko zaradi enostranskega napajanja po visokonapetostnem kablovodu. S tega kabla so se napajali vojašnica, tovarna Gorenjska oblačila, stanovanjsko naselje Veliki hrib in Kuraltovo (stanovanjsko) naselje. Če bi odklopili vojašnico, bi bili ljudje na Velikem hribu in v Kuraltovem naselju na Kokrici brez oskrbe z električno energijo. Zato smo morali zamažati na eno oko. Ker je bila transformatorska postaja v vojašnici, je nismo mogli odklopiti. Noter pa si nihče ni upal.

Jaz sem šel kot običajno opraviti popis stanja porabe električnega števca. Prej sem hodil prosto, takrat pa so mi zraven poslali stražo. Bili so nezaupljivi. Arhive so imeli spakirane. Hodniki so bili polno založeni s fascikli in povezanimi papirji.

Najbolj zanimiv je bil vtis, ko smo prišli v kasarno. Imel sem podoben občutek kot takrat, ko sem šel na služenje vojaškega roka in videl sedeti vojake po krugu, pod drevesi in na stopnicah. Sedaj je bilo podobno. Razlika je bila le v tem, da so namesto vojakov sedeli po stopnicah pred vhodom zastavniki, kapetani, podpolkovniki, majorji. Oficirji s čini so bili kot zapuščena družčina.

*Ne morem pozabiti vzdušja med oficirji, nobeden ni mogel nikamor, niso imeli izhoda. Nihče ni vedel, kaj bo. Starejši starešine so debatirali med seboj, skrbelo jih je, kaj bo z družinami, z otroki, kako bo s šolanjem. Govorilo se je že, da se bodo umaknili v Bosno. Kaj bo tam? Najbolj žalostno je bilo videti, kaj so imeli pripravljeno za selitev. Imeli so arhive. Titovi doprsni kipi so ležali po kanalih; če bi bilo pol leta prej, bi za to najstrožje odgovarjali. Škoda, ker se takrat to razpadlo stanje ni moglo fotografirati. Morala je bila na tleh,« se je mučne situacije po desetih letih, 23. septembra 2001, spominjal **Miha Skuber**.*

Slika 117: Mihael Skuber, fotografirano 12. maja 1992
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

9.8 ODHOD ZADNJEGA VOJAKA JLA IZ SLOVENIJE

Dogovori glede prevozov vojakov Jugoslovanske armade (JA) z Gorenjske do Kopra so se začeli 20. oktobra 1991. Kranjsko vojašnico je Jugoslovanska armada zapustila 21. oktobra 1991 ob 3.56. Proti Kopru je odpeljala kolona 18 tovornjakov in trije avtobusi, v katerih je bilo 418 vojakov, starešin in članov oficirskih družin Jugoslovanske armade. S tem so Kranj zapustili vsi pripadniki Jugoslovanske armade. **26. oktobra 1991** je zadnji vojak Jugoslovanske armade zapustil Slovenijo.

Slika 118: Odhod zadnjih vojakov JLA iz kranjske vojašnice 21. oktobra 1991

Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Slovenija je bila v nekaj mesecih priznana kot samostojna država, sprejeta v krog evropskih in svetovnih držav v OZN in druge svetovne organizacije.

9.9 PRIZNANJE ELEKTROGOSPODARSTVU ZA ZASLUGE MED OSAMOSVOJITVENO VOJNO

Za zasluge med osamosvojitveno vojno je elektrogospodarstvo prejelo priznanje 26. decembra 1991, ko smo v Sloveniji prvič praznovali dan državnosti. Na osrednji proslavi v Prevaljah je obrambni minister Janez Janša podelil deset velikih plaket ministrstva za obrambo. Z veliko plaketo za zasluge med vojno je bilo odlikovano tudi elektrogospodarstvo Slovenije. V imenu vseh zaposlenih v tem sistemu je plaketo prejel mag. Ostož Kristan. Velika požrtvovalnost in pogum delavcev v distribuciji, prenosu in elektrarnah pri oskrbi z elektriko v vojnih razmerah je s tem priznanjem postavljena ob bok drugim dobitnikom, kot so Ministrstvo za informiranje, Ministrstvo za notranje zadeve, Železniško gospodarstvo, PTT podjetja, Letališče Brnik in nekatera druga.

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

10 RAZISKAVA IN POMNIKI VOJNE ZA SLOVENIJO

Pričevanja o odločilnih dogodkih v novejši zgodovini gorenjske elektroenergetike v času osamosvojitvene vojne leta 1991 so z zapisom, s fotografijo in z dokumenti dobili trajno obeležje v publikaciji.

10.1 OD RAZSTAVE DO RAZISKAVE

Gorenjski muzej iz Kranja je pripravil dokumentarno razstavo Gorenjska v vojni za samostojno Slovenijo, ki prikazuje odločilne dogodke leta 1991. V tem času je imel na področju preskrbe z električno energijo Elektro Gorenjska pomembno vlogo. Da bi osvetlili prispevek in opisali dogodke, smo se lotili dokumentarne raziskave z zgodovinskimi pričevanji.

V prvi fazi smo nameravali iz zbranega gradiva, v podporo raziskavi, pripraviti dodatne razstavne panoje z enakim oblikovnim pristopom, kot jo ima razstava Gorenjskega muzeja, in jih v sklopu celote prikazati v Galeriji Elektra.

Slika 119: Razstava Gorenjska v vojni za samostojno Slovenijo, leta 2001 v vojašnici Kranj
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Elektro Gorenjska
javno podjetje za distribucijo
električne energije, d.d.
Kranj, Ul. Mirka Vadnove 3a

telefon s.p.
telex
p.p. 181

(04) 2083-000
(04) 2083-600

telexna številka št. (04) 2083-500
Eko račun APP Kranj 00300-601-30042
davčna št. 20389054

PE ZA DOBAVO ELEKTRIČNE ENERGIJE

Del. št.: I - ing. Pap / 157 / 2001

ELEKTRO GORENJSKA d.d., KRANJ
Ulica Mirka Vadnove 3 a
4000 Kranj

ZADEVA: Raziskava in zgodovinska pričevanja:
ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA
VOJNA ZA SLOVENIJO LETA 1991
- načrt vsebinske zasnove dokumentarne raziskave

Mag. Draga Stefe
ing. Papler
Ne bi ro groziti, da resno,
če imam hitro in da jo
trdo in potrditi zvešiti.
1) Joka razna zato, da se ne
porali našega dela v
osamosvojitveni vojni. Potem
je tak mnogo kerj...
2) Nadalje z delom!

V zvezi z nalogo zabeležiti zgodovinska pričevanja, zbrati in dokumentirati arhivsko gradivo in ga obdelati v projektu "ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA ZA SLOVENIJO LETA 1991" posredujem v temeritvi in presoji načrt vsebinske zasnove razviritve dolžnostne raziskave.

Delovni nalogi - I. osnutek

1. **UVOD:**
ELEKTRO GORENJSKA V ZAČETKU DEVETDESETIH LET 20. STOLETJA
/demokratizacija družbe, večstrankarske volitve leta 1990, prehod iz družbenega v javno podjetje obdobje 1990 - 91/
2. **STRATEŠKI POMEN ELEKTROENERGETSKIH OBJEKTOV V NASTAJAJOČI DRŽAVI**
/opis stanja leta 1991 z energetskega, vojaškega in civilnega stališča, zaostrovanja in spomladanski dogodki leta 1991/

dp_marketing_102-01 kronološki skenarij razvoja elektra - projekt _ elektro gorenjska v osamosvojitveni vojni za slovenijo leta 1991

Družba je vpisana pri Državnem sodišču v Kranju, št. 6110028800, mat. št. 5117046, Osnovni kapital: 17.801.421,000 SIT. Poslovni naslov: prelo je krog Sankov.

Slika 120: Dopis Elektra Gorenjska, I - ing. Pap / 157 / 2001, 15. 7. 2001, Raziskava in zgodovinska pričevanja: Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna za Slovenijo leta 1991 - načrt vsebinske zasnove dokumentarne raziskave
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Elektro Gorenjska
javno podjetje za distribucijo
električne energije, d.d.
Kranj, U. Minka Vadrnove 3a

telefon n.p.
telex
p.p. 151

(04) 2063-000
(04) 2063-400

telefax Slovenija gl. (04) 2063-500
zvezni telefon A-P-P Kranj 51500-601-20042
podružna št. 210800284

Def. št.: I - ing. Pap/ 223 / 2001
Datum: 22.10.2001

VOJAŠNICA KRANJ
Poveljnik L. OPPULZO

Bleivsisova c. 32
4000 KRANJ

**ZADEVA: Ogled razstave "Gorenjska v vojni za samostojno Slovenijo"
V vojašnici Kranj**

Gorenjski muzej iz Kranja je pripravil dokumentarno razstavo "Gorenjska v vojni za samostojno Slovenijo", ki prikazuje pomembne in odločilne dogodke pred 10. leti.

V tem času je imela na področju preskrbe z električno energijo Elektro Gorenjska pomembno vlogo. Da bi osvetlili naš prispevek in opisali dogodke smo se lotili dokumentarne raziskave z zgodovinskimi pričevanji.

Za izvedbo projekta "Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna za Slovenijo leta 1991" je bil imenovan svetovalec za marketing in stike z javnostjo ing. Drago Papler.

Projekt je širšega značaja s končnim produktom izida publikacije.

V prvi fazi pa nameravamo iz zbranega gradiva, v podporo raziskavi, pripraviti dodatne razstavne paze z enakim oblikovnim pristopom kot jo ima razstava Gorenjskega muzeja in jih v sklopu celote prikazati v naši Galeriji Elektra.

Ker je omenjena razstava Gorenjskega muzeja v Vaših prostorih, Vas vljadno prosim, za odobritev ogleda.

Direktor:
mag. DRAGO ŠTEFE

ELEKTRO GORENJSKA
javno podjetje za distribucijo
električne energije, d.d.
KRANJ, U. Minka Vadrnove 3a

Priloga:

- sklep o imenovanju

V vrednosti:

- ing. Drago Papler

- S&S, PEDO

dp_marketing_152-01 ogled razstave gorenjska v vojni za samostojno slovenijo

Izdaja se skleno po Občinskih volitvah v Kranju, št. 1/1992(5919), med št. 5175008. Občinski kaptar 07.301.031.000 107. Poskusnik razpisnega postopka je Jula Prazmar.

Slika 121: Dopis Elektra Gorenjska, I - ing. Pap / 223 / 2001, 22. 10. 2001 o projektu Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna za Slovenijo leta 1991
Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

10.2 ZAPISI IN RAZSTAVA OB 50-LETNICI ELEKTRA GORENJSKA

20. decembra 2013 je bila odprta razstava Elektro Gorenjska 50 let z vami, ki jo je spremljal razstavni katalog. Čas vojne je eden izmed osmih sklopov.

Razstava z zgodbami in s fotografijami po posameznih sklopih predstavlja široko, pestro in zanimivo zgodovino družbe – od njene ustanovitve do danes, vodstvo in zaposlene skozi čas, razvoj opreme skozi vsa ta leta in delo na terenu, naravne ujme, čas vojne, posebnosti elektroenergetskih objektov itd. Rdeča nit skozi vsa ta leta ostaja enaka – Elektro Gorenjska s(m)o ljudje! Kot je dejal avtor dr. Drago Papler, gre za tematske sklope iz različnih časovnih obdobj, ki so z umetniškim pristopom Marka Tuška dobili novo zaokroženo celoto:

»Z razstavo prikazujemo vodstvo podjetja skozi čas in ljudi pri delu. Vedno so se odzvali, če je bilo treba zagotoviti nemoteno dobavo električne energije, ne glede na naravne ujme, vojne razmere in težko dostopen teren. Spreminjala se je oprema, spreminjala se je tehnologija, zgrajeni so bili pomembni elektroenergetski objekti, v fotografski objektiv pa so ujete posebnosti.«

Slika 122: Medpano Čas vojne na razstavi Elektro Gorenjska 50 let z vami
Oblikovalec: akademski slikar Marko Tušek

Slika 123: Pano Čas vojne na razstavi Elektro Gorenjska 50 let z vami
Oblikovalec: akademski slikar Marko Tušek

10.3 SPOMINSKO SREČANJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO V HIDROELEKTRARNI SAVICA

Vloga hidroelektrarne Savica v osamosvojitveni vojni za Slovenijo je bila pomembna z vidika osemmesečne tajne hrambe orožja v skrivališču pod strojnico elektrarne. Na spominskem srečanju ob 25-letnici skrivne lokacije skladišča orožja v hidroelektrarni Savica so se udeleženci 25. februarja 2016 s tesnobo spominjali te odgovorne naloge.

Radovljški občinski štab Teritorialne obrambe se je takrat zoperstavil zloglasnemu povelju o odvzemu orožja slovenski Teritorialni obrambi. Skladišče v Bohinjski Bistrici so zavarovali s stražarji od 19. maja 1990 pa vse do 27. novembra 1990, ko ga so zaradi preteče nevarnosti o zasegu razselili po tajnih skladiščih v Bohinju. Lovro Sodja je poiskal primerne lokacije in ena od teh je bila tudi v hidroelektrarni Savica, kamor so 27. novembra 1990 preselili orožje. To lokacijo so varovali zaposleni iz hidroelektrarne Savica: **Franc Sodja, Jože Sodja, Janez Peko, Janez Strgar in Alojz Markelj** (do vpoklica v Teritorialno obrambo 28. junija 1991). Nadzor nad skladiščem in teritorijem sta izvajala **Lovro Sodja in Pavel Malej** skupaj s posameznimi člani stalne sestave Občinskega štaba Teritorialne obrambe Radovljica, ki ga je vodil zastopnik poveljnika **Janez Koselj**. Hidroelektrarna Savica je bila tajno skladišče oborožitve in streliva do konca julija 1991, ko se je pripravljal remont in je bilo treba sprazniti tajno skladišče orožja.

Slika 124: Hidroelektrarna Savica je bila v svoji zgodovini že tretjič vojaško pomemben objekt: stara vojaška elektrarna za oskrbo soške fronte pred sto leti, med drugo svetovno vojno za oskrbo Bohinja in pred četrto stoletja, ko je bila tajna lokacija orožja slovenske Teritorialne obrambe. Varovali so jo zaposleni, nanjo pa je pazil tudi Občinski štab Teritorialne obrambe Radovljica.

Vir: Arhiv dr. Draga Paplerja

Spominski stečaj

Od 27. novembra 1990 do konca julija 1991
je bila HE Savica tajno skladišče oborožitve
in streliva kot Teritorialne obrambe Bohinja
za približno 380 pripadnikov. TO lokacije so
varovali zapovednik in HE Savica: Sodja Jož,
dodje Franc, Petrol Janez, Stigari Janez in
Markelj Aljo (d. v. p. 28. 6. 1991 v TO).
Lokacija HE Savica je presegala Lovo Sodja
kar so tudi na Občinskem štabu TO Radovljica
spregledali. Nadzor nad skladiščem in teritorijem
sta imela Lovo Sodja in Pavel Matij, skupaj
s posadskimi člani strelne sestave Občinskega
štaba TO Radovljica, ki ga je vodil zastopnik
poveljstva Janez Karič.

Na stečaju udeleženci od 25. letnici sklope
bhaaj v HE Savica dne, 25. 7. 2016.

Zapisal:

dr. Drago Papler

Odstopnik HE Savica
Franc Sodja

Prisotni:

Janez Karič
Lovo Sodja
Pavel Matij
Janez Petrol
Janez Stigari
Jože Sodja
Aljo Markelj

Slika 125: V spominsko knjigo obratovanja hidroelektrarne Savica se vpisuje vse pomembne dogodke iz zgodovine elektrarne. Njena vloga v osamosvojitveni vojni za Slovenijo je bila pomembna za oskrbo Teritorialne obrambe v Bohinju. List iz dnevnika, 25. februarja 2016.

Vir: Fotografija dr. Drago Paplerja

10.4 ODKRITJE OSAMOSVOJITVENE SPOMINSKE PLOŠČE V HIDROELEKTRARNI SAVICA

Ob 25-letnici vojne za Slovenijo sta v sredo, 22. junija 2016, direktor Gorenjskih elektrarn Aleš Ažman in župan občine Bohinj Franc Kramar v Ukancu na hidroelektrarni Savica slavnostno odkrila spominsko obeležje. Spominsko obeležje predstavlja zahvalo vsem, ki so nudili pomoč enotam teritorialne obrambe.

Hidroelektrarna Savica je bila zgrajena daljnega leta 1916 kot vojaška hidroelektrarna v Ukancu. V prvi svetovni vojni je z elektriko oskrbovala obrat Bohinj Kranjskih deželnih elektrarn. Med letoma 1946 in 1949 je bila zgrajena nova hidroelektrarna. To je bila prva hidroelektrarna zgrajena po drugi svetovni vojni, v kateri sta bila uporabljena domača tehnologija in znanje. Med letoma 1990 in 1991 je v osamosvojitveni vojni za Slovenijo hidroelektrarna Savica služila kot tajno skladišče orožja teritorialne obrambe. V tem skladišču je bila shranjena oborožitev, predvsem za drugi bohinjski bataljon 22. brigade teritorialne obrambe. Ta je bil mobiliziran 28. junija 1991 in angažiran pri blokadi in zavzetju cestnega mejnega prehoda Karavanke, varovanju letališča Lesce ter blokadi vojašnic Bohinjska Bela in Radovljica. Zaradi dobre varovanosti so v njem hranili tudi znatne količine zaplenjenega orožja. Tajna skladišča, tudi ta v hidroelektrarni Savica, so omogočila, da teritorialna obramba ni bila razorožena ter da so se enote pravočasno mobilizirale in uspešno izvedle bojne naloge pri obrambi samostojnosti Slovenije.

Hidroelektrarna Savica je ena od 15 malih hidroelektrarn, v katerih Gorenjske elektrarne, hčerinska družba Elektra Gorenjska, proizvaja zeleno električno energijo na Gorenjskem. Elektrarna predstavlja 44,4-odstotni delež proizvodnje električne energije Gorenjskih elektrarn ter zagotavlja 2,2-odstotni delež letnih potreb po električni energiji v gorenjski regiji. V stoletni dobi obratovanja je proizvedla že **1 milijardo in 100 milijonov kWh** ekološko čiste električne energije. V 100 letih delovanja so jo zaposleni iz Gorenjskih elektrarn tehnično posodobili, avtomatizirali nadzor delovanja, kar se letno odraža tudi na večji količini proizvedene električne energije. V letu 2014, ki je bilo hidrološko izredno ugodno leto, je tako proizvedla kar 27.478.000 kilovatnih ur električne energije.

Aleš Ažman, direktor Gorenjskih elektrarn, je ob odkritju dejal: *»Za Gorenjske elektrarne je HE Savica najpomembnejši objekt za proizvodnjo električne energije. Je hkrati tudi objekt, zgrajen izključno z domačimi napravami in opremo: s prvimi izdelki Peltonovih turbin iz tovarne Litostroj, z generatorji tovarne Rade Končar in s prvimi domačimi zaščitnimi releji iz Iskre. Slavnostno obeležje je danes tudi zahvala vsem predhodnikom, ki so skrbeli za ustrezen razvoj in nadgradnjo hidroelektrarne skozi 100-letno zgodovino Savice.«*

Janez Koselj, predsednik Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Zgornja Gorenjska, je orisal dogodka iz obdobja priprav in vojne za Slovenijo pred 25 leti:

»15. maja 1990 je bilo izdano zglasno povelje, da se mora vsa oborožitev, strelivo in druga bojna tehnika štabov teritorialne obrambe, ki je izven objektov JLA, premestiti pod nadzor JLA. Ta naloga bi morala biti izvršena do sobote, 19. maja 1990, do 24. ure. Radovljiški Občinski štab TO tega povelja ni izvršil, pa tudi ne jeseniški, tržiški in delno kranjski. Glavno skladišče enot TO Kranja, TO Škofje Loke in Pokrajinskega štaba TO za Gorenjsko je bilo v vojašnicah Kranj in Škofja Loka; s kasnejšimi akcijami pa so tajno izvzeli večje količine lastnega orožja in streliva.«

Tu v Bohinju, kjer je bilo shranjeno orožje, strelivo in druga materialno tehnična sredstva bohinjskih enot Teritorialne obrambe v kletnih prostorih sedanje stavbe Občine Bohinj, smo pričeli s fizičnim varovanjem v nedeljo, 29. junija 1990.

Varovanje se je izvajalo do 5. ali 6. decembra 1990, pred tem pa smo v poznih večernih urah 27. novembra 1990 skladišče izpraznili in vsa sredstva prepeljali v tajna skladišča. Najpomembnejše je bilo v Hidroelektrarni Savica, za skladiščenje za več enot TO pa so bila še pri Erlahu v Srednji vasi, pri Kajžarju v Podjelju in na Voglu.

Tu v Hidroelektrarni Savica se skladišče ni spraznilo 28. junija 1991, ko je bila izvedena mobilizacija enot TO Bohinja, pač pa smo v tega in v ostala skladišča prepeljali oborožitev, strelivo in minsko eksplozivna sredstva, last JLA, zaplenjena na mejnih stražnicah na Zgornjem Gorenjskem. Izpraznili smo ga šele v začetku septembra 1991. leta.

Zaradi teh in podobnih odločitev ter akcij lahko z gotovostjo trdim, da slovenska TO ni bila nikoli razorožena, še najmanj gorenjska.

*Omeniti velja, da smo kar precej orožja in streliva že v septembru in oktobru namenili drugim Občinskim štabom TO in tudi 30. Razvojni skupini iz Kočevske reke,« je dejal **Janez Koselj** in se na koncu zahvalil vsem teritorialcem Bohinja za pogumna dejanja, pomoč, predvsem pa za varovanje in obvarovanje vašega in našega orožja, za prispevek Bohinjcev v osamosvojitveni vojni ter zaposlenim za skrbno čuvanje orožja.*

Ob tej priložnosti je podelil spominske listine petim zaupnikom, takrat zaposlenim v hidroelektrarni Savica: **Franco Sodji, Jožetu Sodji, Janezu Pekolu, Janezu Strgarju in Alojzu Marklju.**

Slika 126: Janez Koselj, Andrej Mandelj, Alojz Markelj, Jože Sodja, Janez Pekol, Janez Strgar, Lovro Sodja, doc. dr. Drago Papler in Aleš Ažman na slovesni prireditvi 22. junija 2016 v Ukancu
Vir: Fotografija Mira Jakovina

Slika 127: Direktor Gorenjskih elektrarn Aleš Ažman in župan Bohinja Franc Kramar ob odkritju spominske plošče na pročelje stavbe hidroelektrarne Savica

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 128: Spominska plošča o tajnem skladišču orožja v letih 1990 in 1991 v hidroelektrarni Savica

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 129: Trajno spominsko obeležje Zveze veteranov vojne za Slovenijo predstavlja zahvalo vsem, ki so nudili pomoč enotam Teritorialne obrambe

Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 130: Aleš Ažman je v govoru orisal stoletni razvoj hidroelektrarne Savica
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 131: Poročevalci medijev na dvojnem spominskem dogodku
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 132: Predsednik Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Zgornja Gorenjska Janez Koselj je govoril o pomenu hidroelektrarne Savica kot tajnega skladišča orožja
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 133: Gostje na skriti lokaciji v osrčju Triglavskega narodnega parka, kjer že 66 let deluje hidroelektrarna Savica
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 134: Zaposleni iz družbe Gorenjske elektrarne
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 135: V kulturnem programu je sodeloval veteranski pevski zbor OZVVS Zgornja Gorenjska
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 136: Janez Pekol, prejemnik zahvalne listine
OZVVS Zgornja Gorenjska
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 137: Janez Strgar, prejemnik zahvalne listine
OZVVS Zgornja Gorenjska
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 138: Jože Sodja, prejemnik zahvalne listine
OZVVS Zgornja Gorenjska
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 139: Alojz Markelj, prejemnik zahvalne listine
OZVVS Zgornja Gorenjska
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 140: Lovro Sodja je prevzel priznanje za brata Franca Sodja
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 141: Izgradnja nove hidroelektrarne Savica leta 1949 je bil velik podvig
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

Slika 142: Hidroelektrarna Savica, 22. junij 2016
Vir: Fotografija Mira Jakomina

Slika 143: Slap Savica, junij 2008
Vir: Fotografija dr. Draga Paplerja

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

O KNJIGI IN AVTORJU

Opravljen odgovorna naloga

Anton Rešek

Pripravljen dokumentarni zapis s pričevanji delavcev Elektra Gorenjska o dogodkih v okviru osamosvojitvenih procesov v letu 1991 je eden redkih, če ne celo edinstven primer v slovenskem prostoru, ki na zelo nazoren in avtentičen način opisuje najvažnejše dogodke v podjetju, ki je bilo na Gorenjskem zadolženo za distribucijo električne energije tudi v času agresije na Slovenijo.

Elektro Gorenjska kot eno izmed podjetij državnega pomena je imelo v pripravi in v času odpora na agresijo enot JLA na vitalne objekte po komaj rojeni Republiki Sloveniji zelo pomembno nalogo. Vsi pisni spomini, predvsem pa avtor, so sprejeli odgovorno nalogo, da so po 25 letih uspeli po arhivih izbrskati vse pomembne zapise in jih oblikovati v pregledno obliko, ki bralcu na enostaven način ponudi opis najpomembnejših dogodkov na večjem delu Gorenjske.

Posebno mesto predstavljajo opisi direktnih akcij, ki so se odvijale dobesedno pred očmi agresorskih vojakov, v nekaterih primerih pa ob njihovi neposredni navzočnosti in pod grožnjo uporabe naperjenega orožja. Pomemben delež v zapisu predstavljajo tudi fotografije, ki še dodatno argumentirano poudarjajo izvedene akcije posameznih delavcev Elektra Gorenjska.

Avtor v začetku opiše ustroj podjetja, vendar samo toliko, kot je potrebno za razumevanje izvajanih nalog v celostni strukturi razvejanega sistema distribucije električne energije po Gorenjski. Zelo pomembna je bila že predpriprava na možne situacije, ki bi se kot potreba pojavile v času izvedbe oz. realizacije načrta odpora civilnih struktur proti agresorju. Podjetje je imelo izdelane ukrepe oziroma načrte za pripravljenost, za mobilizacijo in za delovanje v vojni. Vsi pisni dokumenti so bili tudi različno barvno označeni za lažje in hitrejše odkritje ter oddajo v uporabo. Takrat se je veliko gradilo tudi na zaupanju kot pomembnem elementu, ki ga danes, žal, marsikje pogrešamo.

Ne želim manipulirati ali primerjati izvajanje nalog posameznikov ob nastalih izpadih električne napetosti, ki so se v preteklosti dogajali ob slabih vremenskih razmerah, pa vendar so se prav te in podobne izkušnje s pridom uporabile pri izvajanju načrtanih ukrepov pripravljenosti. To se je izvajalo ravno obratno; prekinitve dobav električne energije posameznim vojašnicam in drugim vojaškim objektom so se namreč izvajale načrtno s ciljem onemogočanja delovanja enot JLA. Avtor pravilno ugotavlja, da je imela elektroenergetska infrastruktura pomembno vlogo z vidika pritiska na JLA. Istočasno so bili ukrepi izklapljanja elektroenergetskih naprav v veliko pomoč tudi enotam TO in milice.

Čeprav je bilo podjetje po liniji vodenja in odločanja o uporabi ustreznih ukrepov za oviranje in onemogočanje delovanja JLA odgovorno republiški koordinaciji, je bilo v veliko primerih zelo uspešno tudi sodelovanje na regijskem nivoju, kjer je posamezne ukrepe določala tudi koordinacijska podskupina za Gorenjsko, ki je imela neposreden nadzor nad situacijo in je lahko takoj usmerila potrebne ukrepe tja, kjer je bilo to v danem trenutku najbolj potrebno. Tako sodelovanje je bilo uspešno tudi zaradi zaupanja v ljudi, zaposlenih na ključnih položajih, ki so velikokrat izpostavljali svoja življenja za uresničitev zadanih nalog.

Prav izpostavljenost posameznika kot državljana nove države Slovenije, ki je imel pred seboj samo vidik boriti se proti agresorju z znanjem in ne z orožjem, je bila do sedaj vedno premalo cenjena in opisana v junaških in odločnih dejanjih, ko je šlo za pravično stvar. In tu, na Gorenjskem, tako kot tudi drugod po Sloveniji, so se posamezniki izredno izkazali s svojim znanjem, pogumom in tudi iznajdljivostjo, ki je bila večkrat potrebna, da se je agresorju na vsakem koraku dokazovalo, da ni zaželen na slovenskih tleh. Agresor je aktivnosti delavcev Elektra Gorenjska občutil na karavlah na avstrijsko-slovenski meji, v vojašnicah po Gorenjski, torej vsepovsod, kjer je do junija 1991 sobival z nami. Delavci so bili požrtvovalni tudi pri hitri odpravi poškodb, ki so nastale ob napadih letal JLA na oddajnik RTV Krvavec, na Brnik ter na karavanškem platoju. Vsa popravila so se izvajala pod psihozo ponovnega napada in so bila kljub temu kakovostno izvršena.

Delavci Elektra Gorenjska so bili ob svojih rednih delovnih obveznostih, ki so jih morali izvajati po območjih pod nadzorom agresorja, tarča pritiskov, groženj in tudi fizičnih napadov, vse do odhoda zadnjega vojaka JLA iz Republike Slovenije 25. oktobra 1991. leta. Ob takih neljubih dogodkih se je marsikdo lahko zamislil, kako in kaj spremeni do nedavna lojalnega sogovornika (pripadnika JLA) v popolnoma drugega človeka, sovražnega do vsega slovenskega.

Pričevanja udeleženih zaposlenih iz Elektra Gorenjska in celotne civilne družbe je dokumentaren zapis kot pomemben prispevek pri osamosvojitvenih procesih v času od 1990. do 1991. leta. Avtor je v dokumentarnem zapisu zajel vsa najpomembnejša dejanja z Gorenjske in zaključil z opisom dejavnosti, ki se izvajajo danes, 25 let po osamosvojitvi, skupaj z ustreznimi veteranskimi organizacijami, ki z različnimi oblikami prikazovanja takratnih dogodkov skušajo ohranjati spomin na del zgodovine, ki je bil kot dolgoleten cilj uresničen s skupnimi močmi oboroženega in neoboroženega dela državljanov in državljanov Republike Slovenije.

Kranj, 10. 11. 2016

Anton Rešek

Dokumentirana pričevanja prelomnega časa

Mag. Drago Štefe

Dokumentarni zapis me je popeljal v čas osamosvojitvene vojne. Bilo je precej tvegano, ampak vsi, ki smo bili v to vpeti, smo ohranjali pokončno domoljubno držo. K sreči ni bilo hujših ukrepov, skrbi in strahu pa tudi ni bilo malo.

Elektro Gorenjska je bilo eno izmed podjetij državnega pomena, zato smo imeli natančno izdelane obrambne priprave za vse pomembne faze, ki bi prišle v poštev v izrednih situacijah. Seveda je bila situacija ob začetku vojaškega posega JLA v popolnem nasprotju z obrambnimi pripravami, pri katerih je imela JLA glavno vsebinsko nalogo.

Vedeli smo, da bo naša glavna naloga ovirati JLA pri možnem izvajanju njihovih nalog. Naša elektroenergetska infrastruktura je imela najpomembnejšo vlogo v normalnem delovanju njihove infrastrukture. Tako je bilo mogoče izvajati hud pritisk na njihovo ustaljeno delovanje v vojašnicah in ostalih njihovih objektih.

Odgovorni smo bili republiški koordinaciji, operativno pa tudi skupini na Gorenjskem. Naša RTP Zlato polje, ki je napajala ves kompleks vojašnic, je bila najbližja strateška točka v bližini vojašnice. Zato je bila posebno močno branjena. Izdal sem tudi nalog, da pomagamo v vseh možnih ozirih Teritorialni obrambi v prizadevanju, da ta strateška točka najbolje opravi svojo pomembno nalogo.

Električna energija je bila najpomembnejši infrastrukturni del, zato je bil tudi prvi poklican k ukrepom proti objektom JLA. Prav zaradi tega smo bili energetiki prvi civilisti, ki smo bili pod hudim pritiskom vodstva JLA, da takoj ukinemo naše ukrepe. Nasprotno, mi smo ukrepe stopnjevali in za sebe lahko rečem, da sem bil deležen hudih groženj in pritiskov.

Naši operativni monterji so opravili vse obratovalne manipulacije in tudi ko je bila ogrožena njihova osebna varnost, niso klonili. Marsikje so morali izklapljeti objekte na mestih, ki so bili oddaljeni od vojaških objektov, in potem z obratovalnimi posegi priklopiti določene dele omrežja, ki je napajalo naše odjemalce. Izkazali so se s svojim pogumom v zavesti, da gre za pravično stvar.

Da to veliko dejanje naših ljudi in večine slovenskega življa ne bi prišlo v pozabo, sem že leta 2001 kot družbeno odgovorno podjetje imenoval dr. Draga Paplerja, da pripravi projekt Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna za Slovenijo leta 1991. Ta projekt je od ideje do končnega izdelka po 15 letih skrbnega zbiranja, pričanj ter raziskovanja dokumentov dokončan in predstavlja enega najboljših pričevanj civilnih struktur in zanesljivo edinega v elektroenergetskem sistemu Slovenije.

Po 25 letih samostojne Slovenije sem ponosen na edinstven izdelek, ki bo pričal o dogodkih tistega prelomnega časa in o naši vlogi v njem.

Vsem v Elektru Gorenjska se ponovno zahvaljujem za vse opravljene naloge, za kar sta bila potrebna pogum in iznajdljivost, saj smo imeli opravka z agresorjem, ki je bil pripravljen uporabiti tudi orožje.

Kranj, 5. 12. 2016

mag. Drago Štefe

Doc. dr. Drago Papler

Doc. dr. Drago Papler

Doc. dr. Drago Papler (1960) ima po izobrazbi interdisciplinarna znanja: je doktor znanosti, magister gospodarski inženir, univerzitetni diplomirani ekonomist, diplomirani gospodarski inženir in inženir elektroenergetike. V Elektru Gorenjska je 20 let deloval na področju priprave dela in tehnične komercialne investicij. Deloval je v pripravi investicij novih visokonapetostnih daljnovodov, kablovodov in transformatorskih postaj ter nizkonapetostnega omrežja od predizmer, priprave predračunov, pogodb za izvajanje, nadzora gradenj in obračuna. Vključen je bil v komisijo za ocenjevanje škod poškodovanih elektroenergetskih objektov in naprav poslovne enote Elektra Kranj, ki so nastale zaradi orkanskega vetra leta 1984, žledu leta 1985, poplav leta 1990 in osamosvojitvene vojne leta 1991. V času osamosvojitvene vojne je bila razporejen na delovno dolžnost v okviru oddelka za gradnje poslovne enote Elektra Kranj. Kot član komisije za sanacijo poškodovanih elektroenergetskih naprav zaradi

agresije na Slovenijo je ocenjeval škodo za stroške za izvedbo sanacije. Kot publicist je poročal o dogodkih na elektroenergetskih napravah za strokovni časopis slovenskega elektrogospodarstva Elgo, današnji Naš stik, in strokovno revijo EGES – energetika, gospodarstvo, ekologija skupaj.

Po odprtju trga z električno energijo se je ukvarjal z marketingom in s prodajo. Od leta 2006 je bil vodja Službe za investicije in razvoj v družbi Gorenjske elektrarne, kjer mu je bil ob rednem vzdrževanju obstoječih elektrarn cilj izgradnja novih proizvodnih naprav na obnovljive vire energije. Za uspešne in učinkovite raziskovalne, razvojne, izobraževalne in promocijske projekte je prejel več priznanj: nagrado Srečko Kosovel Univerze na Primorskem (2007), priznanje energetski menedžer (2008) za prvonagrajeni sonaravni projekt 2008, Trimovo raziskovalno nagrado za magistrsko delo z naslovom Primerjava razvojnih učinkov obnovljivih virov energije (2009), državno nagrado za prispevek k trajnostnemu razvoju družbe (2009), posebno priznanje za razvoj in promocijo okolju prijazne proizvodnje elektrike (2010) in pohvalo za uspešno izveden projekt oziroma aktivnosti pri delu združenja slovenskih elektroenergetikov CIGRE-CIRED (2013). Od leta 2011 do leta 2014 je bil vodja organizacijske enote Investicije, razvoj in projektiranje v družbi Gorenjske elektrarne. Od januarja 2015 je svetovalec direktorja za raziskave in razvoj v družbi Gorenjske elektrarne. Leta 2014 je uspešno zaključil projekt uvajanja sistema kakovosti po standardu ISO 9001:2008 v podjetje, leta 2016 je implementiral standard ISO 50001:2011 za upravljanje z energijo v sistem vodenja kakovosti podjetja. V družbi Gorenjske elektrarne je od leta 2014 predstavnik vodstva za sisteme vodenja kakovosti in obvladovanje tveganj, od leta 2016 pa še za vodenje sistemov upravljanja z energijo. Z uspešnim zagovorom doktorske disertacije z naslovom Ekonomski učinki liberalizacije trga distribucije električne energije v Sloveniji pod mentorstvom prof. dr. Štefana Bojneca na doktorskem študijskem programu Management Fakultete za management Univerze na Primorskem je 11. decembra 2013 postal

doktor znanosti. Njegova raziskovalna področja so: elektroenergetika, obnovljivi viri energije, management, ekonomika, agroekonomija in turizem.

Kot docent za področje ekonomije in predavatelj energetskih in proizvodnih sistemov, obnovljivih virov energije ter učinkovite rabe energije je vključen v pedagoško delo višjih, visokih in podiplomskih izobraževalnih programov. Sodeluje v strokovnih združenjih in kot predavatelj na konferencah, vodi projekte trajnostnega razvoja in sodeluje v znanstveno-raziskovalnih projektih. Bil je urednik glasil, regijske televizije in zbornikov. Posebno pozornost posveča zgodovini elektrifikacije in razvoju elektroenergetike, domoznanskim in kulturnim vsebinam. Ustvarja filmska in fotografska dela. Pripravil je več projekcij in razstav s tematskimi cikli. Kot publicist je v 35 letih objavil več tisoč poljudnih in strokovnih člankov, sodeloval je pri pripravi številnih televizijskih oddaj. Njegova bibliografija obsega 26 izvirnih znanstvenih člankov, 180 prispevkov na konferencah, pet znanstvenih monografij, osem strokovnih knjig s področja elektroenergetike, obnovljivih virov energije in trajnostnega razvoja ter sedem zgodovinskih domoznanskih knjig in zbornikov.

Pričujoča monografija z naslovom Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna leta 1991 je tretja samostojna avtorjeva knjiga in dvajseta knjiga v soavtorstvu, ki zaokroža njegovo tematsko širino publicističnega, strokovnega in znanstvenega dela.

1. Dokumentacija DO Elektro Gorenjska, 1990.
2. Dokumentacija Elektro Gorenjska, p. o., 1991–1997.
3. Dokumentacija Elektro Gorenjska, d. d., 1998–2016.
4. EGES, revija energetika, gospodarstvo, ekologija, skupaj, 2016.
5. ELGO, poslovno glasilo Elektro Gorenjska, d. d., 2003–2016.
6. ELGO, glasilo delavcev slovenskega elektrogospodarstva, 1990–1992.
7. Erzin Zlato, Polajnar Edo in Alidžanović Asim. Arhivsko gradivo, vojna 1991, dec. 1991.
8. Fotografsko gradivo: dr. Drago Papler, Mirko Kunšič, Fototeka Gorenjskega muzeja, Janez Šorli, Joško Wrolich, arhiv UNZ, PO ZVVS Gorenjska, Miro Jakomin.
9. Gorenjski glas, 1991.
10. Klinar Rina. Zgornja Gorenjska: 1990–1991, Utrinki (pred)osamosvojitvenih dni: monografija/Rina Klinar. Radovljica: OZVVS, 2001.
11. Naš stik, glasilo/revija slovenskega elektrogospodarstva, 1992–2016.
12. Papler Drago, idr. Elektro Gorenjska: 1990–2000. Kronološki almanah razvoja Elektra Gorenjska. Kranj: Elektro Gorenjska, 2001.
13. Papler Drago. Elektroenergetika skozi čas. 40 let Elektra Gorenjska: 1963–2003 na stoletnih elektrifikacijskih temeljih predhodnikov in ustvarjalnost sodobnikov. Kranj: Elektro Gorenjska, 2003.
14. Papler Drago. Gorenjska elektroenergetika med vojno za Slovenijo. Vloga Teritorialne obrambe Gorenjske v procesu osamosvajanja Republike Slovenije 1990–1991, zbornik (urednik Anton Rešek). Kranj: Pokrajinski odbor Zveze veteranov vojne za Slovenijo Gorenjske. Kranj: 2016, str. 394–399, 420.
15. Papler Drago. Arhivska dokumentacija in osebni zapiski pogovorov o osamosvojitveni vojni 1991, zbrana v obdobju 1991–2016. Kranj, 2016.
16. Bibliografija člankov Draga Paplerja o elektroenergetskem sistemu v obdobju 1980–2003, Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana.

KAZALO VSEBINE

BESEDA AVTORJA	4
NAGOVOR IZDAJATELJA	5
1 PROCESI PRI NASTAJANJU NOVE DRŽAVE	7
1.1 DEMOKRATIČNE VOLITVE IN PLEBISCIT LETA 1990	8
1.2 PRELOMNO LETO 1991	8
2 ELEKTRIKA KOT POMEMBNA INFRASTRUKTURA	11
2.1 STRATEŠKI POMEN ELEKTROENERGETSKIH OBJEKTOV	12
2.2 OBRAMBNA PRIPRAVLJENOST ELEKTRA GORENJSKA	12
2.3 IZVAJANJE UKREPOV JE POTEKALO KOT LOGIČNO DEJANJE	12
2.4 POMEMBNE NALOGE ZA ELEKTROGOSPODARSTVO	13
2.5 OPERATIVNA SKUPINA ZA GORENJSKO	13
2.6 OPERATIVNA KOORDINACIJA OBRATOVANJA	14
3 TAJNO SKLADIŠČE OROŽJA V HIDROELEKTRARNI SAVICA	17
3.1 VOJAŠKI POMEN HIDROELEKTRARNE SAVICA	18
3.2 SKRIVNA LOKACIJA V HIDROELEKTRARNI SAVICA	18
3.3 ZAUPNIKI IZ HIDROELEKTRARNE SAVICA SO VAROVALI OROŽJE	22
4 PRIPRAVE NA OSAMOSVOJITEV S TESNOBO V SRCU	25
4.1 ZAVAROVANJE INFRASTRUKTURNIH OBJEKTOV	26
4.2 ZAOSTROVANJE IN INCIDENT NA PTUJU	26
4.3 OPOZORILNI IZKLOPI VOJAŠKIH OBJEKTOV	28
4.4 ODPRT KARAVANŠKI PREDOR	30
4.5 V PRIPRAVLJENOSTI IN POZORNI NA RAZMERE	31
5 BLOKADE OSKRBE IN STOPNJEVANJE NAPETOSTI V SPECIALNI VOJNI ZA SLOVENSKO SUVERENOST	33
5.1 BARIKADE CEST IN BLOKADA VOJAŠKIH OBJEKTOV	34
5.2 ELEKTRIČARJI IZVRŠILI ZAHTEVNE IN ODGOVORNE NALOGE	39
5.3 GROŽNJA Z NAPADOM NA OBRATOVALNO-ENERGETSKI CENTER	40
5.4 KRANJSKO VOJAŠNICO OPAZOVALI Z DALJNOGLEDOM	42
5.5 PRETEČA NEVARNOST IZ VOJAŠNICE	43
5.6 NA SREDI MED DVEMA OBOROŽENIMA SILAMA	46

6	BOJ ZA KOMUNIKACIJE V PSIHOLOŠKI VOJNI ZA SLOVENSKO DRŽAVNO SAMOSTOJNOST	49
6.1	RAZGLASITEV SUVERENOSTI DRŽAVE SLOVENIJE	50
6.2	MOBILIZACIJA IN RAZPOREDITEV NA DELOVNO DOLŽNOST	50
6.3	ODKLOPI VOJAŠKIH OBJEKTOV NA JEZERSKEM	51
6.4	ZBIRALI PODATKE ZA POVRAČILNE UKREPE	53
6.5	PRETEPLI NADZORNIKA	55
6.6	ODKLOPI TRŽIŠKIH KARAVEL	58
6.7	ODKLOPI VOJAŠKIH OBJEKTOV V ŠKOFJI LOKI	60
6.8	PRIDRŽANA NA KARAVLI NA TROMEJI	63
6.9	PROPAGANDNA VOJNA GLEDE RAZMER V SLOVENIJI	64
6.10	ODKLOPI DRUGIH VOJAŠKIH OBJEKTOV NA OBMOČJU ELEKTRA ŽIROVNICA	66
7	POŠKODBE ELEKTROENERGETSKIH OBJEKTOV V VOJAŠKIH OPERACIJAH	69
7.1	NALOGA PO ZASEDBI MEJNIH PREHODOV	70
7.2	OFENZIVNE AKCIJE PROTI OKUPATORSKIM ENOTAM IN OBJEKTOM	75
7.3	PRESTRELJEN DALJNOVOD ZA KRANJSKO GORO	75
7.4	PREKINJEN DALJNOVOD ZA LETALIŠČE BRNIK	78
7.5	IZPUSTITEV PRIDRŽANEGA POGOJEVALI Z OSKRBO Z ELEKTRIKO IN S HRANO	83
7.6	STRELJANJE NA KARAVANŠKEM PLATOJU	87
8	RAKETIRANJE TELEVIZIJSKEGA ODDAJNIKA NA KRVAVCU	93
8.1	LETALSKI NAPAD NA RTV KRVAVEC	94
8.2	TESNOBA PRI MENJAVI TRANSFORMATORJEV NA KRVAVCU	95
9	VZPOSTAVITEV NEODVISNOSTI SLOVENIJE	111
9.1	IZKLOP ELEKTRIKE SREDSTVO PRITISKA NA VOJSKO	112
9.2	VOJNA IN MIR	112
9.3	VOJNA ŠKODA	112
9.4	BRIONSKA DEKLARACIJA	112
9.5	SABOTAŽE NA DALJNOVODIH	113
9.6	IZTEK TRIMESEČNEGA MORATORIJA	113
9.7	RAZPAD JUGOSLOVANSKE VOJSKE – MORALA JE BILA NA TLEH	113
9.8	ODHOD ZADNJEGA VOJAKA JLA IZ SLOVENIJE	115
9.9	PRIZNANJE ELEKTROGOSPODARSTVU ZA ZASLUGE MED OSAMOSVOJITVENO VOJNO	115

10 RAZISKAVA IN POMNIKI VOJNE ZA SLOVENIJO	117
10.1 OD RAZSTAVE DO RAZISKAVE	118
10.2 ZAPISI IN RAZSTAVA OB 50-LETNICI ELEKTRA GORENJSKA	121
10.3 SPOMINSKO SREČANJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO V HIDROELEKTRARNI SAVICA	123
10.4 ODKRITJE OSAMOSVOJITVENE SPOMINSKE PLOŠČE V HIDROELEKTRARNI SAVICA	125
O KNJIGI IN AVTORJU	135
OPRAVLJENA ODGOVORNA NALOGA	136
DOKUMENTIRANA PRIČEVANJA PRELOMNEGA ČASA	138
O AVTORJU	140
VIRI	142
KAZALO VSEBINE	143
KAZALO SLIK	146
IMPRESUM	151

KAZALO SLIK

Slika 1:	Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna za Slovenijo leta 1991 – Oblikovanje: Simon Papler	9
Slika 2:	Direktor Elektra Gorenjska mag. Drago Štefe, 1980 – 2003	13
Slika 3:	Vodja obrambnih priprav Elektra Gorenjska Drago Kump	13
Slika 4:	Peter Lavtar, vodja oddelka za obratovanje Poslovne enote Kranj Elektra Gorenjska, leta 1991	14
Slika 5:	Peter Lavtar je leta 2001 razlagal o izvedenih aktivnostih pri obratovanju elektroenergetskih naprav in o nevarnostih, ki so jim bili izpostavljeni zaposleni	15
Slika 6:	Jože Papler, vodja nadzorništva Podbrezje, se je leta 1992 spominjal aktivnosti zaščite in varovanja Narodne zaščite pri opazovanju ključnih elektroenergetskih objektov, kot je bila razdelilna transformatorska postaja Naklo	15
Slika 7:	Prva hidroelektrarna Savica, december 1945	19
Slika 8:	Stavba hidroelektrarne Savica, v kateri je bilo v letih 1990 in 1991 tajno skladišče orožja	19
Slika 9:	Okvirjena slika z opisom stare vojaške hidroelektrarne Savica, gonilnikom in s tehničnimi podatki sedanje hidroelektrarne Savica	20
Slika 10:	Strojnica hidroelektrarne Savica, Ukanc 140	20
Slika 11:	Generator hidroelektrarne Savica	21
Slika 12:	Kletni prostori pod strojnico hidroelektrarne Savica, kjer je bilo tajno skladišče orožja	21
Slika 13:	Udeleženci spominskega srečanja ob 25-letnici skrivne lokacije skladišča orožja v hidroelektrarni Savica 25. februarja 2016	23
Slika 14:	Strel na elektromonterja Borisa Frasa iz ptujske vojašnice, Elgo, 7. junij 1991, str. 2	27
Slika 15:	Elektromonter Boris Fras v mariborski bolnišnici, Elgo, 7. junij 1991, str. 1	28
Slika 16:	Peter Košir pri transformatorski postaji Medvodje, kjer je odklopil električno energijo graničarjem državne meje na Košuti	29
Slika 17:	»Elektromonterji smo bili v nevarnosti pri odklopih karav. Strah me je bilo, pa tega nisem smel pokazati, da ne bi bil sumljiv. Prepričljiv sem moral biti, čeprav sem se zlagal, da sem opravil nalogo,« je dejal Peter Košir, ki je bil v času osamosvojitvene vojne elektromonter v krajevnem nadzorništvu Tržič.	29
Slika 18:	Notranjost transformatorske postaje na karavanškem platoju	30
Slika 19:	Bernard Balantič in Janez Vidic	30
Slika 20:	Razpored dežurne službe Elektra Gorenjska, Poslovna enota Kranj od 13. maja do 16. junija 1991	31
Slika 21:	Razpored dežurne službe Elektra Gorenjska, Poslovna enota Kranj od 17. junija do 22. julija 1991	31
Slika 22:	Asim Alidžanović	34
Slika 23:	Barikade s tovornimi vozili pred osnovno šolo Franceta Prešerna na cesti za kranjsko vojašnico	37
Slika 24:	Blokada prometa na mostu čez Tržiško Bistrico v Bistrici pri Naklem	37
Slika 25:	Kolona oklepnih vozil na gorenjski regionalni cesti se je na vrhu klanca pri Podbrezjah razcepila na smeri Jesenice in Tržič	38

Slika 26:	Mag. Drago Štefe, direktor podjetja Elektro Gorenjska (1980–2003)	40
Slika 27:	Vodja Obratovalno-energetskega centra Elektra Gorenjska Boštjan Vogelnik	41
Slika 28:	Boštjan Vogelnik na delovnem mestu	41
Slika 29:	Boštjan Vogelnik v sobi, v katero so se stekale vse informacije o obratovanju na električni mreži Gorenjske in razmerah na terenu	41
Slika 30:	Mag. Matija Nadižar	42
Slika 31:	Mag. Matija Nadižar in Gregor Štern v razdelilni transformatorski postaji Labore	42
Slika 32:	Teritorialci na položajih pri vrtnariji na Zlatem polju v Kranju	43
Slika 33:	Več kot 30 let delujoči Distribucijski center vodenja na Zlatem polju je ves čas opravljal zahtevne naloge vodenja in obratovanja. Fotografija iz knjige Draga Paplerja in drugih avtorjev z naslovom Elektro Gorenjska 1990–2000: kronološki almanah razvoja Elektra Gorenjska (2001, str. 37)	44
Slika 34:	Dežurna energetika v Distribucijskem centru vodenja na Zlatem polju sta podnevi in ponoči bdela nad elektroenergetskimi napravami Elektra Gorenjska	45
Slika 35:	Izdajanje komand s sinoptične plošče je postopoma prevzel računalnik v DCV Elektra Gorenjska Kranj	45
Slika 36:	Janko Pavlič, dežurni energetik	46
Slika 37:	Franc Lesičnik (prvi z desne) se na Zlatem polju v Kranju ni zavedal nevarnosti, ko je bil na sredini med dvema oboroženima silama. Na fotografiji je s svojo ekipo, ki je skrbela za vzdrževanje in obratovanje v krajevnem nadzorništvu Stražišče.	47
Slika 38:	Emil Finžgar, dežurni energetik	47
Slika 39:	Matjaž Kotnik pri transformatorski postaji na Jezerskem vrhu	51
Slika 40:	Izklop napetosti v omarici transformatorske postaje Jezerski vrh je nevarno	51
Slika 41:	Proti mejnemu prehodu Jezerski vrh je krenila oklepna enota treh Prag. Streljanje iz samohodnega protiletalskega topa Praga 30 mm na Jezerskem vrhu je povzročilo škodo na stavbi mejnega prehoda in prisililo miličnike v predajo. Izpustili so jih še isti dan zvečer.	52
Slika 42:	Na Gorenjskem je bil 27. junija 1991 najprej zavzet mednarodni mejni cestni mejni prehod Jezersko. Kot prvega so ga enote Teritorialne obrambe in milice dobile nazaj 29. junija 1991 ob 19.15. Fotografijo so posneli avstrijski cariniki.	52
Slika 43:	Matjaž Kotnik, namestnik vodja nadzorništva Visoko, je opravljal stikalne manipulacije s progovnim stikalom za vklop ali izklop visokonapetostnega daljnovoda. Na Suhi je pokazal mesto incidenta vojakov JLA na Franca Gašperlina.	54
Slika 44:	Stavba vojaškega objekta na Suhi pri Predosljah	55
Slika 45:	Vojaški prisluškovalni center Suha pri Predosljah	55
Slika 46:	Franc Gašperlin	56
Slika 47:	»Zob in članek v časopisu sta spomin na vojno leta 1991,« pravi Franc Gašperlin	56
Slika 48:	Transformatorska postaja na mednarodnem mejnem prehodu Jezersko, leta 2001	57
Slika 49:	Na mejnem prehodu Ljubelj je zavihrala slovenska zastava	58
Slika 50:	Mejni prehod Ljubelj v slovenskih rokah	58
Slika 51:	Transformatorska postaja Medvodje	59
Slika 52:	Peter Košir, fotografiran maja 2001	59

Slika 53:	Daljinovod za transformatorsko postajo Vojne pošte Crngrob	60
Slika 54:	Transformatorska postaja VP Crngrob	61
Slika 55:	Transformatorska postaja Stolpnice Škofja Loka	61
Slika 56:	Vodja nadzorništva Škofja Loka Bojan Luskovec	61
Slika 57:	Bojan Luskovec pri transformatorski postaji Stolpnice v Škofji Loki	62
Slika 58:	Bojan Luskovec, leta 2001	62
Slika 59:	Simon Cuznar	63
Slika 60:	Simon Cuznar in Franc Ravnik v nadzorništvu Kranjska Gora	63
Slika 61:	Ivko Blenkuš, vodja nadzorništva Kranjska Gora	65
Slika 62:	Odklop elektrike v transformatorski postaji pri stražnici v Ratečah	66
Slika 63:	Mejni prehod Rateče je bil med osamosvojitveno vojno z odklopom v transformatorski postaji brez elektrike, vode in hrane	66
Slika 64:	Mejni prehod Korensko sedlo, 27. junij 1991	67
Slika 65:	Franc Jauh, vodja nadzorništva Radovljica, leta 1992	67
Slika 66:	Franc Jauh v RTP Radovljica, leta 1992	67
Slika 67:	Tanki na območju letališča Brnik	70
Slika 68:	Poročilo o motnjah na visokonapetostnih napravah Elektra Gorenjska od 25. 6. do 1. 7. 1991, stran 1 (dežurni energetik – dispečer Andrej Pogačnik)	71
Slika 69:	Poročilo o motnjah na visokonapetostnih napravah Elektra Gorenjska od 25. 6. do 1. 7. 1991, stran 2 (dežurni energetik – dispečer Andrej Pogačnik)	72
Slika 70:	Poročilo o motnjah na visokonapetostnih napravah Elektra Gorenjska od 1. 7. do 5. 7. 1991, stran 3 (dežurni energetik – dispečer Andrej Pogačnik)	73
Slika 71:	Obvestilo o uporabi zaklonišč Elektra Gorenjska, PE Kranj	74
Slika 72:	Obvestilo o dežurstvu za zagotovitev materiala v Elektronabavi, Elektro Gorenjska, PE Kranj	74
Slika 73:	Prestreljen in popravljen 35-kilovoltni daljinovod od razdelilne transformatorske postaje (RTP) Ukova Jesenice–RTP Kranjska Gora	76
Slika 74:	Poročilo o motnji št. 198 28. junija 1991 na 35-kilovoltnem daljinovodu RTP Ukova Jesenice–RTP Kranjska Gora	76
Slika 75:	Vodniki daljinovoda za Kranjsko Goro na območju Hrušice	77
Slika 76:	Janez Vidic, vodja nadzorništva Jesenice	77
Slika 77:	Andrej Ropret, vodja nadzorništva Cerklje na Gorenjskem	79
Slika 78:	Nevarno dejanje diverzanta Roberta Fajona, rekonstrukcija dogodka, junij 2001	79
Slika 79:	Robert Fajon je porezal žice za daljinovod za Vojno pošto Brnik	80
Slika 80:	Prekinitev daljinovoda na odcepu za letališče Brnik, rekonstrukcija dogodka, junij 2001	80
Slika 81:	Hangar Adrie Airways po letalskem napadu na letališču Brnik	80
Slika 82:	Tanki so zavzeli položaje na letališču Brnik	81
Slika 83:	Prodor tankov so ovirala civilna vozila: tovornjaki in avtobusi	81
Slika 84:	Prelomno dejanje: vdaja vojakov JLA, ki zapuščajo blokirane tanke na letališču na Brniku	82
Slika 85:	Posledica preboja tankov so bili uničeni avtobusi, ki so jih ovirali na poti do letališča Brnik	82
Slika 86:	Dogovor na Občini Jesenice glede karavanškega platoja	85
Slika 87:	Janez Koselj in Janko S. Stušek ob okvirjenem dogovoru o izpustitvi Janeza Koselja in umiku JLA s karavanškega platoja	85

Slika 88:	Načrt izvajanja bojnih delovanj v vojni za Slovenijo 1991 v stavbi Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Zgornja Gorenjska v Radovljici	87
Slika 89:	Bernard Balantič, vodja oddelka za obratovanje v Poslovni enoti Žirovnica Elektra Gorenjska	88
Slika 90:	Poškodbe na fasadi transformatorske postaje na karavanškem platoju	89
Slika 91:	Poškodbe na notranji strani vrat transformatorske postaje na karavanškem platoju	89
Slika 92:	Poškodovana vrata stikalnega bloka v transformatorski postaji objekta H1 na karavanškem platoju	91
Slika 93:	Silvester Berguš, Andrej Ropret, Robert Fajon, Boris Mušič iz nadzorništva Cerklje so se po desetih letih, 2. julija 2001, še živo spominjali dogodkov osamosvojitvene vojne	94
Slika 94:	Nekdanji in sedanji vodja nadzorništva Cerklje Andrej Ropret in Boris Mušič pri pregledu dokumentacije in dokumentarnih časopisnih člankov o vojnih operacijah	95
Slika 95:	Boris Mušič	98
Slika 96:	Raketiran RTV oddajnik Krvavec	99
Slika 97:	Naprave za sprejem in oddajanje radijskih in televizijskih signalov na Krvavcu	100
Slika 98:	Prestreljena pločevina	100
Slika 99:	Poškodbe streljanja na objektu	101
Slika 100:	Cilj napada vojaških letal Mig21 je bil RTV oddajnik na Krvavcu	101
Slika 101:	Ostanki streljanja na fasadi objekta	101
Slika 102:	Razdejana transformatorska postaja RTV Krvavec, 2. julij 1991	102
Slika 103:	Boris Mušič, v času vojne namestnik nadzornika Cerklje, od leta 1994 vodja nadzorništva Cerklje	102
Slika 104:	Bojan Maček, leta 2001	102
Slika 105:	Elektromonter Zdravko Udir je iz montažne delavnice Elektra Kranj odšel na intervencijsko zamenjavo transformatorjev na Krvavec, 2. julija 1991	103
Slika 106:	Zdravko Udir v nadzorništvu Železniki leta 2004	103
Slika 107:	Bojan Maček je 2. julija 1991 s specialnim vozilom na Krvavec pripeljal dva nadomestna transformatorja; dogodka se je s tesnobo spominjal 3. septembra 2001	103
Slika 108:	Transformatorju je izteklo transformatorsko olje	104
Slika 109:	Robert Fajon pri montaži transformatorja	105
Slika 110:	Poškodovana transformatorja na Krvavcu	105
Slika 111:	Ekipa je opravila demontažo poškodovanih transformatorjev: skrajšala kabel povezave, izdelala nove končnike in montirala nove transformatorje. Na fotografiji električarja pri delu na Krvavcu, 2. julija 1991.	106
Slika 112:	Prvi transformator je bil popolnoma uničen, iz njega je odtekalo olje, drugi je imel uničena hladilna rebra	107
Slika 113:	Delo elektromonterjev je spremljala Teritorialna obramba	107
Slika 114:	Posledice raketiranja so bile vidne na vratih transformatorske postaje RTV Krvavec	108
Slika 115:	Prestreljeni transformatorski boksi na Krvavcu	108
Slika 116:	Pano z razstave ob 10-letnici vojne za Slovenijo, ki jo je pripravil Gorenjski muzej iz Kranja leta 2001	109
Slika 117:	Mihael Skuber, fotografirano 12. maja 1992	114
Slika 118:	Odhod zadnjih vojakov JLA iz kranjske vojašnice 21. oktobra 1991	115

Slika 119:	Razstava Gorenjska v vojni za samostojno Slovenijo, leta 2001 v vojašnici Kranj	118
Slika 120:	Dopis Elektra Gorenjska, I – ing. Pap / 157 / 2001, 15. 7. 2001, Raziskava in zgodovinska pričevanja: Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna za Slovenijo leta 1991 – načrt vsebinske zasnove dokumentarne raziskave	119
Slika 121:	Dopis Elektra Gorenjska, I – ing. Pap / 223 / 2001, 22. 10. 2001 o projektu Elektro Gorenjska in osamosvojitvena vojna za Slovenijo leta 1991	120
Slika 122:	Medpano Čas vojne na razstavi Elektro Gorenjska 50 let z vami	121
Slika 123:	Pano Čas vojne na razstavi Elektro Gorenjska 50 let z vami	122
Slika 124:	Hidroelektrarna Savica je bila v svoji zgodovini že tretjič vojaško pomemben objekt: stara vojaška elektrarna za oskrbo soške fronte pred sto leti, med drugo svetovno vojno za oskrbo Bohinja in pred četrto stoletja, ko je bila tajna lokacija orožja slovenske Teritorialne obrambe. Varovali so jo zaposleni, nanjo pa je pazil tudi Občinski štab Teritorialne obrambe Radovljica.	123
Slika 125:	V spominsko knjigo obratovanja hidroelektrarne Savica se vpisuje vse pomembne dogodke iz zgodovine elektrarne. Njena vloga v osamosvojitveni vojni za Slovenijo je bila pomembna za oskrbo Teritorialne obrambe v Bohinju. List iz dnevnika, 25. februarja 2016.	124
Slika 126:	Janez Koselj, Andrej Mandelj, Alojz Markelj, Jože Sodja, Janez Pekol, Janez Strgar, Lovro Sodja, doc. dr. Drago Papler in Aleš Ažman na slovesni prireditvi 22. junija 2016 v Ukancu	126
Slika 127:	Direktor Gorenjskih elektrarn Aleš Ažman in župan Bohinja Franc Kramar ob odkritju spominske plošče na pročelje stavbe hidroelektrarne Savica	127
Slika 128:	Spominska plošča o tajnem skladišču orožja v letih 1990 in 1991 v hidroelektrarni Savica	127
Slika 129:	Trajno spominsko obeležje Zveze veteranov vojne za Slovenijo predstavlja zahvalo vsem, ki so nudili pomoč enotam Teritorialne obrambe	127
Slika 130:	Aleš Ažman je v govoru orisal stoletni razvoj hidroelektrarne Savica	128
Slika 131:	Poročevalci medijev na dvojnem spominskem dogodku	128
Slika 132:	Predsednik Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Zgornja Gorenjska Janez Koselj je govoril o pomenu hidroelektrarne Savica kot tajnega skladišča orožja	129
Slika 133:	Gostje na skriti lokaciji v osrčju Triglavskega narodnega parka, kjer že 66 let deluje hidroelektrarna Savica	129
Slika 134:	Zaposleni iz družbe Gorenjske elektrarne	129
Slika 135:	V kulturnem programu je sodeloval veteranski pevski zbor OZVVS Zgornja Gorenjska	130
Slika 136:	Janez Pekol, prejemnik zahvalne listine OZVVS Zgornja Gorenjska	130
Slika 137:	Janez Strgar, prejemnik zahvalne listine OZVVS Zgornja Gorenjska	130
Slika 138:	Jože Sodja, prejemnik zahvalne listine OZVVS Zgornja Gorenjska	131
Slika 139:	Alojz Markelj, prejemnik zahvalne listine OZVVS Zgornja Gorenjska	131
Slika 140:	Lovro Sodja je prevzel priznanje za brata Franca Sodja	131
Slika 141:	Izgradnja nove hidroelektrarne Savica leta 1949 je bil velik podvig	132
Slika 142:	Hidroelektrarna Savica, 22. junij 2016	132
Slika 143:	Slap Savica, junij 2008	133

IMPRESUM

ELEKTRO GORENJSKA IN OSAMOSVOJITVENA VOJNA LETA 1991

Pomen elektroenergetske infrastrukture in elektroenergetikov kot civilne strukture v prizadevanjih in boju za samostojno državo

Avtor:

doc. dr. Drago Papler

Lektoriranje:

Prevodnica, d. o. o.

Izdal in založil:

Elektro Gorenjska,
podjetje za distribucijo električne energije, d. d.
Kranj, Ulica Mirka Vadnova 3a

Za založnika:

mag. Bojan Luskovec

Oblikovanje:

Nimbus d. o. o.

Tisk:

Tiskarna Žnidarič d. o. o.

Naklada:

Način dostopa (URL): <http://www.elektro-gorenjska.si/za-medijske/publikacije>

Način dostopa (URL): <http://www.gek.si/podjetje/500300279/Publikacije>

ISBN 978-961-91196-8-6 (pdf)

elektro
gorenjska